

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Andra kammaren.

Nr 26.

Tisdagen den 17 april.

Kl. 3,30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 10 och den 11 innevarande april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Fabian Månsson lider av Cystitis samt att han till följd härav tills vidare är oförmögen deltaga i riksdagsarbetet, intygas.

Ulvunda den 16 april 1923.

Reinhold Naucér.

Leg. läkare.

§ 3.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 43—52, sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 1, bevillningsutskottets betänkanden nr 23—26 samt bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 23—25.

§ 4.

Ordet lämnades härfpå till

Herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr förste vice talmann! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att å föredragningslistan för morgondagens plenum bland två gånger bordlagda ärenden måtte upptagas statsutskottets utlåtande nr 45 näst efter bevillningsutskottets betänkande nr 26 samt övriga ärenden i den ordning de äro upptagna å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 26.

§ 5.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader i samband med världspostkongressens hållande i Stockholm år 1924; och

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av räntan å lån från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri;

från andra lagutskottet, nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse; samt

från riksdagens kansli:

nr 66, angående nedbringande av kostnaderna för gymnastikin-spektionen vid folkskolorna;

nr 67, i fråga om beredande av arbete åt tuberkulossjuka konvalescenter; och

nr 68, angående tjänstledighetsavdrag i visst fall för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande statsförvaltningen.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 18, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial, nr 2, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. fl.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 50 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning angående avlöningar samt uppehållande av hingstdepåernas och stuteriets verksamhet jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:t under punkt 73 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning angående distriktsveterinärernas avlöande; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indragning av kontrollstyrelsen; och

nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åläggande för bolag m. fl. företag att utse kvalificerade yrkesrevisorer.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Österström</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 18 april,				
» <i>Olsson</i> i Ramsta	» 5 » » » 19 »				
» <i>Nilsson</i> i Antnäs	» 2 » » » 19 »				och
» <i>Johanson</i> i Huskvarna	» 3 » » » 19 »				.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,50 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 18 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets memorial, nr 18, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 15 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt.

§ 2.

Vid härpå skedd föredragning av sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial, nr 2, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. fl. blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 3.

Härefter föredrogs, men blevo ånyo bordlagda jordbruksutskottets utlåtanden nr 26 och 27 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 6 och 7.

§ 4.

Vidare föredrogos vart för sig konstitutionsutskottets utlåtanden nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 46 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; och nr 17, i anledning av väckt motion om inskränkning i den riksdagens ledamöter tillkommande motionsrätt.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Ang.
indragning
av vissa be-
fattningar vid
postverket.

Till avgörande företogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion, nr 185, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indragning av vissa befattningar vid postverket.

Uti en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 185, hade herr *Höglund m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte taga under omprövning, huruvida och i vad mån genom en omläggning av arbetsfördelningen inom postverket en indragning av kontrollörs- och förste postexpeditörstjänster skulle kunna företagas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Höglund: Herr talman, mina damer och herrar! I egenkap av motionär i detta ämne ber jag att få säga några ord.

Den fråga, som här föreligger, är ju, som utskottet i sin motivering anför »en del av ett stort problem, nämligen frågan huruvida s. k. överkvalificerad arbetskraft förekommer inom postverket». Utskottet säger sig dela de av motionärerna framförda synpunkterna, men finner icke anledning tillstyrka en framställning till Kungl. Maj:t i motionens syfte. Utskottet framhåller, med hänvisning till Kungl. Maj:ts kommuniké av den 27 oktober 1922, att på grund av föreskriften häri inom generalpoststyrelsen pågå undersökningar i vilken mån, förutom andra befattningar, nu inrättade kontrollörs- och förste postexpeditörstjänster må kunna helt och hållet indragas eller ersättas med lägre befattningar. Man har väl ingen anledning befara att, hur denna undersökning än utfaller, generalpoststyrelsen icke skall kunna försvara densamma. Jag hänvisar härvid till styrelsens yttrande över vår motion, vilket som bilaga fogats till utskottets utlåtande och till vilket jag, herr talman, ber att få göra några erinringar.

Gentemot motionärernas jämförelse med de stora indragningar av personal, som skett vid statens järnvägar, anför styrelsen, att

under tiden från 1920 års början till nu har antalet befattningar vid distrikts- och lokalförvaltningarna minskats med 500. Jag har för min del inte någon anledning att betvivla detta, men för att bedöma värdet av dessa indragna arbetskrafter hade det varit av stor betydelse för denna fråga, om generalpoststyrelsen lämnat en mera detaljerad uppgift om exempelvis vad det varit för slags personal, som indragits, om den varit av högre eller s. k. lägre grad, utbildad eller fullt utbildad, om huru lång tid den varit sysselsatt i postverket.

*Ang.
indragning
av vissa be-
fattningar vid
postverket.
(Forts)*

Det framhålles av generalpoststyrelsen, att den personalökning, som på grund av poströrelsens ökning måst företagas, helt och hållet faller på den del av personalen, som är av lägre grad än postexpeditörs; det har än här och än där för än ett arbetes utförande och än för ett annat tillsatts billigare arbetskraft. Det är egentligen vid järnvägsposten, inom postkupéerna, som tjänstemän i postiljongsgraderna övertagit postexpeditörers arbete. Så t. ex. inom västra postdistriktet, där år 1902 bortåt ett 80-tal postexpeditörer hade sitt arbete inom postkupé, hava för närvarande endast ett 10-tal sysselsättning. Då således alla dessa postexpeditörer, som blivit överflödiga vid järnvägsposten, överflyttats till postkontoren, kan man ej säga, att ökningen i arbetet här faller på billigare arbetskraft.

Enligt vad som lär vara fallet, ha vid postkontor också tjänster av högre grad utbytts mot lägre sådana, men i stort sett endast då det varit fråga om arbete, som varit av samma beskaffenhet, som det inom postkupéerna förekommande, således sortering och expediering av post. Det är således ett mycket ensidigt specialarbete, som de s. k. lägre tjänstemännen släppts fram till vid postverket, och detta kan belysas på ett åskådligt sätt genom att jämföra arbetsuppgifterna för tjänstemän i samma lön och tjänsteställning vid postverket och statens järnvägar. Vad då först är ägnat att förvåna, så är det den omständigheten, att ett postarbete, som kan få utföras vid för- enad järnvägs- och poststation av järnvägstjänstemän i de lägsta tjänstegraderna, vid postverkets postkontor uteslutande får utföras av postexpeditör, tjänstemän i åttonde lönegraden, och som det vill synas under överinseende av förste postexpeditör, kontrollör eller postmästare, tjänstemän i tionde—femtonde lönegraderna. När således t. ex. tjänsteman i de lägsta tjänstegraderna vid järnvägen och utan postal utbildning kan vid postluckan expediera allmänheten och mot- taga och utlämna alla slags postförsändelser och postanvisningar, så får motsvarande tjänsteman å postkontor icke ens försälja ett frimärke.

Går man så vidare i jämförelsen, finner man, att en stations- skrivare, vilken i tjänstegrad är likställd med postexpeditören i sta- tens järnvägars telegraftjänst, tjänstgör vid de största stationerna som vaktföreståndare, men vid postverket är vaktföreståndaren för t. ex. ankommande och avgående brevavdelningar kontrollör, tjänste- man i tolfte lönegraden; jag glömde nämna, att stationsskrivaren innehar endast åttonde lönegraden. Vidare kan denne vara före- ståndare för biljett- och godsexpeditionen, under det att postexpedi-

*Ang.
indragning
av vissa be-
fattningar vid
postverket.
(Forts.)*

tören endast har vanligt expeditjonsarbete att utföra och det under uppsikt eller kontroll av förste postexpeditör, kontrollör eller postmästare. Stationsskrivare kan också få sig anförtrott arbete med uppgörande av turlistor för personalen, upprättande av semesterplan o. dyl., vilket arbete vid postverket utföres eller bestämmes utslutande av tjänstemän i tionde—sextonde lönegraderna.

Det tidsödande arbetet med kontrollräkning och kontrollsummering är vid järnvägen överlåtet på kontorsbiträden, tjänstemän i fjärde och femte lönegraderna, men vid postverket utföres dylikt arbete av högre tjänstemän och det i befördrad tjänsteställning, alltså av tjänstemän i tionde till femtonde lönegraderna. Det är tydligt att jämförbart arbete bör värderas lika, vare sig det förekommer vid det ena eller det andra statsverket. Mycket av postarbetet synes ha blivit övervärderat, ett förhållande, som man endast kan komma ifrån genom en omfattande förskjutning i verksamheten och ett planmässigt avlägsnande av de obehöfliga tjänstemännen i mellangraderna. De sju tjänstemän av postexpeditörs eller högre tjänstegrad, som generalpoststyrelsen omnämner såsom minskning av den mera kvalificerade arbetskraften, te sig såsom mycket anspråkslös, då så stora möjligheter för utsträckt användning av billigare arbetskraft synes förefinnas.

Vid poststyrelsens tal om kontrollörstjänsterna bör det erinras om att det, bortsett från kontrollörerna å distriktsförvaltningarna, endast skulle enligt 1899 års post- och telegrafkommittés den 31 oktober 1901 avlämnade förslag finnas kontrollörstjänster vid Stockholms, Göteborgs och Malmö postkontor till ett antal av 20. Kontrollörerna skulle i regel tjänstgöra såsom avdelnings- eller filialpostkontorsföreståndare. Sedan dess hava dessa tjänster blivit höjda till förste kontrollörs- eller postmästaretjänster, en åtgärd, som möjligen haft fog för sig, om höjningen av tjänsterna fått gälla såsom ersättning för det ökade arbetet och det större svaret på grund av poströrelsens tillväxt. Det har emellertid dessutom skapats en ny kontrollörsgrad, i vilken tjänstemännen i stort sett endast hava biträdande uppgifter, då däremot de av 1899 års post- och telegrafkommitté föreslagna och av 1902 års riksdag beslutade kontrollörerna hade verkliga chefs- och föreståndarebefattningar.

Nu säger poststyrelsen, att postverkets inkomster ökats så och så mycket sedan år 1902 och att till följd därav vid de större postkontoren postmästarna i längden ej kunnat utan biträde handhava redogöraressylan. Den omnämnda kommittén av år 1899 ansåg också, att postmästarna skulle hava en sin närmaste man, som kunde övertaga postmästarens detaljarbete med den vidlyftiga redovisningen m. m., men den ansåg, att detta biträde kunde vara postexpeditör och föreslog därför indragning av de kontrollörer, som funnos å några större postkontor. Riksdagen beslutade också år 1902, att postmästarnas biträde med redovisningen skulle utgöras av postexpeditör.

Då det är tämligen säkert, att såväl 1899 års post- och telegrafkommitté som 1902 års riksdag motsågo betydande uppsving i post-

rörelsen, så framgår därav, att det också ansågs, att de biträdande uppgifterna vid redovisningen m. m. skulle kunna handhavas av postexpeditör, även då inkomsterna blevo större än vad de voro år 1902. Poststyrelsen vill även göra gällande, att postmästarna ej hava tid att övervaka och leda den underlydande personalens arbete och anföra såsom bevis härför, att under ett stort antal postkontor lyda poststationer m. m., vilket förorsakar postmästarna ett avsevärt arbete och föranleder till tjänsteresor. Ser man efter i postverkets statistik, finner man, att postkontor, å vilka varken finnas kontrollör eller förste postexpeditör, kunna hava avsevärt flera underlydande stationer än sådana, som äga dessa höga tjänstemän. Således har Ljungby 25, Wara 28, Färjestaden och Storvik 21 vardera och Näliden 32 underlydande stationer, men varken kontrollör eller förste postexpeditör, då däremot Lund har 19, Göteborg (7) har 2, Eskilstuna har 21, Falun har 18 och Härnösand 12 dylika stationer, men å dessa kontor med det mindre antalet stationer ha postmästarna vid sin sida en kontrollör och 2 förste postexpeditörer. Och denna generalpoststyrelsens bevisföring blir än mera anmärkningsvärd genom en erinran om att det finnes flera postkontor, som icke hava någon underlydande station, men å vilka det finnes både kontrollörer och förste postexpeditörer placerade. Då en poststation i regel blott skall inventeras en gång vart tredje år, så förstår man att inventeringsresorna ej behöva bli så många, att de kunna inverka på behovet av tjänster i högre grad.

*Ang.
indragning
av vissa be-
fattningar vid
postverket.
(Forts.)*

Generalpoststyrelsen anmärker, att uppgiften om antalet chefsposter ej skulle vara riktig, i det att utav de 12 i motionen upptagna stationerna och vid vart och ett av postkontoren i Hälsingborg, Linköping, Falun och Gävle det redan år 1902 fanns kontrollörer. Poststyrelsen tiger emellertid med att det fanns beslut om indragning av dessa tjänstemän. Efter att hava ordat om behovet av kontrolltjänster säger 1899 års post- och telegrafkommitté i sitt den 31 oktober 1901 avlämnade betänkande: »Denna lägsta kontrollörsgrad har fördenskull synts kommittén kunna bortfalla och postmästarens närmaste man å 1:sta och 2:dra klassens kontor kunna utgöras av postexpeditör med andel i uppördsprovisionen» — och följande års riksdag beslutade i enlighet med detta förslag. Huru snart de å vissa 1:a klassens kontor befintliga kontrollörerna kunde placeras undan, finnes ingen anledning att uppehålla sig särskilt vid. Och för att bevisa, att detta ingenting har med själva sakfrågan att göra, kan det omnämnas, att Hälsingborgs postkontor år 1903 hade över 400,000 flera försändelser än år 1902. Även de flesta övriga omnämnda kontoren visa betydande stegring i antalet försändelser. Och skulle icke heller kontrollörerna placerats undan år 1903, så uppehålla de ju postexpeditörstjänsten. De källor, från vilka uppgiften om chefspersonernas antal år 1902 hämtats, är således post- och telegrafkommitténs förslag den 31 oktober 1901 och följande års riksdagsbeslut. Uppgiften om antalet förste postexpeditörer vid Hälsingborgs postkontor år 1920 är hämtad från generalpoststyrelsens personalförteckning samma år. Skulle denna icke vara riktig, så rår ju en utom-

Ang.
indragning
av vissa be-
fattningar vid
postverket.
(Forts.)

stående ej för det. Och detta generalpoststyrelsens försök att på *detta* sätt framställa de sakligt riktiga uppgifterna i motionen såsom oriktiga bidraga ju blott enligt min mening till att stärka tron på att de mellangrader, om vilka det är fråga, äro obehövlige och omöjliga att försvara.

Poststyrelsen söker vidare att motivera behovet av kontrollörs- och förste postexpeditörstjänsterna med postverkets nya rörelsegrenar. Vad då först angår stämpelförsäljningen, så är den väl av allra enklaste arbetsart. Säljes en 50-öres stämpel, så skall den betalas med 50 öre, och säljes en enkronasstämpel, så skall den betalas med 1 krona o. s. v. Någon upplysning om, när och huru stämplarna skola användas behöver ej posttjänstemännen lämna.

Vad så angår utbetalningen av folkpensioner, så är detta också ett arbete av mycket enkel beskaffenhet. Postverket har endast att inlösa å bestämda belopp lydande pensionskvitton. Bestämmandet rörande huru mycket den eller den pensionstagaren skall hava i understöd tillkommer pensionsstyrelsen och ej postverket eller dess tjänstemän.

Vad slutligen angår uppbörderna av kronoskatt, så lär denna upp- börd vara i högst $\frac{1}{2}$ månad. Med kännedom om, dels den korta upp- bördsterminen och dels om att i den kommunala uppbörderna dylikt arbete lägges på lägre tjänstemän, så måste det i allra högsta grad förvåna, att poststyrelsen anser, att arbetet i fråga kan tjäna såsom motivering för bibehållande av kontrollörs- och förste postexpeditörs- tjänsterna.

Lika litet som postverkets nya rörelsegrenar kunna bidra till att motivera behov av tjänstemän i högre tjänsteställning, lika litet kan enbart avgångna värdeförsändelser bidra till, varför de siffror, som poststyrelsen uppvisar för Hälsingborgs postkontor, äro missvisande. De försändelser, som enligt poststyrelsens uppgift ökats med 318 procent, taga de tjänstemän, varom här är fråga, ingen befattning med; de mottagas av obefordrad personal vid kassorna och befordras i regel av ännu lägre tjänstemän till adresspostanstalterna och utlämnas från desamma av obefordrad kassapersonal eller brev- bärare. Det faktum, som beträffande postkontoret i Hälsingborg enligt min mening icke kan bortresoneras, är, att den sakkunniga utredningen i början av detta århundrade rörande behovet av antalet chefspersoner resulterade i att det ansågs, att det å detta postkontor icke behövdes mer än postmästaren i chefsställning och att enligt 1920 års av generalpoststyrelsen utgivna personalförteckning chefs- personerna ökats med två kontrollörer och tre förste postexpeditörer. Huru poststyrelsen kan få en ökning från en till sex att bliva 200 procent är omöjligt att förstå.

En avsiktlig tvetydighet synes poststyrelsen göra sig skyldig till vid talet om viss procent under den tidigare delen av år 1920 och en annan mot dess slut. Men huru var det då i mitten av året?

Personalförteckningen utkom den 1 juli.

I en särskild not framhåller poststyrelsen bland annat, att vid det av motionären särskilt framhållna postkontoret i Skövde har

för övrigt numera kontrollören indragits. Enligt generalpoststyrelsens senast utgivna personalförteckning finnes kontrollören kvar i Skövde. Emellertid vill det synas, som om poststyrelsen i en hast flyttat undan denne tjänsteman, antingen sedan det blivit beslutat, att denna motion skulle väckas eller sedan den blivit väckt. Det ser således ut, som om det redan blivit en frukt av att denna personalfråga kommit på tal i riksdagen. Det ser också ut, som om poststyrelsen förbisett vad Kungl. Maj:t ålagt den genom det kungl. brevet av den 27 oktober 1922. Ty det lär hava varit möjligt att förflytta denne obehövlige tjänsteman långt tidigare.

*Ang.
indragning
av vissa be-
fattningar vid
postverket.
(Forts.)*

Ja, herr talman, med vad jag nu anført, anser jag mig tillräckligt ingående ha bemött den kritik, som från generalpoststyrelsens sida riktats mot motionen. Vad så den personligt hållna kampanj beträffar, som från visst postmannahåll beståtts oss motionärer, är endast att säga, att den styrker oss i vår uppfattning om det sakligt berättigade i vår motion, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! Den föreliggande motionen syftar ju till en förenklad organisation och förbilligade arbetskostnader för postverket. I detta syfte är ju motionen värd allt understöd, och utskottet har ju i sitt utlåtande icke på något sätt tagit avstånd från de synpunkter, som motionärerna framfört. Emellertid är det en gammal god riksdagssed, att när ett ärende ligger under utredning, man icke tar några som helst initiativ från riksdagens sida för ytterligare utredning rörande denna fråga. Och då detta ärende nu ligger så till, att frågan om arbetskraften vid postverket är under utredning, är det självfallet, att utskottet icke kunde komma till annat resultat än en hemställan, att föreliggande motion icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Vad nu motionären framhållit i sitt anförande berör ju mycket litet vad utskottet sagt i sitt utlåtande. Han har ingått i en kritik av poststyrelsens yttrande med anledning av motionen, och jag har knappast anledning att ingå på en polemik med motionären angående den saken. Utskottet har ju också icke intagit sin ståndpunkt på grund av poststyrelsens yttrande, såsom framgår av utskottsutlåtandet och de skäl, som jag i början av mitt anförande framhöll. Jag vill emellertid giva en enda liten erinran med anledning av vad motionären anført. Han berörde förhållandena vid postkontoret i Skövde, där enligt hans uppgift i den för postverket senast utgivna personalförteckningen finnes upptagen en kontrollör, och han nämnde, att först den 1 februari i år hade denne postkontrollör flyttats till annan tjänstgöringsort. Han drog därav den slutsatsen, att det var först sedan frågan kommit på tal i riksdagen, som poststyrelsen i hast undanflyttat denne befattningshavare. Jag vill säga, att det förefaller mig vara försiktigast att icke på detta sätt generellt söka finna motiv för vidtagna åtgärder, ty förhållandena kunna vara anorlunda än man vid hastigt påseende kan tro. Jag vill då upplysa den ärade motionären och kammarens ledamöter, att enligt av-

*Ang.
indragning
av vissa be-
fattningar vid
postverket.
(Forts.)*

skrifter av brev till postmästaren i Skövde, som jag fått från poststyrelsen och som berör denna sak, har poststyrelsen redan i november 1922 fattat beslut om att kontrollören vid postkontoret i Skövde skulle indragas, och i december 1922 har man fattat definitivt beslut, att detta beslut skulle träda i kraft den 1 februari 1923. Det är sålunda icke så, som motionären framhöll, att, sedan frågan kommit på tal i riksdagen, har man vidtagit denna åtgärd, och man kan icke som motionären säga, att man i hast undaflyttat denne befattningshavare.

Jag ber, herr talman, att med hänvisning till den motivering, som utskottet i sitt utlåtande anför, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Höglund: Herr talman! Lika bristfällig som uppgiften är angående indragningen av personalen, lika bristfällig är naturligtvis denna uppgift om kontrollörens förflyttning från Skövde. Man hade kunnat begära, att generalpoststyrelsen även sagt ifrån, att ett beslut förelegat om denna sak, men därom finnes intet nämnt i generalpoststyrelsens yttrande till utskottet.

Jag finner, herr talman, intet skäl att på grund av vad nyss blivit anført frågå mitt förra yrkande, ty jag anser, att ett beslut dock är säkrare än den allra välvilligaste motivering.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i vissa punkter under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående fortsatt indragning av vissa professorsprebenden m. m., dels ock i särskild proposition gjorda framställning angående lönefyllnad åt en teologie professor vid universitetet i Uppsala;

nr 44, i anledning av väckt motion om ersättning åt firman C. B. Åkerström för förlust vid leverans av stubbved till tekniska högskolan; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges deltagande i garantien för ett för Österrikes återuppbyggande avsett internationellt lån.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 7.

*Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.*

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utförande av vissa fiskehamnar jämte i ämnet väckta motioner.

Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)

Uti en till riksdagen den 2 sistlidna mars avlåten, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 114, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

1:o besluta, att följande till fiskehamnsgrupp I hörande hamnbyggnader, nämligen vid Herrevik, Byviken, Höllick, Lörudden, Värskär och Byxelkrok — hamnbyggnaden vid Byxelkrok under det i statsrådsprotokollet angivna villkor om bidrag från vederbörande kommun eller landsting — skulle i angiven ordning utföras;

2:o besluta, att följande till fiskehamnsgruppen II hörande, huvudsakligen av muddringar bestående hamnförbättringar, nämligen vid Gårdskär, Fågelsundet, Utvalnäs och Hönö-Klåva — hamnförbättringen vid Hönö-Klåva under i statsrådsprotokollet angivet villkor beträffande kostnaderna för strandskoning och bryggor — ävensom andra fiskehamnsarbeten av liknande art, som av riksdagen kunde komma att beslutas, skulle utföras jämsides med andra i gång varande fiskehamnsbyggnader, därvid omförmälda fyra hamnförbättringar skulle äga företräde framför de övriga hamnarbeten, som komme att till gruppen hänföras, ävensom utföras i den inbördes ordningsföljd, som i punkten angivits;

3:o besluta, att de hamnar vid Kårehamn, Kapelludden, Bremö-Kalven, Våndborg, Faludden, Stendörren, Långö och Bokö samt den hamnförbättring vid Gäddbäckssund, som av riksdagen tidigare beslutats, icke skulle komma till utförande;

4:o till bestridande av kostnaden för de till fiskehamnsgruppen I hörande hamnbyggnader för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor;

5:o besluta, att ifrågavarande anslag finge för avsett ändamål, enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela, användas under villkor om kostnadsfri upplåtelse ej mindre av själva området för hamnarna än även av det område i land, som med hänsyn till den rörelse, som vore avsedd att bedrivas i hamnarna, borde avseändras för det gemensamma ändamålet; samt

6:o medgiva, att även för fall, där sådant ej tidigare beslutats, samtliga de hamnar, som under 1:o avsåges, ävensom de under 2:o uppräknade fyra hamnar finge utföras och underhållas genom statens försorg.

I anledning av förevarande proposition hade inom andra kamraren väckts följande motioner, nämligen

nr 246, av her *Johanson* i Hörninge *m. fl.*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att fiskehamnsanläggningen vid Byxelkrok skulle utföras enligt det förslag, som framlagts i överstelöjtnant O. Z. Ekdahls reservation till av de sakkunniga för statens fiskehamnsbyggnadsverksamhet den 5 februari 1923 avgivet yttrande;

nr 249, av herr *Gardell m. fl.*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att de planerade hamnarna vid Kapelludden och Våndborg skulle komma till utförande; samt

Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)

nr 254, av herr *Andersson* i Grimbo *m. fl.*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att den ytterligare muddringen vid Hönö-Klåva måtte få utföras oberoende av tiden och ordningen för utförandet av hamnarbetena vid Gårdskär, Fågelsundet och Utvalnäs, tillhörande fiskehamnsgruppen II, med villkor allenast, att fiskarena vid Hönö-Klåva enligt gjort åtagande själva bekostade strandskoning utmed nya bassängen och bryggor för båtarna att ligga vid, och att till staten kostnadsfritt upplätes nödigt strandområde innanför den nya bassängen mellan de båda strandområdena, som staten redan ägde vid hamnen.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med avslag å ovanberörda motioner måtte,

- 1:o besluta, att följande till fiskehamnsgrupp I hörande — — lika med Kungl. Maj:t — — — angiven ordning utföras;
- 2:o besluta, att följande till fiskehamnsgrupp II hörande — — i punkten angivits;
- 3:o besluta, att de hamnar — — — till utförande;
- 4:o till bestridande — — — 600,000 kronor;
- 5:o besluta, att ifrågavarande — — — gemensamma ändamålet; samt
- 6:o medgiva, att — — — genom statens försorg.

Efter föredragning av utskottets hemställan, yttrade:

Herr **Johanson** i Hörninge: Herr talman! Den motion, som jag har väckt rörande utvidgning av det nya byggnadsprogrammet för fiskehamnsanläggningen vid Byxelkrok, bygger i huvudsak på den reservation, som av chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnavdelning avgivits till de s. k. fiskehamnsakkunnigas utredning och förslag. Statsutskottet har till stöd för sitt yrkande om avslag på denna min motion anført, att i motionen inga andra skäl än de, som innehållas i den nämnda reservationen, förebragts. Utskottet har emellertid icke ingått på ett bemötande av det enligt min mening ur saklig synpunkt starkt motiverade förslag, som framförts rörande Byxelkroks fiskehamnsanläggning av överstelöjtnant O. Z. Ekdahl. Då utskottet sålunda ej tillmätt den sakkunskap, varav herr Ekdahls reservation tydligen uppbäres, någon större betydelse vid denna frågas behandling, skall jag ej ingå på ett återgivande av de i reservationen uttryckta synpunkterna på denna fråga. Jag vill i stället söka påvisa, hurusom en på ifrågavarande ort allmän opinion anser en inskränkning i det ursprungliga byggnadsprogrammet för Byxelkroks fiskehamnsanläggning i så hög grad förringa värdet av den tilltänkta hamnanläggningen, att denna ej på något sätt fyller de krav och förhoppningar, som man ställt på densamma.

Vid sammanträde med Böda sockens kommunalfullmäktige den 26 mars i år beslöts enhälligt, att ett uttalande skulle göras rörande propositionens förslag att vågbrytaren vid Byxelkroks fiskehamn skall förkortas så, att den endast skyddar en tredjedel av arealen

enligt den ursprungliga planen. I uttalandet heter det bland annat: »Vi, som av erfarenhet veta huru vid nordostlig till nordvästlig storm vågorna kunna vråka skyhögt mot stranden här och taga med sig eller bryta ned allt i sin väg, vi äro förvissade, att en så förkortad vågbrytare skulle bliva till liten eller ingen nytta, när det som bäst behöfves, och vilja vi därför enhälligt och innerligt anhålla, att överstelöjtnanten i väg- och vattenbyggnadskåren O. Z. Ekdahls reservation till Kungl. Maj:ts proposition nr 114 måtte vinna anslutning vid denna frågas avgörande.»

Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)

Ett annat uttalande från med saken fullt hemmastadda personer i Böda kommun har kommit mig tillhanda. Häre heter det bland annat: »Vad själva planen för Byxelkroks hamnanläggning beträffar, så ansluter sig hela ortsbefolkningen utan undantag till den av överstelöjtnanten i väg- och vattenbyggnadskåren O. Z. Ekdahl den 8 februari 1923 avgivna reservation, som vittnar i allt om en fram-synt blick och god ekonomisk beräkning. Som ytterligare ett stöd för omnämnda reservation bedja vi få påpeka en viktig sak, som den på de sakkunnigas förslag grundade Kungl. Maj:ts proposition tydligen förbisett, nämligen att *minskningen av hamnens storlek helt och hållet kommer att äventyra hamnens användbarhet och bestånd, då på grund av det starka strömdrag, vilken genom den föreslagna minskningen kommer att uppstå*, hamnen och inloppet oupphörligt komma att fyllas med grus, småsten och sand, vilket i fråga om reparationskostnader på tid och längd kommer att sluka ett avsevärt högre belopp än skillnadsbeloppet 113,500 kronor. I den plan, som överstelöjtnant O. Z. Ekdahl reservationsvis föreslår, bortfalla däremot dessa olägenheter i stort sett och underhållskostnaderna nedbringas jämförelsevis till en obetydlighet, samt blir hamnen härigenom i alla avseenden ändamålsenlig och användbar. Förutom vad som redan framhållits till förmån för hamnanläggningen vid Byxelkrok av bland andra länsstyrelsen i Kalmar län, vilja vi blott anföra ett, nämligen att då Gottlands alla övriga förbindelser vintertiden avbrutits, har dock förbindelsen öfver Byxelkrok—Böda—Kalmar kunnat ske emedan några svåra ishinder sällan uppstå här.

Så väl nationalföreningen mot emigrationen som länsstyrelsen i Kalmar län, heter det vidare, fästa uppmärksamhet på snara och effektiva åtgärders vidtagande för hämmande av utvandringen från Öland. Den av Kungl. Maj:ts föreslagna Byxelkroks hamnbyggnad ställes, enligt propositionen, i sista rummet bland de föreslagna och med villkor, som icke övriga hamnbyggnader äro underkastade, nämligen att Böda kommun eller landstingen skall betala 15 % av kostnaden. Detta kan icke Böda kommun stå ut med, alldenstund både skollhus och fattighus, eller som det nu heter älderdoms hem, skola byggas, och anslag från landstinget är i så fall osäkert. Det synes oss tydligt och klart, att den ödesdigra verkan, som emigrationen från Öland har för ön och landet i sin helhet, icke tydligt och klart uppfattats. Här å orten ha sedan hösten 1922 omkring 100 arbetsföra och duktiga arbetare utvandrat till Nordamerika. Sedan nyåret 1923 hava dessutom 60 personer anhållit om Konungens lov att läm-

*Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)*

na landet, och ett lika stort antal står redo att resa. En hel del väntar för att höra riksdagens beslut i Byxelkroks hamnfråga, och blir resultatet sådant som vi nu befara, så kommer utvandringen att taga full fart och kanske först öppna vederbörandes ögon, då det är för sent att vidtaga några förebyggande åtgärder.

Varje resande har i medeltal 1,500 kronor i reskassa, och då det är just de kraftigaste och bästa arbetskrafterna som lämna Öland, kan man utan överdrift värdera nettoförlusten till 5,000 kronor eller sammanlagt 6,500 kronor per utvandrare, eller för varje 100-tal utvandrare en nationalförlust av 650,000 kronor. Vi vädja till riksdagens rättskänsla.»

Samma yrkande som i de ovan relaterade uttalandena göres i en skrivelse, som undertecknats av bl. a. 34 fiskare och 4 skeppare, boende vid Byxelkrok, och vilken skrivelse kommit mig till handa. I denna skrivelse heter det bl. a.: »Den svåraste och farligaste sjön kommer här från nordost och norr ända från Ålandshav. Även vid nord- till nordväststorm är sjön vid Byxelkrok mycket svår. Då en blivande hamn vid Byxelkrok bör bliva icke blott en stödjepunkt för talrika fiskare från såväl Öland som fastlandet vid bedrivande av fiske på fiskeplatserna norr om Öland, utan jämväl som nödhamn för den stora mängd handelsfartyg som passera Ölands norra udde, så måste vågbrytaren givas en sådan utsträckning, att den giver fullkomligt skydd å en areal av hamnviken med minst 3 till 5 å 5,5 meters vattendjup, och bör lastbryggan komma ut till minst 4 meters vattendjup, eller, med andra ord, hamnen bör helt och hållet överensstämma med den ursprungliga planen. En förändring av denna ursprungliga plan och förkortning av vågbrytaren skulle helt och hållet förstöra hamnanläggningen och försämra det skydd som Byxelkroksbukten redan nu kan lämna, varför vi alldeles bestämt avstyrka en ändring av den ursprungliga planen för hamnens anläggning.»

Slutligen har jag från befälhavaren på ångfartyget Jarl, kapten C. Nordström, fått mottaga ett uttalande, vilket måste tillmätas en viss betydelse med hänsyn till den sakkunskap denne under sin långa verksamhet där hunnit förvärva om trafikförhållandena på norra Öland. »Med stöd av den erfarenhet», skriver kapten Nordström, »jag förvärvat mig under den tid av cirka 35 år, som jag trafikerat norra Ölands hamnar, däribland Byxelkrok, vill jag framhålla, att jag, efter noggrann prövning av de föreliggande förslagen till bemälda hamnbyggnad, funnit det förslag, som framställes av överstelöjtnant Ekdahl, vara det under alla förhållanden mest ändamålsenliga. Det är av största vikt att hamnen erbjuder gott skydd för mindre segelfartyg och fiskebåtar mot den höga sjö som där bryter samt även bygges så, att fartyg och båtar under hårt väder kunna söka sig in. Det Ekdahlska förslaget lämnar i detta fall de bästa förutsättningarna. Utnyttjas dessa, så möjliggöres också för norra Ölands innevånare att få samfärdseln med fastlandet så regelbundet ordnad som möjligt. I begreppet Ölandshamn innefattar jag som ett minimum vad som överstelöjtnant Ekdahls förslag erbjuder, men

som saknas i det andra. Höst- och vintertiden har det hänt flera gånger, att ångare gång efter annan fått passera förbi på grund av ogynnsamma vindförhållanden i förening med nuvarande underhålliga angöringsmöjligheter. Att sådant i många fall högst väsentligt fördyrar, är utan tvivel, då emottagare av gods i väntan på båt måste taga sina förnödenheter från annat håll.»

Av samtliga dessa uttalanden framgår sålunda med all önskvärd tydlighet, att en enhällig folkmening uppreser sig mot den beskärning som föreslagits ifråga om planen för fiskehamnsanläggningen vid Byxelkrok. Man anser att ej endast hamnanläggningen förlorar mera i värde, än vad som vinnes genom besparingen, utan man går, säkerligen med all rätt, så långt, att man betecknar hamnanläggningen, såvida den uppföres efter den nya planen, såsom helt värdelös.

Det synes mig, som om, för att begagna ett känt ordspråk, »snålheten bedrar visheten», om riksdagen nu för att vinna en besparing av 150,000 kronor gjorde den uppoffring av inemot en halv miljon, som hamnen likväl kostar, så gott som meningslös. Jag tror, att riksdagen skulle handla klokt, om den i detta fall följde en folkmening, vilken är sällsynt enhällig, och det är i den förhoppningen, som jag herr talman, trots ett enhälligt statsutskott, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring, som innefattas av bifall till min motion.

Herr Gardell: Herr talman, mina herrar och damer! Statsutskottet, som har funnit sig böra avstyrka min motion om att de planerade fiskehamnarna vid Kapelludden och Våndborg ej måtte utslutas ur det nya programmet för fiskehamnbyggnadsverksamheten, har för detta sitt förslag ej anfört ett enda skäl, utan kort och gott avvisat den gjorda framställningen. Då sålunda de i motionen framförda synpunkterna ej på något sätt vederlagts av utskottet, anser jag mig nödsakad att med förnyad hänvisning till dessa synpunkter yrka bifall till min motion. Jag anser sålunda, att det är en oekonomisk form för sparsamhet med de allmänna medlen att inställa uppförandet av dessa för havsfiskets utveckling nödvändiga rymliga och djupa hamnar. De ekonomiska offer, som staten måste ikläda sig för dessa hamnar, tror jag att staten kommer att få igen genom ökade förvärvsmöjligheter för befolkningen på ifrågavarande orter och därav följande ökad skatteinkomst.

Vad nu först beträffar fiskehamnen vid Kapelludden, har jag i min motion betonat, att denna plats har en vidsträckt bygd omkring sig för avsättning av fiskets produkter. Vid Kapelludden finnas över 30 fiskare, 18 motorbåtar och 20 andra båtar utan motor. Den planerade hamnens uppförande skulle möjliggöra för fiskarna att allmänt förse sina båtar med motorer eller övergå till användande av större båtar. Jag har från ett 30-tal fiskare vid Kapelludden fått mottaga en resolution, beslutad vid möte den 14 april i år. »Ågandet av en tidsenlig fiskehamn, där större motorbåtar kunna

*Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)*

*Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)*

användas, är för oss en livssak», heter det i denna resolution. »Hela denna trakt med ett 900-tal människor måste hämta en stor del av sitt livsuppehälle ur havet. Jordlägenheterna här äro nämligen så små och jorden delvis så karg, att de ej lämna oss vårt hela uppehälle. Av traktens fiskelägen är Kapelluddens det centralast belägna och lämpar sig för samling av hela traktens fiskare, omkring 100 stycken med ett 60-tal båtar. Enligt statistisk uppgift, avlämnad till fiskeritillsyningsmannen för länet, fångades vid Kapelluddens fiskeläge förlidet år 3,400 valar strömming, 7,500 kg. torsk, 1,000 kg. lax, 1,350 kg. fjällfisk och 275 tjog flundror till ett sammanlagt belopp av 25,000 kronor. I fisket har deltagit ett 50-tal fiskare med 29 odäckade båtar, därav 10 stycken med motor. Under sista femårsperioden ha 3 fiskare omkommit genom drunkning, efterlämnande 3 änkor och 16 faderlösa barn. Ovannämnda olycksfall hava uppstått vid angörandet av den steniga stranden och anses ej hava behövt förekomma, om hamnarn varit utbyggd. Dessutom inträffa årligen stora båtskador. Som vår hamn nu befinner sig, kunna inga större båtar användas, än att de skola kunna dragas på land efter användandet. Vi äro därför hänvisade till begagnade av små öppna båtar av äldre typ, vilka länge ansetts otidsenliga och framför allt för riskabla för fiske långt ut i öppna havet. Som Kapelluddens fiskeläge av fiskerikommissionen varit föreslagen till förbättring och ett visst belopp därtill varit föreslaget, hava vi år in och år ut vant oss vid hoppet att få se denna för oss så viktiga sak komma till verkställighet. Vi hava tåligt väntat och bidat. Kom så i stället som ett slag fiskerikommissionens föreslagna reducering och grusade våra förhoppningar. Enär vi fattiga fiskare ej kunna tänka på att själva förbättra vår hamn, står vårt hopp till riksdagen, att den måtte beakta den av Eder väckta motionen, och finna vi detta hopp så mycket mer berättigat, som numera så mycket göres till skyddande av liv och lem åt arbetets män i andra yrken.»

Dessutom har jag i dag från fiskeritillsyningsmannen fått en uppgift, hur mycket som fiskats vid Kapelludden under tiden 1908—1922; jag skall ej anföra många siffror, utan inskränka mig till att säga, att det har varit i medeltal under 1908 18,000 valar strömming och 125 kg. lax, under det att under 1918 fiskats 58,530 valar strömming och 5,131 kg. lax. Laxfisket är ett mycket rikt givande fiske och skulle kunna lämpa sig synnerligen väl här, om det funnes hamnar för båtarna. För att gå ut på laxfiske fordras, att man skall ha mycket stora båtar, men därtill saknas nu möjligheter.

Vad Vändborg beträffar, så ligger det längre söderut, och även där är fisket ganska rikt givande, men på grund av brist på hamn är det ganska svårt att där driva fiske. Det finnes ett grund utanför som går från land och långt ut till havs. Det är mycket rikt givande, och där skulle man kunna fiska nära nog hela året om, såvida i närheten funnes en hamn så belägen, att båtar kunde komma ut och taga havets rikedom i besittning.

Det har föreslagits även av fiskerikommissionen att i byggnadsprogrammet skulle upptagas även Kapelludden, och jag skall be att

få yrka bifall till min motion angående hamnarna vid Kapelludden och Vändborg, att de måtte uppföras i grupp I.

Jag vill dock till sist innan jag slutar, herr talman, be att få fästa uppmärksamheten på ett ganska egendomligt förhållande, och det är att Konungens befallningshavande i Kalmar län framhållit, att det vore bättre att importera fisk till Gottland. Det är enligt min mening onaturligt och oförsvarligt, att Gottland, beläget mitt i Östersjön, där det finnes rikligt med fisk av alla slag, skall behöva vara hänvisat till import av detta födoämne. Ett sådant onaturligt förhållande måste tillskrivas statens försummelse att träda hjälpande emellan i fråga om anläggandet av fiskehamnar. Jag vill också framhålla, att det går många människoliv till spillo på Gottland av den orsaken att vi ha dåliga båtar, och detta uteslutande därför att vi icke ha några hamnar.

*Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)*

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall först be att få säga, att det är ingalunda någon ovilja mot fiskarebefolkningen eller den befolkning som har intresse av de här ifrågasatta hamnbyggnaderna, som har dikterat statsutskottets uttalande. Jag vill endast bringa i erinran vad som återfinnes i den kungl. propositionen på sid. 13, där departementschefen ju pekar på att riksdagen själv ansett sig behöva begära en förändrad plan och därför begärt en utredning för att få denna plan till stånd.

Det var ju så, att under de ekonomiska klang- och jubelåren, som samtidigt voro svåra krisår i andra avseenden, beviljade riksdagen anslag i större utsträckning — det ha vi kommit under fund med litet var efteråt — än vad som kanske var så alldeles oundgängligen nödvändigt.

Här har denna utredning kommit till stånd, och då säger departementschefen på följande sätt: »De förutsättningar, varunder fiskehamnsbyggandet år 1911 planerades, hava emellertid sedermera så förändrats och på senare år därjämte det statsfinansiella läget så försämrats, att det alltmer framstått såsom nödvändigt att söka genom minskning av fiskehamnarnas antal eller förenklingar i planerna för deras utbyggande i möjligaste mån nedbringa statens utgifter för ändamålet.»

Detta är huvudskälet även för statsutskottet, det måste jag säga, och det som vi ha sagt i vår motivering för bifall till Kungl. Maj:ts proposition och avslag av motionärernas framställning, det äro vi beredda att stå för. Ty det är alldeles tydligt, att motionärerna ha här icke velat taga någon hänsyn till vad myndigheterna ha sagt, utan de ha av lokalpatriotiska eller andra skäl naturligtvis tagit upp reservantens mening, såsom varande den som varit mest ägnad att främja deras syften.

Nu vill jag emellertid göra ytterligare ett litet påpekande. Det står i herr Gardells motion nr 249, att det vid Kapelludden finnas 31 fiskare, 10 öppna motorbåtar och 20 öppna båtar utan motor. I den sakkunniga utredningen på samma punkt heter det, enligt vad som framgår på sid. 28 i bilagan till den kungl. propositionen nr 114,

Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)

på följande sätt: »Vid Kapelludden finnas 31 stycken fiskare, därav dock endast 1 yrkesfiskare.» Jag vill bara be att få fråga, av vilken anledning motionären har glömt att omnämna detta annars nog så viktiga faktum, att det endast finnes *en* speciell yrkesfiskare. Jag vill bara säga det, att jag för min del hyser vissa tvivelsmål om riktigheten av de uppgifter, som även i övrigt lämnats, när man har gått förbi en så pass viktig detalj som denna. Jag tror, att det i det fallet är större skäl att taga hänsyn till de sakkunniga, av vilka jag för övrigt ber att få nämna att en finnes här i kam-maren, nämligen herr Lübeck, som säkerligen icke kommer att för-summa att lämna de ytterligare klarläggande upplysningar, som kunna komma att behövas.

Herr talman, jag vill sluta med att yrka bifall till statsutskottets förslag på de skäl som av utskottet anförts, nämligen behovet av inskränkningar och förenklingar samt det statsfinansiellt svåra läget. Och jag vill säga till slut detsamma som jag sade i början, att detta sker icke av ovilja, utan därför att vi icke kunna ge anslag överallt och till vad som helst.

Herr **Gardell**: Med anledning av herr Andersons i Råstock yttrande, att vi kommit med oriktiga uppgifter i den här frågan, så vill jag be att få fästa uppmärksamheten på, att inom ett litet område finnas för närvarande tre fiskehamnar, som äro lika dåliga alla tre. Man måste besinna, att det här är fråga om förhållandena vid Gottlands äldsta och största fiskeläge. Vidare gäller det att ihågkomma, att fiskeribefolkningen lever under särskilda förhållanden. De ha lyckats att köpa några tunnland jord, så att de kunna bilda egna hem, men de kunna icke existera på dessa utan fisket som biförtjänst, och för att folket skall kunna finna sin bärgning och lyckas taga sig fram — och det gäller överallt i landet — så bör staten se till, att det finns möjligheter för dem att leva. Och vad särskilt denna befolkning angår, så är det bästa sättet att fylla denna uppgift att anslå medel till sådana fiskehamnar, där småbrukare kunna som biförtjänst utöva fiske på platser, där det finnes så riklig tillgång på fisk.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr talman! Herr Anderson i Råstock framhöll, att motionärerna uti dessa fiskehamnsfrågor icke toge ringaste hänsyn till det statsfinansiella läget eller i övrigt de synpunkter, som enligt de sakkunnigas uttalande vore värda att taga i beaktande, när det gällde fullföljandet av fiskehamnsanläggningar.

Med anledning härav vill jag säga, att man bör enligt min mening taga mycket stor hänsyn till det statsfinansiella läget. Man skall ej bygga några lyxhamnar, utan göra dem så enkla och i kostnadshänseende så billiga som möjligt. Men man bör därför naturligtvis icke, då det gäller en hamnanläggning, enligt vad jag kan förstå, eftersätta hamnens egentliga uppgift såsom hamn. Det är detta som

är gjort enligt min uppfattning, när det gäller hamnen på Ölands västkust, Byxelkrok. Här har man tidigare uppgjort en anläggningsplan för denna hamn. Nu har man av kostnadsskäl frångått denna plan för att få en billigare anläggning till stånd, och jag vill gärna erkänna, att det är en avsevärd nedsättning av kostnaderna, som man kommit till, eller ifrån ursprungligen 642,500 till 529,000, således en besparing av 113,500 kronor. Och jag vill villigt erkänna, att även en hamnanläggning enligt utskottets och Kungl. Maj:ts förslag till en kostnad av i runt tal en halv miljon kronor innebär, att det är en rätt avsevärd kostnad man nedlägger på en Ölandshamn; detta ville jag som sagt erkänna och gärna vidgå. Men å andra sidan får man icke underlåta att taga hänsyn till att hamnen, såsom jag förut sagt, skall fylla sin uppgift. Om man talar med dessa människor, som bo där på trakten och som ha erfarenhet grundad sedan årtionden tillbaka, samt med sjöbefäl å ångfartyg, som angjort hamnen och under en tid av 30—35 år idkat sjöfart på dessa trakter och känna till förhållandena där noggsamt, så skall man få höra, att de säga, att med den inskränkning beträffande hamnanläggningen som är ifrågasatt, och med den omplacering av hamnarmens förläggning, som är föreslagen, så skall hamnen icke kunna fylla den uppgift, som den är avsedd att fylla, nämligen såsom fiskehamn och *nödhamn* för sjöfarande. Vi veta, att förhållandena på Ölands norra kust sannerligen icke äro de bästa i sjöfartshänseende. En merutgift på i runt tal 100,000 eller 150,000 kronor såsom följd av att man fullföljer den första planen för hamnanläggningen anser jag att det är ekonomiskt att vickännas såsom engångskostnad, trots att det är ett högt belopp. Erfarenheten kommer att visa, att underhållskostnaderna komma att ställa sig avsevärt drygare genom denna ifrågasatta inskränkning beträffande hamnarmarnas förläggning. Om man sålunda nu tager en engångskostnad som är hög, men härigenom får billiga underhållskostnader och därjämte förutsättningar för att hamnen skall på ändamålsenligaste sätt fylla sin uppgift, så synes det mig, att dessa skäl äro så pass starka, att man har anledning att härvidlag yrka bifall till det förslag, som avgivits av reservanten bland de sakkunniga, och det är av denna anledning som jag också skrivit på motionen.

Nu säger herr Anderson i Råstock, att det är bara lokalpatriotiska skäl, som varit bestämmande för att man motionerat och ställt sig på samma sida som reservanten bland de sakkunniga. Ja, härtill vill jag säga, att om det är så, att lokalpatriotismen sammanfaller med goda ekonomiska och praktiska synpunkter, så är det ej förkastligt, att man hävdar dessa. Och det är det jag gjort vid detta tillfälle.

Jag vet, herr talman, vilka svårigheter det är att kunna åstadkomma en ändring i fråga om ett enhälligt statsutskotts utlåtande, och det vet ju också en och var. Det är därför naturligtvis lönlöst att yrka bifall till vår motion. Men jag skall ändå göra ett försök med en hemställan om återremiss till statsutskottet av denna fråga, som rör speciellt Byxelkroks hamn, för att utskottet skall få till-

Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)

Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)

fälle att taga under förnyad omprövning de förhållanden, som ur sjöfartssynpunkt skulle uppstå, om man fullföljde utskottets förslag, eller om man möjligen skulle kunna göra några förändringar, som innebure en ekonomisk besparing i längden, genom att följa reservanten bland de sakkunniga. Det är dessa synpunkter, som jag tror böra bli föremål för en närmare prövning, än de möjligen redan ha blivit för att man skall få utränt, huruvida det under här givna förutsättningar är möjligt att åstadkomma en förändring i antydd riktning.

Jag skall således, herr talman, med hänvisning till vad jag här anfört be att få yrka återremiss av den del av utskottets betänkande, som rör Byxelkroks hamnanläggning.

Häruti instämde herr *Gustafson* i Vimmerby.

Herr **Lübeck**: Herr talman! Jag skall till en början ge herr Gardell rätt i den uppfattning, som han uttalade, i fråga om svårigheten att skilja på yrkes- och binäringsfiskare. När man går igenom statistiken för de olika fiskehamnarna, skall man finna, att vad man på det ena stället kallar yrkesfiskare, kallar man på det andra binäringsfiskare. Det slags fiskare, som herr Gardell talade om, äro sådana, som under den del av året, som lämpar sig härför, yrkesmässigt ägna sig åt fiske, medan de den övriga delen av året äro jordbrukare. Sådana fiskare kunna naturligtvis, om man så vill, kallas yrkesfiskare, men det är lätt att förstå, att statistiken bokför dem olika på olika platser. En dylik arbetsfördelning — på de orter, där en sådan lämpar sig — innebär naturligtvis ett rätt utnyttjande av arbetskraften, och detta är en omständighet, som man vid behandlingen av denna sak icke har någon anledning att söka komma ifrån.

Vad sedan den stora frågan i sig själv angår, måste jag säga, att den råkat i ett egendomligt läge. Som bekant gjordes det före kriget upp en stor fiskehamnsplan, som riksdagen antog och som man sedan följde. När så penningvärdet försämrades, stego kostnaderna högst betydligt i höjden, men man fortsatte det oaktat med fiskehamnsbyggnaderna efter den gamla planen, bl. a. för att icke öka arbetslösheten. På detta sätt kom man så långt, att västkusten blev försedd med de hamnar, som voro planerade, och likaledes sydkusten. Vad som återstod, när man på grund av det finansiella läget var tvungen att gå till en reduktion av planen, var ostkusten, räknat från Öland och Gottland och norröver. Det kunde nu inte hjälpas, att man fick gå ganska hårdhänt fram och att en del halva löften, som riksdagen genom den en gång antagna planen får anses ha givit, måste av riksdagen fränfallas. Det gällde då att söka några bestämda linjer för den fiskehamnspolitik, som man i fortsättningen skulle bedriva, och man trodde sig inom kommissionen finna dessa på så sätt, att man till en början ville få fram ett par tre hamnar av den typ, som, enligt vad man åsyftade, skulle kunna tjäna som utgångspunkt för vad jag skulle vilja kalla »nytt» fiske

d. v. s. ett fiske av den art, som icke förut bedrivits i Östersjön, fisket ute på de större djupen — något som förutsatte, att man kunde förfoga över modernare redskap och framför allt större fiskebåtar än man vanligen brukat begagna. Man avsåg vidare att skapa en andra typ av fiskehamnar, nämligen sådana, för vilkas del det helt enkelt gällde att dels genom muddringsarbeten, dels i vissa fall genom vågbrytare och på annat sätt söka bereda bättre skydd åt de fiskelägen, som redan funnos och som hade någorlunda stor betydelse, detta även om man hade klart för sig, att någon avsevärd utvidgning av fisket å ifrågavarande platser icke var att räkna med på grund av lokala förhållanden, fångstplatsernas läge o. s. v.

Den första typen av hamnar äro sådana som exempelvis Herrevik vid Gottland och i viss mån Byxelkrok. Man räknade med att tack vare mycket givande fångstplatser öster om Gottland och norr om Öland få fram det större fiske, som man ville vinna, och varigenom man skulle kunna bereda billigare fiskföda åt befolkningen i de delar av landet, som kunde nås av trafiken från dessa hamnar.

Vad sedan de yttranden beträffar, som gått ut på en detaljkritik av det förslag, som fiskehamnskommissionen kommit till och som Kungl. Maj:t och statsutskottet upptagit, vill jag framhålla, att det givetvis är svårt att här i riksdagen gå in på en detaljgranskning i tekniskt avseende av de reviderade planer, som nu föreligga. En återremiss till statsutskottet skulle givetvis i detta avseende icke kunna leda till något som helst resultat. Statsutskottet kan icke gärna sätta sig ned och detaljgranska dessa planer i tekniskt hänseende.

Man har särskilt, i fråga om Byxelkrok, riktat kritik mot förslaget om att hamnpiren skulle bli förkortad och i någon mån flyttad. Jag kan då nämna, att ledamöterna av fiskehamnskommissionen helt enkelt utgingo från att man ur fiskehamnssynpunkt icke hade råd att lägga ned så betydande belopp, som utförandet av den ursprungliga fiskehamnsplanen skulle kräva. Den redd, som man skaffat i Byxelkrok, kunde inte heller anses nödvändig för det syfte man avsett att vinna. Det framstod som en nödvändighet att åstadkomma en besparing, och möjlighet härtill har man funnit genom förslaget att korta av och något flytta piren. Enligt min uppfattning — och den delas av personer, på vilkas sakkunskap jag sätter högt värde, utan att jag därför vill kritisera den sakkunskap, som funnit uttryck i reservationen inom kommissionen — har man uppnått detta syfte på ett tillfredsställande sätt. Från fiskehamnskommissionens sida har man måst göra gällande, att, för att man skulle kunna stå till svars med att förorda ett så betydande anslag som det här är fråga om, bör det även från lokalt håll, från landstingens och kommunernas sida, visas så stort intresse för denna sak, att en del av det erforderliga kapitalet tillskjutes. Skulle man t. ex. från landstingens eller kommunernas sida sträcka sig därhän, att man ytterligare bidroge med de 113,000 kronor, som erfordras för att utföra hamnen i den större omfattning, som reservanterna föreslagit, förmodar jag, att det skall givas utvägar att få vederörande

*Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)*

*Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.*
(Forts.)

departement att visa tillmötesgående. Uti ett sådant skick kan emellertid frågan icke anses föreligga för närvarande, och en återremiss skulle i det fallet icke bringa någon större klarhet.

Vad sedan de mindre hamnarna angår, åt vilka man sökt bereda förbättrade förhållanden, större trygghet och viss möjlighet till utvidgning av rörelsen, säger det sig självt, att det utefter vår långa ostkust finnes ett otal hamnar, som med visst fog skulle kunna säga, att de blivit skjutna tillbaka till förmån för andra. I det avseendet har det givetvis varit synnerligen svårt att göra ett val, och man kan inte med bestämdhet säga, att fiskehamnskommissionen alltid träffat det enda rätta. Vad man eftersträvat har varit att vinna det resultat, som man för ögonblicket med den nuvarande statsfinansiella situationen för ögonen ansett sig kunna inrikta sig på. Detta utesluter följaktligen icke, att man, i den mån större erfarenhet vinnes och i den mån statens tillgångar det medge, kan räkna med att gå vidare på samma väg, och att man sålunda kan förutsätta, att staten i framtiden skall tillskjuta medel för förbättrande av de hamnar, som man nu icke vågat taga upp. Detsamma kan naturligtvis komma att gälla även om hamnar av den första gruppen, de större hamnarna; skulle erfarenheten ge vid handen, att de penningar man nu lägger ned på dessa fiskehamnar, visa sig väl använda, att alltså ett blomstrande och givande fiske uppkommer, t. ex. ett sådant, som man redan nu trots sig kunna iakttaga på västkusten, tack vare de där utförda arbetena, tager jag för givet, att ingen i kammaren skall ha något att invända mot att gå vidare på den väg man nu slagit in på.

Jag anhåller, herr talman, att med stöd av detta mitt yttrande, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr talman! Den föregående ärade talaren antydde, att om kommunerna på Öland eller Kalmar läns landsting ville satsa det återstående belopp, som här behövdes, skulle det inte vara otänkbart, att man kunde få ifrågavarande hamn anlagd i överensstämmelse med den först uppgjorda planen. Ja, det är mycket möjligt, att han har rätt, men jag ställer i tvivelsmål, att man verkligen på den vägen kan skaffa dessa medel. Jag anser t. o. m. att ett bifall till de villkor, som Kungl. Maj:t och statsutskottet här föreslagit, praktiskt taget betyder, att denna hamn icke kommer till utförande. Jag tror nämligen för det första, att den lilla fattiga Ölandskommunen på 1,500 invånare, som det här gäller, en kommun, som har ofantligt blygsamma inkomster och som för övrigt av vissa anledningar är mycket skuldsatt, icke har möjlighet att bidraga med 15 % av ifrågavarande byggnadskostnader. För det andra tror jag, att inte heller landstinget är villigt att satsa dessa 15 %. Följden bleve då, att hamnens utförande icke komme till stånd. Jag vill erinra om ett analogt fall, som varit före i riksdagen. Det gällde då Sandvikens hamn i Persnäs kommun på Öland. Statsutskottet uppställde vid detta tillfälle kravet, att landstinget skulle bidraga med vissa belopp och även med viss garanti för underhålls-

kostnaderna (den senare frågan föreligger ju inte här). Landstinget gick emellertid inte med härpå, och följden blev, att man kom igen med en ny hemställan till riksdagen. Statsutskottet föreslog sedermera, att statsverket skulle vidkännas den kostnad, som var förenad med iordningsställandet av denna hamn. Jag föreställer mig, att gången skulle bli densamma även i detta fall. Effekten bleve endast en längre tidsutdräkt, om ett sådant förfaringssätt komme till användning.

Vad så vidare den föreslagna ändringen i byggnadsplanen beträffar, vill jag nämna, att jag icke har någon sakkunskap på detta område utan blott anslutit mig till reservanternas i fiskehamnskommissionen linje. Jag har gjort detta särskilt för att dessa reservanter vunnit erkännande från samtliga sakkunniga på platsen, från personer, som äro kännare av ström- och vindförhållanden och av samtliga på hamnbyggnadsverksamheten influerande omständigheter. Även de som trafikera dessa farvatten ha ställt sig på reservanternas ståndpunkt. Under sådana förhållanden anser jag, att även jag hade skäl att göra detta. Min uppfattning stämmer väl överens med vad praktiskt sakkunnigt folk anser i denna fråga, och det är därför, som jag, herr talman, biträtt såväl motionen som förenämnda reservation.

Herr Norman: Herr talman! Jag har biträtt statsutskottets förslag i denna fråga, trots att även jag är motionär. När jag gjorde detta, var det för att jag inte ville spänna bågen för högt; jag fruktade, att äventyra icke blott motionärernas förslag utan att man t. o. m. kunde riskera att helt och hållet förlora anslaget till ifrågasvarande hamn. Som bekant var nämligen fiskehamnskommissionen tveksam, huruvida den alls skulle förorda denna hamns upptagande bland dem, till vilka statsbidrag skulle utgå.

Man kan inte komma ifrån, att fiskehamnsbyggnaderna dragit kostnader, som gått vida utöver vad som kan anses rimligt. Vissa fiskehamnar — jag tänker särskilt på en annan hamn på Öland, nämligen Grönhögen — ha dragit så stora kostnader, att man har allt skäl att ifrågasätta det statsekonomiskt sett kloka i att nedlägga så betydliga belopp på dessa anläggningar. Det ekonomiska läget medför därjämte, att det är svårt att få resonans för alla de anspråk på bistånd från statsverkets sida, som man ur andra synpunkter skulle vilja ställa.

Under sådana förhållanden trodde jag det inte vara klokt att alltför hårt hålla på motionen. Jag ansåg det bättre att taga det möjliga, som stod att få och som innefattades i statsutskottets förordande av Kungl. Maj:ts förslag. Jag måste emellertid erkänna, att sedan frågan varit före i utskottet, nya upplysningar kommit mig tillhanda, som ytterligare understryka det befogade i det krav, som framställts av motionärerna. Förhållandet är emellertid, att denna hamn väl icke kommer till utförande före nästa riksdags början, och det torde då vara möjligt, att till denna tid införskaffa en del uppgifter såväl från ifrågasvarande kommun som från landstinget;

*Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)

man kan särskilt inhämta landstingets uppfattning om det anslagskrav, som ställes på detsamma. Det blir därmed tillfälle att när riksdagen sammanträder återkomma och eventuellt få ändring i det beslut, som nu fattas. Som frågan emellertid för närvarande ligger till, herr talman, har jag inte ansett mig ha möjlighet att förena mig vare sig med motionärernas förslag eller med yrkandet om återremiss. Jag har alltså intet yrkande att göra.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det exempel, som herr Magnusson i Kalmar drog fram, synes mig ägnat att bevisa raka motsatsen till vad han troligen åsyftade. Jag tillåter mig erinra om, att även jag bidrog till beslut om den hamnbyggnad, som han omnämnde, men jag är nästan frestad att säga, att jag i dag ångrar mig, om det nämligen är så, att Kalmar läns landsting skall begagna ifrågavarande beslut som ett prejudikat för den meningen, att man i fortsättningen har rätt att tvinga till sig det ena efter det andra och att känna sig löst från sina förpliktelser gentemot den befolkning, som bygger och bor inom Kalmar läns område. Kan icke landstinget förmås att satsa dessa 15 %, tror jag det klokaste är att låta hela anläggningen vara tillsvidare. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Lübeck**: Herr talman! I anledning av herr Magnussons i Kalmar yttrande vill jag säga, att det ändå är ett faktum, att hamnen vid Byxelkrok redan nu med ganska stor fördel kan angöras av fiskefartyg. Det är också påtagligt att fiskehamnskommissionens förslag medför en högst betydlig förbättring av denna hamn. Jag vill därmed icke bestrida, att man enligt det förslag, som reservanterna framställt och som kostar 113,000 kronor mera, kan få hamnen ännu bättre — det vare mig fjärran ifrån att förneka. Men att hamnen i det föreslagna skicket blir synnerligen gynnsam för angörande av fiskefartyg tror jag det icke bör råda något tvivel om. Detta utesluter givetvis icke, att detaljändringar kunna vidtagas inom ramen för de nu tänkta kostnaderna, ifall det i något avseende skulle visa sig önskligt.

Jag tror, att det ur de lokala intressenas synpunkt vore synnerligen klokt, om man nu ville inkassera den välvilja för Byxelkroks hamn, som fiskehamnskommissionen liksom Kungl. Maj:t och statsutskottet låtit komma till uttryck. Kan man sedan under de följande åren komma med några prestationer, som eventuellt medföra en ändring beträffande hamnanläggningarna, må detta bli en senare fråga. Ett återremissyrkande är ur de lokala intressenas synpunkt synnerligen oklokt.

Herr **Hermelin**: Herr talman! Jag skall göra ett avsteg från det lokala spørsmål, som senast berörts, och ber att få framhålla något, som tidigare varit på tal vid innevarande års riksdag, den 24 februari. När frågan om understödjande av mindre fiskhamnsbyggnader

*Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)*

då förelåg, tog jag mig friheten att erinra om, att det vore önskvärt, att man med anledning av vissa ledsamma erfarenheter från hamnbyggnaderna å Hallandskusten toge något mera hänsyn till nödvändigheten av att bereda tryggade inseglingsmöjligheter vid storm, när man nu i framtiden ginge att anlägga nya fiskehamnar. Jag sökte påvisa, att man hittills kanske alltför mycket beaktat rent hamnbyggnadstekniska synpunkter och mindre fäst sig vid inseglingsförhållandena, och jag framhöll för att bestyrka detta, att det visat sig nästan omöjligt att i storm segla in i vissa hamnar, något som föranlett att man då måst söka upp de gamla ankringsplatserna. Chefen för kommunikationsdepartementet hänvisade mig då till den utredning, som verkställts genom lantbruksstyrelsens och vattenfallsstyrelsens försorg, och som nu i sammanhang med detta ärende i dag föreligger. I nämnda nu föreliggande utredning söker jag emellertid fåfängt spår av att man behjärtat de synpunkter, för vilka jag velat göra mig till tolk. Det är också att märka, att om än utredningen verkställts av nämnda verk och detta med tillkallande av vissa sakkunniga, representerar ingen av dessa de intressen, som jag här skulle vilja få fram. Dessa intressen företrädas däremot av lotsverket och lotsstyrelsen, och jag anser, att man i en så viktig fråga som denna även borde taga hänsyn till den sakkunskap, som där kan förefinnas. Man får dessutom tänka sig, att dessa hamnar icke uteslutande skola vara fiskehamnar utan, såsom herr Magnusson i Kalmar nämnde, även nödhamnar, tillfälliga hamnar och, som bl. a. skola vara till skydd för kustbevakningspersonalen, när denna är ute i tjänstgöring och har behov av att taga sig in till land. Jag tror, att om lotsstyrelsen finge tillfälle att yttra sig om dessa hamnars belägenhet och eventuella anläggningskostnader, skulle de synpunkter, som just från Ölandshåll framhållits, bli bättre tillgodosedda. Under sådana förhållanden skulle ock statsutskottets ärade herr vice ordförande icke behöva vara rädd för, att kostnaderna komme att stiga alltför mycket, ty enligt min mening har man på det hållet större möjlighet att bedöma, huru man genom enkla anordningar skall skapa lämpliga hamnar, än de sakkunniga tyckas ha, som genom låt säga miljonbyggnader vilja inrätta hamnar, där man icke under alla förhållanden kan insegla.

Jag har endast, herr talman, velat fästa uppmärksamheten på, att man bör å dessa frågor anlägga en mera vid syn. Det kanske kan invändas, att de byggnadssakkunniga torde ha tillfrågat ortsbefolkningen. Ja, det är möjligt, men jag är i alla fall av den åsikten, att i en för statsverket så pass dyrbar sak som denna, bör man söka vinna — om jag får använda det uttrycket — en mera vid sakkunskap än den som finnes att tillgå på respektive platser.

Jag har blott velat göra dessa anmärkningar och har intet yrkande i ämnet.

Herr Hausén: Herr talman! När jag läste igenom den kungliga propositionen och de sakkunnigas utlåtande liksom statsutskottets betänkande, kom jag snart till insikt om, att det rådde en påtaglig

Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.

(Forts.)

enighet i dessa frågor. Det finns knappast en enda punkt, där man icke är överens om att förkasta förslaget om byggande av de hamnar, som beslötos år 1911. Endast på en punkt föreligger från de sakkunniga en reservation, nämligen av herr Ekdahl, och i övrigt är man ense om att göra så stora inskränkningar som möjligt. I synnerhet tycker jag mig förstå, att det är på grund av statsfinansiella skäl som man inte anser sig ha råd att bygga.

Jag är villig att erkänna, att kostnaderna äro ganska dryga, men det förvånar mig i alla fall, att man kunnat så gott som avslå anslag till ett sådant ändamål som detta, då man år 1912 beslöt, att det skulle utgå anslag till en rad fiskehamnar överallt på Sveriges kuster — detta samtidigt som man under loppet av endast en och en halv riksdag beviljat 225 miljoner kronor för oförutsedda ändamål. Det synes mig under sådana förhållanden, som herr Ekdahls reservation hade mycket fog för sig. Han anser, att man beskurit anslagen alltför strängt, och han menar, att det icke skulle vara betänkligt att hålla fast vid förslaget om anläggning av dessa hamnar, såsom man ursprungligen tänkt sig. Det synes mig, som om alla skäl talade för att man borde så långt som möjligt fullfölja den ursprungliga planen. Jag skulle särskilt vilja framhålla, att det är stor anledning att låta hamnarna vid Kapelludden och Våndborg på Gottland ingå i de hamnanläggningar, som avses i grupp 1. Jag skall be att få framställa detta förslag.

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Det fördes nyss på tal en viss hamnanläggning på Öland, nämligen Grönhögen, och jag vill ärligt bekänna, att denna bör vara ett varnande exempel för riksdagen, när det gäller att besluta i dylika frågor. Jag är den förste att medge — med stöd av de iakttagelser jag gjort på platsen, såväl under arbetet på hamnanläggningen som sedan densamma blivit färdig — att man begått ett kapitalt misstag både i det ena och det andra hänseendet och avsevärt fördyrat det hela. Fastän lotsverket, innan arbetet var avslutat, påpekade, att vissa ändringar borde vidtagas, som dels skulle medföra besparing, dels åstadkomma, att hamnen bleve mera ändamålsenlig för angörande av fartyg o. d., ville man absolut icke taga någon hänsyn härtill, utan man fullföljde den en gång inslagna planen. Följden blev, att hamnen icke på långt när tillgodosåg de praktiska behov man avsett att densamma skulle tjäna, under det att den däremot kom att betinga mycket högre kostnader än man beräknat.

Jag har fått underrättelse om, att lotsstyrelsen icke blivit hörd ifråga om Byxelkroks hamnanläggning, och denna omständighet synes mig utgöra ett särskilt skäl att hålla på återremissyrkandet. Jag anser, att denna myndighet, som verkligen är sakkunnig, bör tillfrågas i en sak, som är så viktig och drager så stora kostnader som denna. Det är med hänsyn härtill, som jag, herr talman, vågar vidhålla mitt yrkande om återremiss. Syftet härmed är att möjliggöra, att lotsstyrelsen blir hörd, och jag önskar också, att man i ut-

skottet skall undersöka, om man icke på ett bättre sätt kunde tillgodose behovet av en ändamålsenlig och praktiskt anlagd hamn än vad nu är fallet, utan att därför kostnaderna skulle drivas i höjden. Jag strävar inte att få till stånd några dyrbara hamnanläggningar, utan jag önskar endast, att man mera skall taga hänsyn till praktiska synpunkter. Sker detta, tror jag, att man skall känna sig mera tillfreds med resultatet av de kostnader, som nedläggas på ifrågavarande anläggningar.

*Ang.
anslag till
utförande av
vissa fiske-
hamnar.
(Forts.)*

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Diskussionen i detta ärende har tagit en glädjande utveckling, tycker jag. Herr Magnusson i Kalmar erkände, att man måste gå försiktigt fram, och herr Hermelin pekade på samma sak. Såvitt jag förstår, omfattar det maximiprogram, som man nu tror sig kunna gå i land med, just vad statsutskottet här föreslagit. Skulle man gå på herr Magnussons i Kalmar linje, att nämligen infordra lotsstyrelsens yttrande beträffande den ena eller andra hamnen, bleve emellertid resultatet, att vi antagligen inte finge tillfälle att under denna riksdag fatta något beslut i saken. Jag frågar, om det kan vara klokt att följa en sådan väg. Jag hoppas i stället, att de påpekanden, som gjorts, skola beaktas i framtiden, men att vi nu besluta vad statsutskottet här hemställt om.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde först propositioner beträffande yrkandet om återremitterande till utskottet av frågan om utförande av hamnbyggnad vid Byxelkrok, nämligen på dels bifall till berörda yrkande, dels ock avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Vidare gav herr talmannen propositioner angående punkten 1 av utskottets hemställan, nämligen först på bifall till utskottets hemställan i denna punkt samt vidare på bifall till berörda hemställan med det tillägg, som innefattades i den av herr Johanson i Hörninge m. fl. i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Vid härpå av herr talmannen given proposition i fråga om punkten 2 biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

Härpå framställde herr talmannen i avseende å punkten 3 propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som innefattades i den av herr Gardell m. fl. väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Slutligen blevo, efter av herr talmannen given proposition beträffande punkterna 4—6 av utskottets hemställan, utskottets i nämnda punkter gjorda framställningar av kammaren bifallna.

§ 8.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med erläggande av förfallna räntor å statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av trafikmedel till anordnande i utlandet av upplysnings- och reklamverksamhet;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Eva Elfving från skyldighet att till postverket gälda visst penningbelopp;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i den vid avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk fogade tjänsteförteckning; och

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffande av möbler m. m. för länsresidenset i Karlstad samt för medicinalstyrelsens nya ämbetslokaler.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

*Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.*

Vidare förekom till behandling sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckta motioner om anslag till en personlig professur i estetik och litteraturhistoria vid universitetet i Lund för professorn Albert Nilsson.

I två lika lydande motioner, nämligen nr 39 inom första kammaren av herr *Wigforss m. fl.* och nr 134 inom andra kammaren av herrar *Engberg* och *Jönsson* i Revinge, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta om beviljande å allmänna indragningsstaten av nödigt anslag för upprättande av en personlig professur i estetik och litteraturhistoria vid Lunds universitet för professorn Albert Nilsson.

Sammansatta stats- och bankoutskottet, som till behandling förehåft ifrågavarande motioner, hemställde, att desamma icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Oscar Olsson*, *Malmberg*, *Eriksson* i Grängesberg och *Bäcklund*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av ovanberörda motioner, måtte

1) medgiva, att för professorn, filosofie doktorn Albert Nilsson finge vid universitetet i Lund från och med den 1 juli 1923 inrättas en personlig professur i estetik och litteraturhistoria med de åligganden för Nilsson, som av Kungl. Maj:t bestämdes;

2) föreskriva, att Nilsson skulle vara skyldig såväl att i tillämpliga delar underkasta sig de för universitetsprofessorer i all-

mänhet för åtnjutande av nu gällande avlöningsförmåner stadgade villkoren och bestämmelserna som ock att vid den ålder, då annan universitetsprofessor vore skyldig avgå från sin tjänst, mot åtnjutande av pension, beräknad efter samma grunder, som stadgats beträffande övriga universitetsprofessorer, frånträda sin ifrågavarande professur ävensom att vid eventuell ledighet å ordinarie universitetsprofessur i litteraturhistoria med poetik söka och i händelse av utnämning mottaga densamma;

3) bestämma, att Nilsson skulle såsom innehavare av den nu föreslagna professuren åtnjuta en avlöning av 7,200 kronor, därav 4,700 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett ålderstillägg å 600 kronor efter fem års tjänstgöring, allt att utgå från allmänna indragningsstaten; samt

4) medgiva, att till Nilsson finge för budgetåret 1923—1924 från allmänna indragningsstaten utgå tillfällig löneförbättring med det belopp för år räknat, som av riksdagen kunde komma att för nämnda budgetår tillerkännas övriga universitetsprofessorer.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter yttrade:

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Om jag inte på grund av andra göromål varit förhindrad att deltaga i utskottets behandling av detta ärende, skulle jag ha reserverat mig mot dess förevärande hemställan. Jag skall be att redan i början av diskussionen få ange de skäl, som diktera min ståndpunkt.

Regeringen har icke framlagt någon proposition i ärendet, men den har visat sitt intresse för och sin uppskattning av den stora begåvning, som professor Nilsson, enligt vad som överallt erkännes, innehar, genom att tilldela honom professors namn, heder och värdighet, och så långt är också allt gott och väl. Men man lever inte på titlar, och i den ställning, som denne man nu står, är han inte i tillfälle att vid universitetet utöva den gagnande lärareverksamhet, som han skulle kunna göra, ifall föreliggande motion bifölles. Ingen har kunnat undgå att erkänna, att det vore en stor kulturell vinst för landet, om professor Nilsson finge en professur, och de myndigheter, som yttrat sig i denna sak, ha också visat sig värdesätta hans begåvning. Kanslern har tillstyrkt förslaget om personlig professur, och de sakkunniga, som skulle avge utlåtande om besättande av den lediga professorstolen i litteraturhistoria vid Uppsala universitet, förordade, att Nilsson, för den händelse han inte finge densamma, skulle erhålla personlig professur. Vidare har humanistiska sektionen i Lund på förslag av några professorer uttalat sig till förmån för en personlig professur, något som tillstyrktes även av majoriteten i det större akademiska konsistoriet. Att detta inte var enhälligt, och av kanslern gjort med förbehåll torde endast ha berott på, att man på sina håll fruktade, att tillkomsten av den professur i kemi, som begärts hos Kungl. Maj:t och riksdagen, genom en dylik utnämning möjligen skulle kunna försvåras. Förslag härom har emellertid icke framlagts för riksdagen, och denna fråga torde i varje

*Ang. en
personlig
professur för
A. Nilsson.
(Forts.)*

Ang. en
personlig
professur för
A. Nilsson.

(Forts.)

fall icke kunna utöva någon inverkan på detta ärende, om man vill se på förhållandena sakligt.

Här gäller det dessutom att tillgodose en forskningsriktning, som nu saknar företrädare vid båda våra universitet: det är alltså ett statsintresse, som här måste tillvaratagas. Sällsynt är det väl också, att det erbjudes tillfälle till en forskare på detta område av så utmärkt begåvning som herr Nilsson, en forskare, som redan utfört en banbrytande gärning.

Utskottet ger professor Nilsson ett vackert erkännande, då det säges, att det är ett behjärtansvärt syfte, som ligger bakom motionen, nämligen att bereda möjlighet för »en högt förtjänt vetenskapsman till fortsatt forskningsarbete och akademisk lärareverksamhet och att tillika tillgodose en ur såväl vetenskaplig som allmän kulturell synpunkt betydelsefull forskningsriktning». Emellertid hemställer utskottet om avslag på huvudsakligen tvenne grunder. Till en början åberopas som vanligt det nuvarande ekonomiska läget. Detta är, om jag så får kalla det, ett »billighetsskäl»: det är så lätt att i tider, sådana som dem vi nu leva i, slå på den strängen, som alltid har god klang i riksdagens öron. Emellertid rör det sig om en utgift av endast 7,200 kronor, och jag undrar, om man då, under dessa särskilda förhållanden, så mycket kan hålla på ett sådant argument. Det säges visserligen längre ned i betänkandet, att när det gäller en fråga om beviljande av nya anslag, vilka icke äro av »ett alldeles oundgängligt behov påkallade, bör man iakttaga största försiktighet». Detta är riktigt, men jag tycker knappast, att det är lämpligt att framdraga den punkten i detta sammanhang, om man ser saken i belysning av vad som förekom vid behandlingen av *åttonde* huvudtiteln. Då stod jag för min del på sparsamhetssidan: det gällde ett fall, där man utan risk kunde spara ett anslag på 40,000 kronor, som avsåg inköp åt Uppsala universitet av mark i och för plantering av skog. Vid det tillfället önskade emellertid de, som nu äro så ivriga att undvika anslag till annat än oundgängliga behov, att det för universitetets räkning skulle som anslag till en fond beviljas 40,000 kronor, ehuru universitetet redan nu äger 50,000 tunnland skog. Om man jämför dessa båda kulturella ändamål: å ena sidan en sådan begåvning och ett sådant tillfälle, som erbjudes den svenska staten att erhålla en lärare vid Lunds universitet för att utöva en lärargärning på ett område, där det för närvarande icke finnes någon annan, som utövar denna gärning, och å andra sidan det ändamål som jag nyss berörde, så kan jag icke annat än påstå, att man måste lägga mycket större vikt vid att få denna personliga kraft vid universitetet än att anslå medel till en fond för att vid behov köpa mark för att utplantera skog på. Det senare kan vänta och komma längre fram, men det förra ger ett tillfälle, som riksdagen icke bör låta gå sig ur händerna.

Det andra skälet, som utskottet åberopar, är att ett bifall till motionerna kan komma att medföra betänkliga konsekvenser. Men man sätter punkt vid detta ord: »konsekvenser», man nämner icke alls vilka betänkliga konsekvenser, som skulle följa. Jag förstår ju,

*Ang. en
personlig
professur för
A. Nilsson.
(Forts.)*

att man är rädd för att ett bifall till reservationen skulle kunna åberopas som ett prejudikat framdeles; men då vill jag hänvisa till att i detta fall har man ju i reservationen framställt ett villkor, som lyder så: »att Kungl. Maj:t vid dr Albert Nilssons utnämning fäster förbehållet, att denne, därest ordinarie professur i litteraturhistoria med poetik vid något av rikets universitet blir ledig, skall vara skyldig att söka och i händelse av utnämning emottaga denna professur». Då man sålunda sört för att intet i detta fall kan åberopas såsom prejudikat framdeles, tycker jag, att dessa betänkligheter icke äro så farliga, och för övrigt tror jag, att det är farligare att så hårt hålla på principer, att man står och skymmer ljuset för sig själv. Ty så förmenar jag, att man vid detta tillfälle gör, därest riksdagen nu icke godkänner reservationen och beviljar denna personliga professur.

Då jag för min del anser, att man bör ta tillfället i akt och bevilja denna personliga professur, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr förste vice talman! Det torde vara ovanligt, att i ett ärende, som rör sig om inrättande av en personlig professur i estetik och litteraturhistoria, debatten öppnas av två lantmän.

Till min högt ärade vän Bengtsson i Norup vill jag säga att jag inte på minsta sätt klandrar honom, därför att han uppträtt och försvarat motionärernas framställning. Men jag kan icke underlåta att göra den reflexionen, att inrättandet av nya professorer sker nog hans hjälp förutan. Herr Bengtsson hade inte behövt att så starkt lägga sig i selen för denna sak. Hans åtgöranden härvidlag betraktar jag som en överloppsgärning.

Eftersom jag suttit med i det utskott, som haft att förberedelsevis handlägga ärendet, anser jag mig pliktig att också framföra några av de synpunkter, som varit bestämmande för utskottsmajoriteten i detta fall.

Jag känner icke professor Alb. Nilsson, men jag är fullkomligt övertygad om att det är en mycket förtjänstfull och skicklig man på sitt gebit. Därom är jag övertygad, och det erkännes ju från alla håll, men jag måste det oaktat konstatera, att de korporationer, som haft att yttra sig i denna sak, icke varit fullt eniga. Så t. ex. ser man utav den utredning, som framlagts i ärendet, att Större akademiska konsistoriet i Lund vid behandlingen av denna fråga har delat sig på två linjer. Det har visserligen blivit en knapp majoritet för avlåtande av en framställning om inrättande av en personlig professur för Albert Nilsson, men sju professorer ha instämt i petita-kommitténs uttalande, däri det bl. a. heter: »Med all sympati för förslaget och med fullt erkännande av det vetenskapliga intresse, som kräver att professor Albert Nilsson får tillfälle att vid ett svenskt universitet odelat ägna sig åt vetenskapligt arbete, våga kommitterade likväl icke tillstyrka förslagens upptagande såsom riksdags-

Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.
(Forts.)

petitum.» Professor Forssman hade vid ärendets behandling i Större akademiska konsistoriet också ett uttalande, som jag i detta sammanhang icke kan underlåta att beröra. Han framhöll, att då universitetets möjlighet att erhålla nya professorslöner under nuvarande tryckta ekonomiska tider vore ytterst beskuren, konsistoriet ej borde framlägga begäran om en professur som ej vore absolut nödvändig. Ingen kunde påstå, att detta är ett trängande universitetsintresse, utan att det finnes andra mycket viktigare behov, som då borde komma i betraktande, särskilt betonas önskvärdheten av att en professur i kemi inrättas.

Sedan har ärendet remitterats till kanslersämbetet; och kanslern har yttrat sig i välvillig riktning, men han har sagt, att förslaget icke får lägga hinder i vägen för inrättandet av en professur i kemi. Nu är visserligen sant, att Kungl. Maj:t icke heller funnit sig böra göra framställning om inrättande av en professur i kemi. Det kan väl då ifrågasättas, huruvida det är lämpligt, att sedan Kungl. Maj:t icke funnit tillräckliga skäl vara för handen att göra framställning till riksdagen om inrättandet av en personlig professur, att kammaren skall på enskilda motionärers framställning besluta en sådan åtgärd. Det är detta, som man ansett vara en rätt betänklig väg, och därför har sammansatta stats- och bankoutskottets majoritet icke ansett sig kunna biträda framställningen.

De konsekvenser, som kunna tänkas uppstå, för den händelse motionen bifalles, kunna bliva av nog så betydande räckvidd. Om herrarna vilja se i motionen på sid. 5, göres där ett uttalande, varav man får ett belägg för att en uppdelning av ämnet estetik och litteraturhistoria väl kan tänkas ifrågakomma. Jag skall bara erinra om några få rader i humanistiska sektionens yttrande, där det heter: »Med avseende på filosofiens betydelse i den föreslagna professuren må då först erinras därom, att estetiken numera ej ingår i de litteraturhistoriska professionerna. Att den uteslutits från dessa torde ha berott dels på att på många håll en viss misstro mot estetiken uppstått, dels på att man funnit det betänkligt, att av *samma person kräva kompetens i båda ämnena.*» Man kan icke av samma person kräva kompetens i båda ämnena, därför måste naturligtvis — möjligen i en nära liggande framtid — en uppdelning ske. Jag blev också stärkt i den uppfattningen av vissa uttalanden av den föregående ärade talaren. Han talar om att det saknas företrädare för den forskningsriktning, som professor Albert Nilsson ägnar sig åt, och han säger, att detta är fallet vid universiteten i såväl Uppsala som Lund. Emellertid, då en sådan professur nu inrättas vid Lunds universitet, som är mindre, så kan det synas befogat, om Uppsala universitet, som är större, anser behovet av en sådan professur böra tillgodoses även där.

För övrigt är det icke allenast på detta område, utan det kan mycket väl tänkas andra områden, där två män, vilka stå lika och jämbördiga med varandra, tävla om en professur, som blott kan besättas med den ena av dem; vad är då naturligare, än att man slår in på den väg, som här ifrågasattes och att man gör framställning

om att en personlig professur skall inrättas för den, som inte kunnat beredas rum på annat sätt?

Nu skulle man ju kunna tänka sig, att man så att säga läte billighetsskäl tala för saken, därest det vore fråga om ett ömmande fall; men så är icke förhållandet, utan den man, som det här är fråga om, har en ställning, som tryggar honom för framtiden, och en anställning, som icke torde upptaga hans tid så fullt ut, att han icke fortfarande skulle kunna ägna någon tid åt den forskning och det skriftställerier, varmed han tidigare sysselsatt sig.

För övrigt, när man talar om de ekonomiska konsekvenserna, medger jag gärna, att det belopp, som kräves för denna professur, icke är stort, men det är dock nu ej tider, då man utan trängande skäl går in för inrättandet av en professur, som t. o. m. universitetsmyndigheterna ha förklarat icke vara oundgängligen nödig, utan tvärtom sagt, att från universitetets synpunkt är det önskvärt att få en professur i ett annat ämne. Då kan jag icke finna, att tillräckliga skäl äro framförda för att inrätta denna befattning.

Visserligen ha reservanterna i en passus velat förebygga, att denna professur skulle kunna övergå till ordinarie, men det finnes nog utvägar för att sätta ett sådant förbehåll ur funktion. I fjol striddes här i riksdagen om förändring av en personlig professur vid Uppsala universitet till ordinarie, och det stod en ganska hård strid om den saken. Riksdagen biföll den gången Kungl. Maj:ts förslag därom. Man kan mycket väl tänka sig, att i detta fall kommer det att gå på samma sätt. Det vill därför synas, att man för att förebygga något sådant gjorde klokast i att avböja den framställning, som här föreligger från enskilda motionärers sida.

Jag anhåller därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till sammansatta stats- och bankoutskottets förslag i detta ärende.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lindskog: Herr talman! Den föregående ärade talaren yttrade, att det är två lantmän, som börjat yttra sig i den här frågan. Jag kan då icke anse det alltför förmätet, att jag såsom i viss mån representant för Lunds universitet tillåter mig begära ordet för att motivera den uppfattning, jag har i frågan.

Jag kan till en början icke underlåta att verifiera den förklaring, som den föregående ärade talaren gjorde, såsom riktig, eller att inrättandet av denna professur icke vore — såsom professor Forssman yttrade — ett trängande behov för Lunds universitet. Det var därför med fullaste fog, som universitetskanslern uttalade sig så, att det eventuella inrättandet av denna professur icke får stå i vägen för inrättandet av en professur i kemi, något som vi i Lund anse vara ett alldeles oundgängligt behov. Jag måste därför vitsorda, att de män och kvinnor i kammaren, som icke anse sig under nu-

*Ang. en
personlig
professur för
A. Nilsson.*

(Forts.)

varande tidsläge kunna rösta för annat än det som är oundgängligen nödvändigt, böra rösta nej till motionen.

För min del har jag emellertid en annan ståndpunkt, en annan uppfattning i denna fråga. Den föregående ärade talaren nämnde, att det ibland inträffar, att två personer, som söka en professur samtidigt, äro ungefär likställda; eller det inträffar, att den ene är ett halvt hästhuvud före den andre, och resultatet blir då, att den ene blir upptagen och den andre kvarlåten, och kvarlåten, icke bara för ett eller två år utan kanske för hela livstiden: han kommer aldrig i tillfälle utöva den vetenskapliga verksamhet, som han så framgångsrikt bedrivit.

Det är förklarligt och naturligt, om man under sådana omständigheter tänker på att åt vetenskapen rädda en sådan personlighet. Jag vill visserligen säga, att hade Sverige ett hav av guld att taga ur, så tror jag, att varken statsutskottet eller bankoutskottet skulle ställa sig på tvären i sådant fall; men då vårt land är fattigt och måhända kommer att så förbli, måste jag säga, att en sådan ståndpunkt är både orimlig och omöjlig. Sverige har icke råd att öva en så vidsträckt frikostighet, då det gäller vetenskapligt arbete. Men det finnes vissa undantag. Det är ibland icke så, att Sverige icke har råd att visa en dylik frikostighet, utan snarare så, att Sverige måste säga sig, att det icke har råd att låta bli att visa en dylik frikostighet; och jag tror så är fallet i föreliggande fråga.

Det vetenskapliga arbetet nu för tiden är ju åtminstone mycket ofta så beskaffat, att det till väsentlig grad är hantverksmässigt. Med den väldiga specialisering, som nu råder, gäller det att kunna fullt behärska en viss teknik i ett visst ämne. Man kan behandla det mer eller mindre virtuosmässigt, men tekniken är det allra nödvändigaste. Därför, om en människa faller ifrån, så är det i regel så, att en annan människa står till buds att fylla de krav, som ställas i ett visst fall. Men det finnes vissa exceptionella fall, då man kan säga, att en person verkligen är oundgänglig och omistlig för sin verksamhet och sin uppgift. Det är sådana fall, då personen är så originell och hans forskningsgärning så ursprunglig och egenartad, att man kan vara viss på att, om han går bort eller icke sättes i tillfälle att verka, är det omöjligt att få någon annan i hans ställe, och att sålunda den uppgift, som han skulle fylla, komme att bli olöst.

Jag tror, att om man tänker på den riksdagspraxis, som hittills varit gällande, då det rört sig om personliga professorer, så har riksdagen medvetet eller omedvetet just följt den praxis, att i dylika fall ha personliga professorer inrättats. Jag tänker till exempel på det enda fall, som finnes i Lund för närvarande, där professor Herman Nilsson-Ehle innehar en personlig professur. Den professuren har säkerligen vartenda år skänkt miljoner åt våra svenska lantmän, tack vare det banbrytande och egenartade arbete, som han nedlagt på detta område.

I det fall, som nu föreligger, är det tyvärr icke alls fråga om en sak, som kan mätas i kronor eller vägas på något sätt rent

materiellt. Men det är min fullständiga övertygelse och förvissning, att professor Albert Nilssons uppgift, hans arbete inom vår vetenskapliga värld är av den art, att han verkligen skapat sådana värden för vår ideella värld, som ingen utom han skulle kunnat skapa. Det är därför jag vågar det påståendet, att i detta fall har Sverige icke råd att låta en sådan kraft ligga utan användning.

Det är ju dock underligt detta, att vi här i Sverige årligen lägga ut stora summor på vart enda barn, som går i våra folkskolor, lägga ut ändå större summor för varenda pojke, som går i elementarskola och skall taga studenten, och ännu större summor på varenda student, som kommer till universitetet, och vi giva stora docentstipendier till våra docenter, detta utan att vi alls kunna vara säkra om att staten och vårt land har någon som helst valuta därav i det enskilda fallet; men när vi sedan få ett fall av den utomordentliga art, att vi kunna säga, att här har staten tillfälle att få full och klar valuta i allra högsta potens för de omkostnader den haft i ett enkelt fall, då säga vi: Nej, nu ha vi inte råd längre. Det är ungefär som om en lantbrukare skulle säga: Nu har jag gödlat, dikat, sått och plöjt och haft så mycket arbete med den här åkerlappen, nu har jag inte råd att köra in. Nu när man har verkligt tillfälle att bärga in de rika skördarna, nu måste vi ha råd till det, och vi ha icke råd att låta bli det. Jag vill tillägga, att det kan vara av vikt för staten att passa på nu, medan bärgningsvädret står sig.

I den bestämda förvissningen, herr talman, att här är ett tillfälle, då Sverige verkligen kan hava nytta av att lägga ut penningar till en personlig professur, ber jag att få tillstyrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herr *Henrikson*.

Herr **Rydén**: Herr talman! En av reservanterna i utskottet från första kammaren sade, när vi gingo från det sammanträde, där vi fattat beslut i detta ärende, att ställningen redan i andra kammaren vore klar beträffande denna sak, och att det ingenting tjänade till vad utskottet i detta fall hade beslutat. Under sådana förhållanden, då den enskilda agitationen och bearbetningen verkligen varit så omfattande, är det rätt trööstlöst att tala i frågan. Jag skulle ändå vilja ange några av de skäl, som bestämt mig för att gå emot den föreliggande motionen.

Förhållandet är ju det beträffande Albert Nilsson, att han har sökt två professurer tämligen strax efter varandra, den nyinrättade professuren i litteraturhistoria i Lund och litteraturhistorieprofessuren efter Schüek i Uppsala. I båda dessa fall var det mycket framstående sökande. I Lund blev han slagen av Bök, och i Uppsala utnämndes Blanck till professor. Albert Nilsson fick så av Kungl. Maj:t professors namn och värdighet såsom ett erkännande för hans allmänna skicklighet.

Jag kan naturligtvis inte på något sätt ställa min auktoritet gentemot professor Lindskogs, men jag har ändå haft att handlägg-

*Ang. en
personlig
professur för
professor
A. Nilsson.
(Forts.)*

*Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.
(Forts.)*

ga åtskilliga professorsutnämningar och försökt, så gott jag förstått, sätta mig in i dessa saker. Jag skulle då vilja säga, att jag tror det är en mycket bestämd överdrift, om man försöker göra fallet Albert Nilsson till något så märkvärdigt, att det inte kan förekomma i ett annat fall, där det tävlas om en professor, att en person med lika stor skicklighet som Albert Nilssons ändå kan komma att bli slagen i tävlan. Jag har själv personligen haft att föredraga en professorsutnämning vid Uppsala universitet, där jag hade det bestämda intrycket, att det var oerhört svårt att träffa valet mellan de båda sökande, på grund därav att det var alldeles exceptionellt högt förtjänta vetenskapsmän, som sökte. Jag måste dock träffa mitt val mellan dem. Den, som icke blev utnämnd, fick professors namn och värdighet, men icke ifrågasatte jag, att det skulle skapas personlig professur för honom. Jag vågar säga, att i det fallet voro de sökande på sitt område alldeles säkert jämställda med Albert Nilsson och dennes medtävlare till professur på deras. Jag vill icke underlåta att nämna, att jag den gången var föremål för ganska starka bearbetningar från intresserade kretsar att lova att framlägga proposition om en personlig professur för den av de om denna professur tävlande som blev slagen, men jag sade då, att jag icke kunde vara med om att inleda en praxis, som bleve alldeles för omöjlig för staten att upprätthålla, nämligen att i alla de fall, där det är två verkligt betydande personer, som tävla om en professor, och den ena av dem måste på grund av förhållandena icke komma att få utnämning, staten då upprättar personlig professur för den andre. Det är omöjligt att upprätthålla en sådan ordning. Det sade jag den gången, och det är min uppfattning fortfarande.

Detta är huvudskalet till att jag icke ansett mig kunna vara med om denna sak, ehuru jag har allra största sympati för den person, det här gäller och hans vetenskapliga och författaregärning, som jag har personligen också tagit del av, bland annat för att bilda mig ett omdöme om denna sak i den mån jag kunnat. Sålunda är jag säker på att det är ett mycket betänkligt prejudikat riksdagen ger sig in på, ifall den går in för den ordningen, att staten skall anse sig skyldig i viss mån att upprätta personlig professur i de fall, då det är två synnerligen högt förtjänta sökande, som tävla om en professur och den ene blir slagen. Jag är övertygad, att om riksdagen går in för detta, det anspråket kommer att resas många gånger i fortsättningen vid avgörandena på detta område.

Sedan vill jag säga, att jag känner mig i någon mån betänksam, ehuru vad jag förut nämnt är huvudskalet, emot inrättandet av personlig professur på detta område även med hänsyn till de motiveringar, som äro framförda. Det betonas så starkt av den filosofiska fakulteten, att denna professur behövs av det skälet, att estetiken liksom kommit utanför det gamla litteraturhistorieämnet och att det är ett slags mera permanent lucka i det sätt, varpå undervisningen blivit tillgodosedd, att den estetiska och den filosofiska betoningen av litteraturhistorien icke har någon särskild företrädare. Jag kan inte neka till, att under min icke så korta riksdagsmannaverksamhet

jag måst göra den erfarenheten, att man får vara försiktig med hänsyn till vad man gör på detta område.

I början av min riksdagsmannatid, jag vill minnas första året jag var med i statsutskottet, var jag ung och entusiastisk för dessa saker och arbetade starkt för inrättandet av en personlig professur för Wiman i paleontologi vid Uppsala universitet. Det betonades den gången också, att det var ett fullständigt enastående fall, där det gällde en ytterst förtjänt forskare. Denne arbetade på ett specialområde, vilket icke var företrätt vid universitetet. Man skulle, som sagt, inrätta en personlig professur. På den tiden fick man inte igenom professurer på grund av enskilda motioner, utan man skrev till Kungl. Maj:t, Kungl. Maj:t utredde saken, och efter den utredningen kom förslag till personlig professur. I fjol inträffade det, att det visade sig, att Wiman under mellantiden hade arbetat upp denna specialitet inom ämnet, så att man behövde klyva professuren i geologi. Det blev då två permanenta professurer. Wimans professur ändrades från personlig professur till permanent. I den utredning, som i det fallet förekom, vinkades med en ytterligare uppdelning, en tredelning eller t. o. m. en fyrdelning av geologien på olika professurer.

Det är klart, att jag då måste ställa mig betänksam. Ända till för några år sedan hade vi i Lund en professur i litteratur- och konsthistoria. Jag föreslog Kungl. Maj:t, att denna professur skulle delas upp i två, en i litteraturhistoria och en i konsthistoria, och Kungl. Maj:ts förslag därom bifölls sedan av riksdagen. Jag tror dock att, vare sig jag då är med eller icke, så skall, ifall denna sak nu går igenom, man om några år fram i tiden försöka göra en tredelning av denna ursprungliga professur och åstadkomma en professur i estetik genom uppdelning av litteraturhistorieprofessuren i en professur i ren litteraturhistoria och en i estetik med litteraturhistoria. Jag har varit med så länge och har sett hur det går, och jag tror, att jag skall bli sannspådd på detta området. Då tycker jag, att jag bör ställa mig betänksam mot detta, av skäl som jag anförde i fjol.

Vi skola komma ihåg, att ju mer vi dela upp professurerna i dessa ämnen, som läsas huvudsakligen av personer, som skola bli lärare vid läroverken, desto mer specialiserar sig varje sådan studerande. Fordringarna i ämnet komma att drivas upp och därigenom kommer studietiden att förlängas och studiekostnaderna att ökas. Litteraturhistoria ingår blott som en del av utbildningen till modersmållärare. Om professuren i detta ämne delas upp och det sedan, som det varit tal om, inrättas en professur i svenska språket vid sidan av nordiska språk, så komma vi fram till ett kineseri beträffande lärareutbildningen, som jag ryggar för att vara med om att understödja. Jag tror, att tiden skall komma att bestyrka, att den faran föreligger, därigenom att man driver upp specialiseringen för långt på dessa forskningsområden, som huvudsakligen hava med lärareutbildningen att göra. Det är en helt annan sak med sådana ämnen som t. ex. de medicinska, där utvecklingen framtingar spe-

*Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.
(Forts.)*

Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.
(Forts.)

cialisering i mycket högre grad, än som kan vara rimligt på de icke exakta vetenskapernas område.

Slutligen vill jag säga, att man kan ju tycka det vara en rätt underlig invändning ifrån min sida, men jag tror det ligger något i detta, att det är betänkligt att inrätta en professur på grund av en enskild riksdagsmotion. Jag hemställer, att ingen måtte uppfatta detta som en beskyllning på något sätt eller som en insinuation, men frågan om det blir personlig professur eller inte för en sådan högt förtjänt vetenskapsman, kommer i väsentlig mån att bero på, huruvida han har någon god vän i riksdagen, som vill motionera. Antag t. ex. att Böök blivit slagen i Lund. Utgången var ju inte så alldeles säkert given. Den konkurrens som förekom visade i varje fall, att han kunde anses vara lika berättigad och kvalificerad för professuren som någon annan sökande. Men är det säkert att, för den händelse denne man icke fått professuren, det hade väckts motion i riksdagen om inrättande av personlig professur för honom? Ja, det kan ju hända, att han hade haft någon god vän, som hade burit fram en motion, men det är inte säkert. Jag måste hysa en starkare tilltro till det grundliga och mera allsidiga övervägande, som kan anses ligga däri, att en regering prövar ett sådant ärende. En regering har ju också svagheter, personerna där äro ju också inte mer än människor, men det kan där inte anläggas fullständigt renodlade kamratsynpunkter, vilket annars kan förekomma. Jag vill icke säga att i det förevarande fallet sådana förekomma, men de kunna förekomma, när det gäller att genom enskilda motioner avgöra, om det skall bli en personlig professur eller icke. En regering tvingas dock att på helt annat sätt anlägga objektiva och i ett sådant fall mera vägande synpunkter.

Jag har nu anfört några av de skäl, som hava föranlett mig att intaga den ställningen, att jag icke kan vara med på förslaget. Det är inte så roligt att skilja sig från alla sina meningsfränder i en fråga som denna och från motionärer, som man personligen sätter värde på. Men jag tror dock, att man i längden står sig bäst, om man följer strikta linjer. Detta gör, att jag måste ställa mig på avslagslinjen och yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Rydén förenade sig herr *Persson* i Fritorp.

Herr **Engberg**: Herr förste vice talman, mina herrar! Ju längre den föregående ärade talaren fortskred i sitt anförande, desto mera växte min förvåning. Om hans avslagsmotivering hade stannat före det sista kapitlet, så skulle jag inte bara ha kunnat förstå den utan skulle också ha kunnat behjätta den och tillskriva den en viss betydelse; men, mina herrar, när i argumentens rad det till sist uppdukades något sådant, som att här föreläge något slags *väntjänst*, en motion framuren av närstående o. s. v., då nödgas jag upplysa kammaren om den lilla omständigheten, att jag, som är motionär i frågan, har ännu aldrig haft nöjet träffa professor Nilsson. Jag vet icke, hur han ser ut, och jag kan följaktligen inte hänföras till

hans vänner. Min medmotionär, herr Jönsson i Revinge, befinner sig i precis samma predikament. Därmed är väl också det argumentet reducerat till sitt rätta värde. Men vidare, argumentet kommer i besynnerlig belysning även ur en annan synpunkt. Jag trodde icke, att man hade att till Nilssons närmaste vänner räkna de myndigheter, som här hade uttalat sig, och de personer, som här hade ifrån litteraturhistoriskt håll avgivit utlåtande. Därom känner jag ingenting. Men när man läser igenom handlingarna i målet, finner man, att det är utlåtanden, avgivna på grund av ett allmänt uppskattande och bedömande av mannens *litteraturhistoriska* gärning.

Huvudmotivet i den föregående ärade talarens framställning var väl detta — det motivet förstår jag, det är ett motiv, som givetvis i alla dylika situationer kan anföras — att om vi hava två förtjänta sökande vetenskapsmän, tävlande om en professur, och den ene blir slagen, ja, då ropar man på en personlig professur åt honom. Såsom parallell anförde den föregående ärade talaren ett fall vid Uppsala universitet. Det var, som var och en förstår, det fall då den nuvarande professorn i kyrkohistoria Emanuel Linderholm tävlade med sin konkurrent, nuvarande titulärprofessorn K. B. Westman om den kyrkohistoriska professuren. Just valet av denna parallell visar i själva verket, att det här icke kan anföras såsom argument, ty där förelägo ingalunda två alldeles olikartade och alldeles väsensskilda forskningsmetoder inom en och samma forskningsgren, som för övrigt inte *kan* skiljas, ett kapitel till vilket jag senare kommer, utan där förelåg det fallet, att två förtjänta kyrkohistoriker hade med i stort sett samma utbildningsmetoder och i stort sett stående på samma metodiska grund utvecklat sin kyrkohistoriska forskning. Här åter föreligger, såvitt jag kan förstå, ett helt annat fall, det fallet nämligen, att vi hava att göra med en man som, både av förebragta sakkunneutlåtanden och det man själv varit i tillfället att taga del av i hans forskningsarbete att döma, ådagalagt en sida, som är till den grad egenartad och som vi så väl behöva i detta land för att giva åt vår litteraturhistoria en utfyllnad i fråga om synpunkter på svensk litteratur, att den sannerligen sedan lång tid tillbaka haft behov av representation vid våra universitet.

Jag tror knappast det kan finnas många i kammaren, som hava större beundran och större kärlek än jag till den litteraturhistoriens mästare, vars namn är frejdat vida omkring, professor Henrik Schück. Det var hans stora gärning att nydana hela Sveriges litteraturhistoria, att draga upp de stora riktlinjerna för det historiska sammanhanget. Men det visade sig, att även under hans mästarebehandling av detta ämnesområde det fanns sidor, som han själv icke hann med, sidor som han icke odlade, men som å andra sidan måste intressera alla dem, som vilja tränga närmare in i hela den utveckling, som vår svenska litteraturhistoria förete. De sidorna har Albert Nilsson utvecklat såsom ingen annan. Han har gjort där ett grepp in på vår stora nationella litteratur. Han har givit en belysning åt den svenska litteraturens ljusaste och glansfullaste gestalt, Esaias Tegnér, en belysning som med ens låter oss se denne diktare i ett

*Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.
(Forts.)*

Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.
(Forts.)

helt annat sammanhang, i ett helt annat ljus än tillförene. Han har genom sin forskning där belyst *idéernas* växt och motivens växt på ett helt annat sätt än vad som tillförene har skett. Och vi alla, som läsa i efterhand vad dessa hava givit oss, vi äro tacksamma för att vi hava fått denna belysning, och vi äro övertygade om, att den rad av skolböcker, som författas på grundvalen av dessa första-handsforskningar, få betydelse för att åt vårt folk ge vidgad blick på dess stora diktning.

Jag tror därför, att man i detta stycke befinner sig på en linje, som innebär att giva ett rättvist erkännande åt den man, som skapat vad professor Albert Nilsson har skapat, åt en fattig man, som ända fram till den vanliga studentåldern fick arbeta som stenhuggare och ådrog sig lungdot under detta arbete, en man, som trots sjukdom och de vidrigaste ekonomiska omständigheter slagit sig fram i främsta raden av svenska forskare, en man i raden av dessa många, över vilka vi äro stolta i svensk kulturhistoria, som höljt landet med ära, därför att de trots sin fattigdom dock visat sig kunna slå sig fram i världen och skapa något bestående.

Ja, skall inte den mannen nu vara värd ett handtag från statens sida i gestalt av denna personliga professur? Skall man inte tillse, att hans forskning får möjlighet att utveckla sig vid ett av våra universitet?

Det är icke riktigt, när man säger, att det skulle bli en klyvning av professuren i två, en i estetik och en i litteraturhistoria. Jag har ännu inte hört en enda litteraturhistoriker framställa en tanke om en sådan klyvning, och jag vet att hela den uppfattningen om en klyvning av litteraturhistorieprofessuren i en historisk och en rent estetisk har motståndare inte bara i den gamla litteraturhistoriska skolans företrädare, professor Schück, utan även i professor Albert Nilsson själv. Ty denna så kallade »estetiska» sida, varom här ordas, vad är den? Ingenting annat än en *forskningsmetod*, ett forskande jämväl i idéernas växt i vår litteratur, ingenting annat än en belysning av en ny sida hos en och samma sak. Det är icke fråga om att rycka sidorna isär och skapa en klyvning av ämnet. Vore så fallet, skulle jag i likhet med föregående ärade talare också ställa mig tveksam, ty någon klyvning efter dylika linjer är sannerligen icke av behovet påkallad. Men det är inte heller inför någon sådan eventualitet som vi stå.

Lägger jag samman, herr talman, dessa synpunkter, står det för mig klart, att andra kammaren endast fullgör en enkel gärd av aktning åt en högt förtjänt vetenskaplig forskare, om den nu bifaller reservationen. Det är till den jag ber att få yrka bifall.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Wagnsson, Vennerström, Jensen, Lovén, Hansson* i Trollhättan och *Molin*.

Herr **Kilbom**: Jag skulle, herr talman, knappast behöva säga någonting efter herr Engbergs och herr Lindskogs anföranden, men

det förekom i herr Rydén's anförande ett par små passus, som jag icke kan underlåta att nu beröra.

Jag vill då först framhålla att var och en som har sysslat en liten smula med de djupa ledens folkbildningsarbete, och jag har gjort det några år som studieledare i dåvarande Socialdemokratiska ungdomsförbundet, vet, att litteratur och litteraturhistoria är ett av de områden, som den svenska arbetarungdomen — jag skulle måhända säga tyvärr, men det är nu ändå så — med förkärlek kastar sig över. Jag har också funnit, att bl. a. professor Albert Nilssons arbeten t. ex. i fråga om Tegnér men också i fråga om Thorild har givit en del arbetarungdomar vidare syn på litteraturen och framför allt på de två nämnda personligheterna, än vad de tidigare har haft, gjort det lättare för dem att få grepp på det hela, och måste därför fråga mig, om icke den man som skrivit något dylikt måtte hava en avsevärt större betydelse, än vad som kommer en vanlig forskare på detta område till del.

Jag tror också, att det är på grund av denna uppfattning, som redan vid den utnämning då professor Nilsson förbigicks och professor Blanck erhöll professuren i Uppsala, en hel del ansågo, att en orättvisa begicks. Det är självfallet svårt för en icke fackman att med bestämdhet yttra sig därom, men jag vill anföra som stöd härför, att också bland fackmännen anfördes den gången, att professor Albert Nilsson om någon var som klippt och skuren till den post, som han den gången icke fick.

Jag skall ärligt erkänna, att jag på sista åren blivit bekant med professor Nilsson, för övrigt vid vistelse på sanatorium för bröstsjukdom. Jag har där följt den mannens arbete och sett hur han, trots det han nära nog svävade mellan liv och död, fortsatte sin forskaregärning. Jag måste också därför säga mig, att mannens energi och hans förmåga är så stor, att den är värd den belöning motionärerna härvidlag ha tänkt sig.

Professor Nilsson är, som herr Engberg nyss anförde, en fattig stenhuggarepojke från Halland, som under de måhända mest vidrigt tänkbara förhållanden har arbetat sig fram till den ställning, han nu intager. På grund av sin stora försynthet, sin tillbakadragenhet och sin ovanligt nobla och fina natur har han icke haft förmåga att på så sätt tränga sig fram, som måhända skulle varit nödvändigt för att bliva i de *utslagsgivande* kretsarna och institutionerna mer uppmärksammas än vad är fallet. Också för den skull är han värd den honnör, som här föreslagits.

Jag vill säga, att jag är den förste att uppskatta åtminstone det argumentet i herr Rydén's anförande, som går ut på, att han är rädd för att det härvidlag skulle skapas något kineseri i fråga om lärarutbildningen, att man skulle fördyra studierna för ungdomen. Vi kunna vara ense om, att man bör gå den motsatta vägen. Men den saken rör ju inte på något sätt den fråga, som här föreligger om tilldelande åt professor Nilsson av personlig professur. Denna professur kommer på intet sätt att underlätta en dylik icke önskad utveckling. Med kännedom om den verksamhet professor Nilsson hit-

Ang. en
personlig
professur för
professor
A. Nilsson.
(Forts.)

Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.
(Forts.)

tills ådagalagt, skulle jag snarare tro, att hans gärning skulle verka i motsatt riktning. Ty någon bombastiker, någon man, som producerar volymer bara för att lämna efter sig massor av böcker, det är nog minst av allt professor Nilsson, såsom var och en, vilken läst hans arbeten, känner till.

Det förekommer emellertid i herr Rydén's anförande också en liten passus, som jag för mitt vidkommande måste inlägga en gensaga mot. Han sade, att det kunde medföra betänkliga konsekvenser, om riksdagen på grundvalen av »en enskild riksdagsmotion» skulle komma att inrätta en personlig professur. Herr Rydén fann icke den säkerhet för bedömande av ärendet, som han skulle önska, därför att det var en enskild riksdagsman, som kommit med frågan. Frågan skulle helst komma från regeringen. Mot detta betraktelsesätt måste jag, som sagt, inlägga en bestämd gensaga. Jag tror dock, att det kan innebära en fara för och ett kringskärande av den enskilde riksdagsmannens initiativförmåga, möjlighet att bedöma saker och ting, en fara, som inte minst riksdagens egna ledamöter borde aktge på. Det råder väl dock intet tvivel om, att, en enskild riksdagsman, framför allt på det område, som det här gäller, många gånger kan ha större möjligheter att överblicka den vetenskapliga forskningens utveckling, än vad t. ex. en regering har, som naturligtvis måste betrakta sakerna mycket, mycket administrativt, ja, så att man skulle kunna uttala farhågor för att det blir uteslutande administrativt i vissa avseenden.

Det nämndes, och det är för mig tämligen avgörande, att professor Nilsson har av Kungl. Maj:t, då han inte kunde bli professor i Uppsala, tilldelats titeln och värdigheten av professor. Ligger inte däri, ärade kammarmarkrater, ett så klart erkännande, som gärna kan tänkas av den orättvisa, som begicks? Måhända kunde icke annat ske. Jag anser dock som redan sagts att det var en orättvisa, då professor Nilsson icke fick den lediga stolen i Uppsala. Ligger inte också i professorstiteln samtidigt ett erkännande av mannens kapacitet, ett erkännande av att professor Nilsson är någonting att räkna med, att hans forskargärning redan är sådan att, trots vidriga förhållanden — han mångfaldigt ligger över dem, som i tävlan med honom gått förbi honom och blivit professorer också i sin verksamhet. Då enligt mitt sätt att se så är fallet, ligger det också reson i, att han såsom en på sitt område utomordentligt genial forskare, beredes ekonomiska möjligheter att göra sin förmåga gällande, att försörja sig, att få sitt bröd som vetenskapsman?

Jag kan inte finna annat, herr talman, än att detta är rättvist, och jag måste ur alla dessa skäl tillsammantagna på det varmaste vädja till kammarens ledamöter att rösta bifall till reservationen.

Herr Osberg: Herr talman! Jag måste erkänna, att det icke är vidare tacksamt att gå upp i en fråga som den föreliggande, men då jag befinner mig bland dem, som yrkat avslag å motionen, måste jag ange några synpunkter.

Annars skulle jag ha kunnat inskränka mig till att instämma i det huvudsakliga av vad herr Rydén anförde.

När man hör förespråkarna för professor Nilsson, kan man nästan komma att tro, att hela vår välfärd egentligen hänger just på denna person. Jag menar, att vi ifråga om de lärdas kategori äro ganska väl lottade, men jag vill försäkra herrarna, att det från vår sida icke förelegat någon avoghet mot mannen, utan att vi tvärtom haft de allra bästa tankar om honom och om hans duglighet. Det är dock något annat, som man även måste taga med i beräkningen, nämligen de ekonomiska förhållanden, under vilka vi leva. Herr Bengtsson i Norup ville rent av bagatellisera detta, men man kommer icke så lätt ifrån det, som herr Bengtsson vill låta påskina.

*Ang. en
personlig
professor för
professorn
A. Nilsson.
(Forts.)*

Vidare har herr Lindskog sagt, att vi ha icke råd att släppa denne man; vi måste taga vara på honom. Ja, herr Lindskog, det kan vara någon sanning i detta, men då hoppas jag, att herr Lindskog går med mig en gång, när jag framhåller att vi skola taga vara på våra kroppsarbetande krafter. Det skulle vara intressant höra, hur herr Lindskog ställer sig till det spørsmålet. När man reser på våra järnvägar nu för tiden, kan man få se, hur det ena hundratalet efter det andra lämnar vårt land för att få sig en inkomst i främmande länder. Vad är det som tvingar dessa unga män och kvinnor av vårt allra bästa folk ut från oss? Jo, det är oförståelse från vår sida i riksdagen. Vi hava inte så pass begrepp om det värde, som ligger i detta att bygga upp ett starkt land med duktigt folk. När det gäller sådant, stå vi helt och hållet främmande för alla förslag som komma fram och säga: De få reda sig bäst de kunna. När det emellertid gäller en sådan man som den det här är fråga om, tror man att det hela hänger på honom. Kunde vi vara ense, mina kamrater, att taga fram hela spørsmålet och hjälpas åt, då tror jag, att jag nu kunde vara med.

Herr Lindskog säger, att vårt land är fattigt. Han påstår till och med, att det så skall förbli. Det är inte förhållandet. Vårt land är icke fattigt, och vårt land behöver inte bli fattigt. Men det saknas begrepp om hur man skall utnyttja landet och dess tillgångar. Komma vi överens i den punkten, kunna vi, herr Lindskog, sätta till många professorer. Då skola vi kunna reda ut detta. Det är viktigt att hålla uppe den kulturhård vi fått, det medger jag. men det kostar penningar att hålla den på en nivå, som är önskelig. Vi få akta oss, att vi inte få så många professorer, att de undre lagren icke kunna bära överbyggnaden. Då blir det inte mycket bevänt med den höga kulturen. Det är väl ingen som önskar annat än att vi skola gå fram på det området så långt vi kunna; men vi skola se till att bärigheten hålles vid makt.

Hur är det, när vi hava överläggningar om dyrtidstillägg åt våra statstjänare? Om man granskar folklagren, vilka finner man ha den säkrare ställningen, statstjänarna eller andra kategorier? Jag säger att statstjänare hava den. Men hur svårt är det inte att få

Ang. en
personlig
professorn för
professorn
A. Nilsson.

(Forts.)

dem att förstå att giva efter på någon punkt? Då få vi, som hava kännedom om förhållandena och huru allt detta verkat ute i bygderna, vara reserverade och återhållsamma då det gäller att tillsätta nya befattningar. Det är som sagt inte av ovilja, som vi yrka avslag på den föreliggande motionen, utan det är rent praktiska skäl, som ligga till grunden för vårt ställningstagande.

Jag kan, herr talman, icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Efter de anföranden, som hållits för bifall till reservanternas yrkande, skulle det icke vara mycket mer att säga. Jag kan dock icke underlåta att för kammaren framhålla ett skäl, som visserligen berörts av en föregående talare men som jag måste erkänna har, utöver de sakliga skäl, som anförts, i väsentlig mån påverkat mig.

Det är ett faktum, att den man det här är fråga om är en förtjänt vetenskapsman. Det är dokumenterat från olika håll, och då det förut framhållits, behöver jag icke yttra mig därom. Tager man i betraktande, vad som berörts av ett par andra talare, att denne forskare är född i ett fattigt hem och under sina uppväxtår var kroppsarbetare men genom energi och ansträngningar skaffat sig bildning, först vid allmänt läroverk och sedan vid universitet, samt kommit fram till den ställning han har, så måste man finna detta storartat. Nu är han dock icke ensam om detta. Det är många andra, som från fattigmans ställning genom självstudier och uppoffringar av olika slag skaffat sig sådan utbildning, som det här är fråga om. Men vilken levnadsbana välja de i regel? Jo, det är juristens, läkarens, sådana vetenskapliga banor, som kunna giva ekonomiskt utbyte för studierna. Men denne man Albert Nilsson har valt en vetenskaplig bana, som icke kan giva något ekonomiskt utbyte. Det skulle vara nästan förvånande, om han ens får så mycket betalt för de böcker han skrivit, att det täcker tryckningskostnaderna. Det är sålunda ett rent vetenskapligt intresse, som driver hela hans forskningsgärning. Det finns inga bisynpunkter på ekonomiskt förvärv. Denna sida har imponerat så kraftigt på mig, att det är uteslutande det vetenskapliga intresset, som har drivit fram den verksamhet, han slagit sig in på.

Vid ett sådant förhållande, då det är ett faktum, har det synt mig, att statsmakterna hava en viss förpliktelse att understödja ett sådant brinnande forskningsnit, en man med en sådan begåvning. Man kan kanske säga, att detta är en sentimental synpunkt, en synpunkt, som icke skall läggas i vågskålen, när en riksförsamling skall bedöma statsutgifter. Ja, det kan vara möjligt, att man skall se så kallt på tingen, men staten bör väl ändå taga hänsyn till även den synpunkten, jag här pekat på. Ty det är väl ändå så, att om en man visat ett sådant utomordentligt intresse för den vetenskap han ägnat sig åt, som vad här påpekats i debatten och som jag också för min del understrukt, så måste det vara det bästa beviset för att han

kan giva det svenska kulturlivet och den vetenskapsgren, han ägnat sin gärning, mycket mer än vad en forskare i annan ställning kan. Jag för min del kan icke finna annat, än att det är värdigt staten och riktigt ur statens egen synpunkt, att en sådan forskaregärning och en sådan vetenskapsmans arbete belönas på sätt, som staten kan göra, icke genom att giva honom en stor penningssumma eller ett utmärkelsetecken, utan genom att giva honom endast en lön, så pass stor, att han kan utan egentliga brödbekymmer ägna sig åt det arbete, som är hela hans livs lidelse.

Jag är inte så rädd för de konsekvenser, som herr Rydén och flera hava pekat på. Det är möjligt, att det kan vara något i vad som sagts från den sidan, men det är väl så, att vi få för varje gång pröva varje sak för sig. Nu är det så, att de skäl som här anförts för saken, äro fullt bärande, och då bör denna sak ses i och för sig utan samband med andra framställningar av likartat slag.

Herr talman! Det har anförts så många skäl för bifall till reservationen, att det icke kan vara mycket mer att tillägga, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Bäcklund*, *Pettersson* i Hällbacken och *Törnkvist* i Karlskrona.

Herr **Lindskog**: Herr talman! Blott några få ord till svar på ett par uttalanden, som här gjorts.

Herr Osberg vände sig till mig med en, som jag tyckte, egenomlig förfrågan i detta sammanhang: hur jag ställde mig till våra kroppsarbetande klasser. Det är svårt att rannsaka hjärtan och njurar, och jag vet icke, hur herr Osberg står där. Men jag vågar säga, att jag för min del vill göra anspråk på att hava samma samkänsla och medkänsla för de kroppsarbetande klasserna kanske som herr Osberg, trots förvisso de vägar jag för min del ser leda till dessa klassers fördel, nytta och gagn, äro andra än de som herr Osberg tror sig veta och känna. Men det är ju inte någon mening i att nu draga upp våra stora näringspolitiska problem i detta sammanhang.

Jag begärde ordet blott och bart för att säga några ord med anledning av herr Rydéns yttrande. Han talade om, att när två personer söka en professur, det ofta är så, att den ene är ungefär likställd med den andre. Man måste träffa ett val. Man kan då inte alltid belöna den andre med en personlig professur. Det var just precis samma sak jag yttrade i mitt första anförande, då jag sade, att det kunna vi icke tänka på. Vi kunna endast göra det i det fall, då den icke utnämndes forskning är av så egenartat slag, att det verkligen kan sägas vara ett behov för vårt land att taga vara på en sådan forskning.

Sedan kom herr Rydén med en mycket mörk målning av hur det går till när professurer delas upp. Jag har sagt det en gång förut, att jag där är fullkomligt ense med herr Rydén i princip, men det gäller icke detta fall, som nu här föreligger. Man kan här draga upp vilka farhågor som helst för en delning av professurer

*Ang. en
personlig
professur för
A. Nilsson.
(Forts.)*

Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.
(Forts.)

i allmänhet, men det är icke tanke på att det här föreligger en avsikt att dela upp denna professur i två, en i estetik och en i litteraturhistoria. Och så mycket känner jag ställningar och förhållanden i Lund och vid båda universiteten, att jag skulle icke, höll jag på att säga, tveka att sätta min egen personliga heder i pant på att den tanken icke kommer upp — om jag trodde på att en dylik pantförskrivning skulle göra något intryck i kammaren.

Man bör icke låta skrämman sig av en dylik farhåga, som herr Rydén uttalat, låt vara att han i princip har samma uppfattning som jag har, och därför vidhåller jag mitt föregående yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag sätter alldeles ofantligt värde på min ärade kamrat på fyrstadsbänken, och jag tror, att man bör fästa det största avseende vid att han sätter sin egen heder i pant på att en uppdelning icke skall förekomma. Men det förekom det-samma 1909 eller 1910, då det var fråga om den Wimanska professuren i Uppsala. Och om 10 eller 15 år är det möjligt, att varken herr Lindskog eller jag är här eller kan betyda något, om det då är fråga om en uppdelning eller ej. Så det kan icke tillmätas något avgörande värde. Det som står här och som gör, att jag tror mig ha rätt, det är följande, som jag hämtat ur Humanistiska sektionens yttrande: »Med avseende på filosofiens betydelse i den föreslagna professuren må då först erinras därom att estetiken numera ej ingår i de litteraturhistoriska professionerna. Att den uteslutits från dessa torde ha berott dels på att på många håll en viss misstro mot estetiken uppstått, dels på att man funnit det betänkligt att av samma person kräva kompetens i båda ämnena.» — Nu ber jag herr Lindskog att höra på. — Det heter vidare: »Rörande estetikens behövlighet torde knappast nu finnas mer än en mening. Den är en av vår tids mest livskraftiga och uppslagsrika vetenskaper. Har den avlägsnats ur den litteraturhistoriska professuren, synes det angeläget, att den på annat sätt blir representerad vid något av våra universitet.» För min del ser jag i detta yttrande ett embryo till en mycket stark motivering om något årtionde för en uppdelning, om det blir en professor, som med framgång företräder detta ämne vid universitetet, ty han skulle vara en ovanlig stackare, om han icke på ett årtionde kunde skapa ett bestämt behov av att få en professur även för sin specialitet. Det kan man inte taga fel på.

Jag sätter det största värde på professor Albert Nilssons skicklighet, men jag måste säga, att jag icke kan tillägna mig detta betraktelsesätt — och jag borde ju kunna göra det eftersom hela hans åskådning icke står så fjärran från min egen — jag kan icke tillägna mig den uppfattningen, att han är så enastående i jämförelse med andra, som kunna förekomma. Jag ber att icke bli missförstådd, om jag tar ett exempel. Om i det mycket, mycket svåra avgörandet, som träffades, då det gällde att besätta professuren i kyrkohistoria i Uppsala, där myndigheterna gått mot varandra, så att Kungl. Maj:t kunde utnämna vilken som helst av sökandena. West-

man eller Linderholm, det gått så, att min övertygelse blivit den, att Westman legat något före, då hade han blivit utnämnd och Linderholm blivit utanför. Hurudan hade professor Linderholms ställning då varit? Han har varit skomakare minst lika länge som professor Albert Nilsson varit stenhuggare; han har slagits med minst lika stor fattigdom som professor Albert Nilsson; han har arbetat fram en sida av den kyrkohistoriska eller religionshistoriska forskningen, som icke fanns förut företrädd i undersökningar av särskilt primitiva former av religion, framförallt inom Sverige. Jag tror man kan åstadkomma minst lika stark motivering för en personlig professur åt honom, som herr Lindskog gjort för en personlig professur åt professor Albert Nilsson. Professor Linderholm är en mycket egenartad forskare med betydande originalitet, och hans forskning ligger i stora delar utanför vanliga farvägar, han har varit skomakare och varit litet av varje, börjat med intet, något som tycks spela en stor roll här. Alla argument, som nu anföras, hade kunnat anföras även i detta fall för en personlig professur åt professor Linderholm. Men jag skall icke vidare ingå på det.

Jag har en mycket stor beundran för alla människor, som arbeta sig fram under förfärligt svåra förhållanden, men det är icke så enastående, att man kan skapa en personlig professur för var och en, som gör detta. Det finnes så många människor i vårt land, vilkas bildningstörst och uppoffringar, seghet i viljan och energi fört dem fram under ytterst ogynnsamma förhållanden till en mycket hög vetenskaplig ställning i vårt land. Jag kunde räkna upp en hel del, men det tjänar icke något till. Det finnes dock en hel rad vetenskapsmän, som börjat såsom kroppsarbetare och arbetat sig fram under svåra förhållanden, och jag tror jag skulle kunna räkna upp även sådana, som icke fått personlig professur. Jag skulle vilja hemställa, att icke de synpunkterna komma med, då man skall bedöma en sådan fråga som denna. De böra icke göra det, om man skall pröva saken objektivt.

Jag begärde ordet närmast med anledning av en talare på Stockholmsbänken, som försökte att i mitt yttrande om att man icke borde bevilja en personlig professur på enskild motionärs framställning inlägga något sådant, som att jag skulle vilja beskära den enskilda riksdagsmannens initiativrätt. Det är icke fråga om det. Jag har velat framföra, att det måste vara rätt farligt att bevilja en personlig professur på grund av enskild motionärs framställning, därför att den kan bero på en ren tillfällighet eller bero på vänskapsförbindelser eller annat, som icke böra vara avgörande, men som kan bli avgörande för om en motion om personlig professur kommer att väckas eller ej. Jag vet icke, om herr Engberg tänker gå upp i debatten mera — jag skall icke egga honom — men om han gör det, vill jag ställa den frågan till honom: om professor Bök hade blivit slagen i Lund, hade herr Engberg då motionerat om en personlig professur åt honom? Han har icke varit stenhuggare från början, så att det skälet bortfaller, men jag vill dock ställa den frågan och jag tror att jag genom att så spetsa till frågan visar, att det

*Ang. en
personlig
professur för
A. Nilsson.
(Forts.)*

*Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.*
(Forts.)

har sina sidor att bevilja en personlig professur på enskild riksdagsmans motion.

Hade det icke varit så, att ärendet legat hos Kungl. Maj:t, kunde utskottet ha gått med på en skrivelse i saken, då man kunnat få en undersökning till stånd, men nu ligger ärendet redan där. Kanslern har gjort framställning. Alla ha varit ense om att det viktigaste krav, som Lunds universitet har att resa, det är en professur i kemi, och varje människa förstår, att såsom kemin utvecklats sig, är det en fullständig omöjlighet att upprätthålla undervisningen i kemi med endast en ordinarie professur i ämnet. Men Kungl. Maj:t, som på den tiden var partivän med oss, både herr Engberg och mig, har icke lagt fram förslag om en personlig professur, och då är det icke lönande att skriva till Kungl. Maj:t, något som annars varit en utväg.

Jag skall icke taga ordet mera, utan ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Endast några ord till herr andre vice talmannen, min vän herr Nilsson i Bonarp, som i sitt anförande förebrådde mig, att jag i egenskap av lantman kunnat yrka på en personlig professur i detta fall. Han säger, att sådana komma vår hjälp förutan. Ja, det är möjligt, att de göra det, och i ett fall, som jag vill påpeka, var det väl, att den gjorde det, och det var, då det var fråga om en personlig professur åt professor Nilsson-Ehle. Det torde vara få lantmän, som tillräckligt kunna uppskatta värdet för vårt lantbruk av denna utnämning, och jag undrar, om herr Nilsson i Bonarp vill rekommendera att vara så principfast att vi böra resa motstånd emot varje utnämning till personlig professur. Hade vi det varit, vid det tillfället, så hade vi icke haft denne man till hjälp för vårt lantbruk. Man bör pröva varje fall för sig.

Man kan icke säga, att riksdagen har överskridit de gränser, som anses vara i varje fall försvarbara. Skulle detta ske vore det skäl i att varna, och den varningen vore berättigad om, som herr Rydén säger, att det snart kan bli fråga om uppdelning av professuren, då ställer sig saken annorlunda. Men den frågan föreligger icke nu, och det har betonats från ett par håll, att någon önskan därom föreligger icke ens från universitetets sida, och då bör man icke överdriva de skäl, som tala emot denna utnämning.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Engberg**: Herr talman! Min högt ärade vän herr Rydén ställde till mig en låt mig säga samvetsfråga, och jag vill icke draga mig undan att öppet och klart besvara den. Jag vill då säga, att det fall, som han tog som parallell, nämligen professor Böök, är icke jämförligt. Med sin obestriddigen betydande forskning i svensk litteraturhistoria representerar han dock icke den egenart, som kan jämföras med herr Nilssons; och jag vill tillägga, att redan då professor Böök fick sin professur, betraktade han sig nog själv delvis såsom en lärjunge till professor Albert Nilsson. Den inledning till

Tegnér's filosofiska skrifter, varigenom professor Albert Nilsson bröt fram i svensk litteraturhistoria, blev grundläggande för det stora arbete, varmed professor Böök erövrade svenska akademiens pris. Det hade alltså icke enligt min mening förelegat den anledning till upprättande av personlig professur där, som det föreligger här.

*Ang. en
personlig
professur för
professorn
A. Nilsson.
(Forts.)*

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Herr Bengtsson i Norup synes vilja göra gällande att de som uttalat sig mot denna personliga professur, icke skulle uppskatta den forskning, som mannen ifråga representerar. Jag tror icke, att det finnes skäl för ett dylikt antagande. Det är klart, att då bland dem, som avstyrkt detta förslag, förekomma flera professorer i Lund tillika med vår nuvarande regering, kan man icke ställa dessa män på ena sidan, och dem, som tala för, på den andra sidan och säga, att det är bara de senare, som förstå värdet av estetik och litteraturhistoria.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 82 ja, men 99 nej; och hade kammaren alltså, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 10.

Föredrogos vart efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelser angående dels ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återutförelse av utländsk vara;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 19 §, 47 § 1 mom. och 48 § 2 mom. i förordningen den 19 november 1914 om arvskatt och skatt för gåva;

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 26.

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av rubriken nr 749 för plåt- och bleckvaror i gällande tull-taxa; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift.

Utskottets i dessa betänkanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 11.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till vissa järnvägsbyggnader i Norrland jämte i ämnet väckta motioner.

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.

Punkten 1, angående fortsättande av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning, Bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen (punkt 18) att för fortsättande av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Till utskottet hade jämväl remitterats följande inom riksdagen väckta motioner angående anslag till järnvägsbyggnader i Norrland, nämligen

dels de två lika lydande motionerna nr 86 inom första kammaren av herr *Rosén m. fl.* och nr 101 inom andra kammaren av herr *Bäckström m. fl.*, däri hemstälts, att riksdagen måtte besluta

1) att för fortsättning av arbetena å inlandsbanan, södra delen, jämväl norrut från Storuman, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 1,600,000 kronor; och

2) att för fortsättning av statsbanan Hällnäs—Stensele, utan avbrott, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor;

dels ock de ävenledes lika lydande motionerna nr 88 inom första kammaren av herr *Bergqvist m. fl.* och nr 118 inom andra kammaren av herr *Hage m. fl.* däri föreslagits, att riksdagen måtte för fortsättande av arbetena å inlandsbanan mellan Porjus och Jokkmokk för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 700,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt herr Roséns m. fl. och herr Bäckströms m. fl. ovannämnda motioner, i vad de avsåge inlandsbanan, även-

som de av herr Bergqvist m. fl. och herr Hage m. fl. i ämnet väckta motionerna, måtte för fortsättande av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 1,700,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

Sedan punkten föredragits, anförde:

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Örne**:
Herr talman, mina damer och herrar!

Jag inser till fullo, att det skulle vara ett fåfängt företag att söka få till stånd något annat beslut i denna kammare än bifall till statsutskottets förslag, i synnerhet som första kammaren redan har fattat ett sådant beslut. Då kammarens tid emellertid är betydligt mindre framskriden än min egen — det är antagligen sista gången, jag blir i tillfälle att tala i denna kammare — och då jag dessutom har en del synpunkter, som äro mina egna, personliga, att föra fram i saken, vågar jag anhålla att få ytterligare några ord före avgörandet av de norrländska järnvägsfrågor, som behandlats i utskottets utlåtande. Jag utber mig kammarens välvilliga överseende, att jag begagnar tillfället att tala, ehuru det sker i fullt medvetande, att det ej kan lända till praktiskt resultat för tillfället. Däremot hoppas jag, att vad jag säger möjligen skall kunna utöva något inflytande på den framtida järnvägspolitiken.

Jag skall ej direkt polemisera mot statsutskottets motivering. Denna är nämligen, därest man utgår från de förutsättningar, som ligga till grund för statens *nuvarande* norrländska järnvägspolitik, helt säkert oangriplig. Min avsikt är blott att visa, att dessa förutsättningar till väsentlig del ha ändrats eller upphört att existera, och att fullföljandet av inlandsbaneprogrammet i dess nuvarande form står i stark motsättning mot tanken att göra statens järnvägar till ett affärsföretag med normal avkastning.

Till en början torde jag få konstatera, att den del av inlandsbanan, som ligger mellan Vilhelmina i söder och Porjus i norr, icke har och aldrig haft något kommunikationsekonomiskt ändamål. Om herrarna och damerna studera De Geers befolkningskarta över Sverige, skola ni finna, att banan på sträckningen mellan älvdalarna genomlöper i stort sett folktomma trakter. Det är också allmänt känt, att hela övre Norrlands näringsliv är inriktat mot Bottenhavets kust. Från inlandet mot kusten gå alla produkter av landets näringsliv. Utefter älvarna bo de flesta invånarna, och i riktning från kusten uppåt landet gå befolkningens behovsartiklar. I den mån järnvägar äro nödvändiga för utvecklingen av Norrlands hjälpkällor, torde dessa järnvägar följaktligen böra sträcka sig från norra stambanan uppåt älvdalarna, och icke såsom Inlandsbanan, korsa denna naturliga riktning för samfärdseln och till stor del bilda en kommunikationsriktning för *absolut ingenting*.

Inlandsbanan måste, om den överhuvud taget skall kunna försvaras, motiveras med skäl, som passa under fjärde, men icke under sjätte huvudtiteln. Jag vill nu för min del på intet sätt bestrida,

*Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)*

att en motivering under fjärde huvudtiteln för en sådan bana har sitt fulla berättigande, att den åtminstone hade detta berättigande, när banan beslöts, och att sådana skäl fortfarande, åtminstone delvis kunna vara fullt hållbara. Men vad jag vill med styrka hävda, är, att det är och förblir oriktigt att lägga kostnaden för byggande och underhåll och drift av en sådan järnväg som inlandsbanan på ett statens affärsföretag och samtidigt, mina herrar, fordra, att detta skall lämna full ränteavkastning och skötas som en affär.

Under de senaste åren har, som kammaren vet, i en stor del av pressen och även från statsrevisorernas sida liksom också i riksdagen förts en kraftig kampanj mot statens affärsdrivande verk överhuvud taget för bristande affärsmässighet och för otillfredsställande räntabilitet. Man har tillsatt stora kommissioner för att utreda vad som skulle kunna göras för att förbättra särskilt statens järnvägars ekonomi. För min del måste jag säga, att det ligger mycket berättigat i att anlägga den synpunkten på statens järnvägar som affär, att företaget bör skötas så, att det förräntar sig, eller åtminstone så, att det har utsikt att förränta sig inom överskådlig framtid. Det har också, i anledning av vad som förekommit, inlett en ganska energisk politik för att skilja isär statens vanliga verksamhet ifrån dess affärsverksamhet och icke lägga sådana utgifter, som böra täckas genom anslag i budgeten och betalas med skattemedel, direkt som en omkostnad på affärsföretagen. Man har ännu icke kommit så särdeles långt härutinnan, ty det är ett stort och svårt arbete. Det ser man bäst, när man får otaliga ansökningar om fraktnedsättning för alla möjliga välgörande och halvt välgörande ändamål. Men den rätta politiken är inledd, och den bör fullföljas. För att man överhuvud taget skall kunna göra det, fordras emellertid ovillkorligen, att man ej låter statens järnvägar betala sådana utgifter, som höra hemma under ett annat konto i statens räkenskaper.

Om vi skola ha en ren militärjärnväg, borde den således från affärsmässig synpunkt byggas för medel, som skrivs på försvarsdepartementet, och trafiken skötas av statens järnvägar mot den ersättning, som befundes skälig. Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid att staten järnvägar från malmfälten i övre Norrland ha garanti för ränteavkastningen på malmbanan däruppe, och det är något liknande, som jag för min del skulle vilja ha genomfört, då det gäller att genom statens järnvägar främja andra syften än de affärsmässiga. För att undvika ett missförstånd, som gjort sig gällande i medkammaren, vill jag dock säga, att jag ej menar, att varje järnväg, som staten bygger, och som skall ingå som ett vanligt led i statsbananätet, skall från början bära sig. Statens järnvägar äro ett företag på mycket lång sikt, och om man blott säkert kan räkna med att inom ett eller ett par tiotal år normal avkastning kan uppkomma på en järnväg eller åtminstone ren driftsförlust kan undvikas, har jag för min del inga principiella betänkligheter mot att tillstyrka byggandet av en sådan järnväg.

För att nu ge en föreställning om, hurudant läget är beträffande inlandsbanan, d. v. s. förbindelsestambanan mellan älvdalarna

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

genom ödemarkerna, skall jag taga mig friheten påstå — och jag tror, att jag kan stå för det påståendet — att den befolkning och de näringsintressen, vars behov tillgodoses genom dessa sammanbindningsbanor mellan tvärbanorna, men som befinna sig utanför tvärbanornas trafikområden, och som således icke tillgodoses genom dessa banor, icke i betydelse kunna mäta sig med motsvarande faktorer i den del av Klarälvsdalen, som fortfarande saknar järnvägsförbindelser. I denna dal bo på en mycket smal remsa icke mindre än 10,000 människor, en välmående befolkning, som tecknat 4 1/2 miljoner kronor för att få en enskild järnväg till stånd däruppe. Men där tänker man ej på och kommer aldrig att tänka på att bygga en bredspårig statsbana. Och såvitt jag kan se, om man slår tillsammans allt som ej ligger inom tvärbanornas trafikområde, men inom förbindelseelinjernas mellan dem, tror jag ej, att det blir större ekonomiska och andra intressen, som främjas därigenom, än genom en sådan bana. Icke ens utvecklingssynpunkten kan tillgodoses genom denna bana. Även om de trakter, som den genomlöper, vore bättre än de äro, vore det oekonomiskt att icke först koncentrera alla ansträngningar på de mera välbelägna bygderna, innan man ger sig ut i den rena ödemarken. I all ekonomisk utveckling måste man se till att med all kraft inrikta sin verksamhet på de områden, som äro bäst, och utnyttja dem först för att sedan så småningom låta det hela vidga ut sig åt sidorna. Då jag reste i översta Norrland första gången förra sommaren, kom jag underfund med, att utefter tvärbanorna finnas storartade utvecklingsmöjligheter, som räcka hela denna generation ut. Om det kan sägas ligga något fog i synpunkten att främja utvecklingen för den del av inlandsbanesträckan, som går upp till Stensele och, i värsta fall, till Sorsele, måste det så mycket skarpare betonas, att den synpunkten saknar varje grund, när man kommer norr om Sorsele. Sträckorna mellan Sorsele och Porjus löpa till väsentlig del ovanför eller i omedelbart grannskap av odlingsgränsen. Det bor på den åsyftade delen faktiskt icke en människa, det kan ej komma att bo någon människa där, och det bör ej bo någon människa där.

Om jag läst statsutskottets utlåtande rätt, kommer, trots allt detta, riksdagen i dag att i ganska avgörande ordalag slå fast, att vad som en gång blivit beslutat skall komma till stånd, fast icke i den ursprungligen tänkta byggnadstakten. Vid detta tillfälle skall jag endast anhölla, att när det kommer därhän, att den återstående sträckan skall byggas, man måtte flytta linjen till något så när beboeliga trakter av Lappland. Det finnes sådana, mina damer och herrar, och jag förstår ej, varför man skall vidhålla ett riksdagsbeslut, som en gång i en hastig vändning blivit fattat, då det visar sig, att detta beslut medför byggande av en järnväg, som aldrig, så länge detta rike står, kan bli bärande, och då man dock har några utsikter att få den bärande, om man besvärar sig med att flytta den något närmare kusten.

Bortser jag från de militära kraven och övergår till att se saken ur ren kommunikationssynpunkt, då måste jag säga, att det synes

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

mig, som om varken riksdagens ledamöter i allmänhet eller ens norr-
länningarna fäst tillräckligt avseende vid att de norrländska liksom
de sydsvenska kommunikationerna under åren efter beslutet om det
norrländska järnvägsnätets utbyggande kommit i ett helt och hållet
annat läge, tack vare *motortrafiken*. Från de södra landsdelarna
förmimmes, som kammaren alltför väl vet, en mycket högljudd klan-
gan, att automobilerna hålla på att konkurrera ihjäl järnvägarna.
Detta måste betyda, att vissa kommunikationsbehov bättre, billigare
och bekvämare kunna fyllas genom motorfordon än järnbanor. Man
trodde länge, även sedan bilen blivit en viktig faktor i Syd-
sveriges kommunikationsliv, att den icke passade för Norrlands för-
hållanden. Erfarenheten har i stor utsträckning vederlagt denna tro.
Under sommarmånaderna äro samfärdselförhållandena i Norrland
fullständigt revolutionerade, jag vågar påstå det, genom automobil-
trafiken. Och det kommer ej att dröja så många år, jag vågar säga
ett halvt dussin år eller så omkring, innan bilen nått den
tekniska utveckling, att man kan säga precis detsamma om vinter-
trafiken.

Den försökstrafik med omnibus, som postverket bedrivit denna
vinter, har visat ett synnerligen gott resultat. Den har faktiskt i
det närmaste fyllt ortens kommunikationsbehov, och det finns inga
svårigheter att insätta ytterligare en personautomobil samt en lastbil,
varigenom hela behovet för den ort det gäller, som ligger åtta mil från
järnväg, är fyllt på ett förhållandevis mycket gott sätt. Även om
man nu säger, att dessa bilar icke äro fullt utexperimenterade
ännu, så komma de i alla fall att bli det, och vad beträffar den lättare
trafiken, har just under det sista året en automobiltyp uppfunnits,
som visat sig gå lika bra i Saharas flygsandsdyner som i snödrivorna
i Norge, där den prövats. Dessa små Citroënautomobiler hava vid
provet i Norge gått tvärs igenom skogen på fullständigt obanad mark
och meterdjup snö, härs och tvärs utan att det uppstått något man-
kemang. Tro icke herrarna inför denna erfarenhet, att det kommer
en tid ganska snart, då alla de små orterna uppe i Norrland komma
att hava ett sådant fordon, som man kan taga sig fram med på
vintern även utan att vidtaga några åtgärder för snöröjning på de
små vägarna, där detta skulle bliva för dyrbart.

Ifråga om sjuktransporter håller man på med ett synnerligen
intressant experiment, som jag tror kommer att leda till ett mycket
gott resultat under de närmaste åren, nämligen att på lämpliga plat-
ser stationera sjuktransportaeroplan. De komma särskilt att bliva
av betydelse för de längst bort belägna obygderna, dit man aldrig
kan komma med vare sig järnväg eller automobil. Detta sagt mera
i förbigående; jag fäster naturligtvis icke vid lösandet av Norrlands
kommunikationsfråga i stort något särskilt avseende vid denna tra-
fik, det giver mig icke erfarenheten ännu någon rättighet att göra,
men automobilens utveckling för vintertrafik gör det däremot tydligt,
att man snart kommer att stå vid det eftersträfvade målet.

För de mera folkrika byarna på ett avstånd av 8—10 mil från
närmaste järnvägsstation bör man lägga an på att få tyngre automo-

biltrafik och för de längre bort belägna byarna lättare sådan trafik. Men för att kunna bedriva tung automobiltrafik behövs det förbättrade vägar. För min del har jag icke fått tillfälle att behandla den frågan; den ligger, såsom herrarna veta, under en kommitté, som ännu icke är färdig, nämligen kommittén för maskinell vägtrafik. Jag har emellertid tagit så pass mycket kännedom om denna kommittés arbete, att jag förmodar, att därav bör komma något. För mig — och jag tror, att de flesta av kammarens ledamöter komma att ställa sig på samma ståndpunkt — står det tämligen självklart, att staten bör hava skyldighet att i ganska stor utsträckning bidraga till den breddning och förbättring av vägarna i Norrland, som är nödvändig, för att man skall kunna bedriva maskinell vägtrafik regelbundet och i lämplig omfattning.

Om vi se på en sådan sträcka som linjen Lycksele—Stensele, så finna vi, att där bor i grannskapet av den ursprungligen planerade banan en ganska liten befolkning. Om man undantager dem, som hava sin bostad så nära, att de med skäl kunna hänvisas till respektive Lycksele och Stensele, går antalet icke upp till mer än ett par tusen människor, spridda över en oerhört lång sträcka. Det förefaller mig, som om man efter åstadkommandet av en lämplig väg skulle genom automobiltrafik kunna fylla behovet, till dess folk-mängden växt så mycket, att det någorlunda kan löna sig att anlägga en järnväg. Jag tror för min del, såsom jag sagt i första kammaren, att den tid kommer, då man måste bygga en bana på denna sträcka, men det kommer att dröja relativt länge, innan man är mogen därför. Att nu kasta bort oerhörda summor varje år, då man kunde klara sig ändå, kan jag icke vara med om. Det gläder mig, att statsutskottet på denna punkt åtminstone ställt sig en smula avvaktande.

I statsverkspropositionen har förutsatts, att arbetet på banan Porjus—Jokkmokk skall nedläggas tills vidare. Då detta banbygge är i utpräglad grad typiskt för den sorts företag, som jag i det föregående syttat på, skall jag be att få lämna ett litet försvar för min allmänna uppfattning just i samband med behandlingen av denna linje. Jag sade, att det icke bor en människa på stora områden av sträcken mellan Sorsele och Porjus. Det finnes naturligtvis ett och annat undantag, och ett sådant är Jokkmokks kyrkby med närmaste omgivning. I alla fall måste jag hävda, att allt vad jag förut sagt gäller. Jag måste tillägga, att *tyvärr kommer banan icke att kunna begagnas i nämnvärd omfattning av befolkningen i Jokkmokk, och i motsats till en del övriga linjer tjänar denna linje icke heller några odlingsintressen.* Dess enda betydelse skulle bliva att vara en träkolsbana för järnindustrien i Porjus, men för närvarande existerar icke någon sådan industri där, och det är ovisst, om den någonsin kommer igång. Det har sagts mig från trovärdigt håll, att de intressen, som för närvarande hava hand om denna industri, icke gärna se, att den kommer igång, alldenstund den skulle konkurrera med järnhanteringen i mellersta Sverige. Jag vet icke, om det är sant, men det förefaller mig icke vara alldeles otroligt, att så är förhållandet. Antag emellertid, att denna industri åter kommer igång

*Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)*

*Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)*

och järntillverkning ånyo startas däruppe, så hinner man mer än väl bygga banan färdig fram till Jokkmokk i den takt, som kräves, för att man skall tillgodose träkolsbehovet för industrien. Medan riksdagen beslutar denna sak, kan man få tillförsel från de trakter, därifrån man redan förut har fått kol, och även från andra sidan Lule älv, sedan man nu byggt den stora bron över älven. Man måste alltid räkna med att man kan föra kolen omkring en och en halv mil, och om man ordentligt skalar av en halv cirkel med denna radie från bron räknat, så räcker det nog, till dess vi ha byggt ett par mil på banan.

Jag har nu tagit mig friheten att här sätta upp ett par kartor för att närmare belysa situationen. Jag ber att få hänvisa till dem. Här är först en karta, som visar sträckningen av de flesta linjer, varom i dag är fråga. Av denna karta framgår, att Jokkmokks by nu har sin station vid Murjek. Det är, om jag icke misstager mig, omkring 6 mil landsvägsledes. Jokkmokk har givetvis sina intressen neråt kusten i övervägande grad; länsstaden ligger ju vid kusten. Om man nu bygger denna bana färdig, måste Jokkmokkborna resa den lilla nätta vägen upp till malmfälten och sedan ned till Murjek för att kunna komma in på den bana, som de nu anlita som sin utfartsjärnväg. Jag har låtit införskaffa tidtabeller för en blivande järnväg, och med den tidtabell, som tillämpas för närvarande och som antagligen kommer att tillämpas rätt länge, skulle fördelarna för Jokkmokkborna av att få banan vara ytterst minimala. De komma under sommartiden på två timmar till Murjek, och vad angår vintertiden, vet jag icke bestämt, men jag förmodar, att man kan taga sig ned dit på fem timmar eller något sådant. Hur blir det då, när man skall åka järnväg? Jo, fyra dagar i veckan kommer det att taga 5 1/2 timmar längre tid att resa järnvägsledes till Luleå än över Murjek. Två dagar i veckan måste man resa dagen förut och ligga över för att komma fram vid samma tid på dagen.

Ser man på kostnaden för resan, ställer den sig naturligtvis något olika, ifall man går ut ifrån, att man skall tillämpa en delad taxa eller enhetlig taxa. För närvarande drives järnvägen Gellivare—Porjus med särskild taxa, och jag har ansett, att det icke finnes skäl att upphäva detta, då vattenfallsstyrelsen, som ju också är ett statens verk, väsentligen fått denna bana byggd för sin räkning såsom arbetsspår. Det bör då komma på denna styrelses räkenskaper större utgifter för denna bana, än ifall man tillämpade den vanliga zontaxan. Tillämpar man delad taxa, skulle det kosta 24 kronor i andra klass att resa på järnväg till Luleå och 16 kronor i tredje klass. Vid genomgående zonberäkning skulle priset bli respektive 20 kronor 25 öre och 13 kronor 50 öre. Med automobil — om priset för bilturen beräknas enligt den taxa, som gällt på sista tiden, eller till 10 kronor — blir kostnaden i andra klass 20 kronor 50 öre och i tredje klass 17 kronor. Det blir således med delad taxa dyrare att åka andra klass och en krona billigare att åka tredje klass med järnväg än med bil. Med sammanhängande zontaxa hela vägen tjänar man 3 kronor 50 öre på att fara med järnväg. Det finns väl

ingen, som tror, att man får dagen förut eller ens sitter $5\frac{1}{2}$ timmar på tåg genom en ödemark för att spara in 3 kronor 50 öre. Det ligger icke för norrlänningarna att göra så. Beträffande persontrafiken från Jokkmokks kyrkby till malmfälten blir den naturligtvis billigare efter banans tillkomst. Jag vill icke trötta kammaren med att gå in i detaljer, men jag vill minnas, att man tjänar 7 kronor. Det är ju icke heller något skäl att för de få resande, som komma den vägen, bygga en järnväg för 5 miljoner kronor.

Vad gäller godstransporter, så är det ju klart, att om träkolstransporter till Porjus komma till, är jag också med om att man skall bygga denna järnväg, men om det icke blir några sådana, kommer trafiken att bliva ytterligt minimal. Det visar sig ju, att den ena järnvägen efter den andra i landet gör konkurs eller anmäler, att den icke kan betala räntan på sina lån, fastän den har några få kilometer järnväg och mycket stor bygd. Då det icke lyckas att förränta en jordbruksjärnväg i en av Västergötlands fruktbaraste bygder, är det klart, att då kan icke en befolkning på ungefär 700 personer hålla en så lång och dyr järnväg vid liv genom de transporter, som erfordras för dess behov.

Men utvecklingen då! — invänder någon. Jag kommer här åter igen in på frågan om inlandsbanans möjligheter i allmänhet. Jag har låtit göra en karta över Jokkmokks kommun nedanför odlingsgränsen. Den omfattar nedanför odlingsgränsen 579,000 hektar; det är ju ett helt kungarike, om man så vill. Nu är odlingsmarken på kronojorden inventerad. Det är kronojorden, som på denna karta är betecknad med brun färg, och de svarta små punkterna är den jord, som är odlingsbar. Det säges av sakkunniga, att på den enskilda marken ser det ut ungefär på samma sätt. En man, som känner trakten där uppe och som har deltagit i inventeringsarbetet, säger, att på en areal av statens mark utav 300,000 hektar finnes 6,000 hektar smärre torvmarker användbara för odling, således endast 2 % av marken. Deras värde för kolonisationen minskas dock avsevärt dels på grund av spritt och avlägset läge och dels på grund av den ofta obetydliga förekomsten av fast odlingsmark, som gör, att endast smärre till potatisland användbara odlingsfläckar kunna godkännas å den eljest starkt stenbundna fastmarken. De större torvmarkerna, som anträffats inom socknen, hava under den närmaste framtiden knappast någon betydelse ur kolonisationssynpunkt. Odlingsmöjligheterna på kronoparkerna giva således icke anledning till någon större kolonisationsverksamhet inom socknen. Särskilt har det visat sig, att områdena kring Pite älv höra till de torftigaste, som inventerats inom övre Norrland.

Om vi emellertid se på kartan, skola vi finna, att man utan vidare bör skära bort hela detta hörn (sydöstra delen) av socknen. Det är icke troligt, att man härifrån skall först på landsväg transportera varor sex mil för att sedan låta dem passera hela denna krok (från Jokkmokks station över Malmfälten till Murjek), utan det naturliga är väl, att dessa varor gå vägen till Gullträsk eller söderut. Se vi åter på den här sidan av socknen (östra delen), skola

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

vi finna, att där har man sin station i Murjek och landsvägsförbindelser med denna, och jag tror icke, att även om man skall frakta några varor upp till malmfälten, man har någon särskild anledning att köra dem till Jokkmokks station, utan man fraktar dem nog fortfarande till Murjek. Vad beträffar förbindelserna i övrigt, tror jag mig hava visat, att man redan så fort man kommer utanför Jokkmokks kyrkby gör bättre att fara landsvägen till Murjek och även från själva kyrkbyn, då man skall söderut.

Den befolkning, som skulle få någon om ock minimal fördel av banan för resor och frakter, är, såsom jag har visat, synnerligen ringa, och den har inga större utsikter att tillväxa genom lantbrukets utveckling. Jag tror, att man gör bättre, åtminstone i den mån lantbrukets utveckling skall ske med statens hjälp, att kasta sig med all kraft på andra lämpligare belägna och fruktbarare områden än dessa ofruktbara mossar i Jokkmokks socken. Vid mitt besök i Jokkmokk förra sommaren fann jag hos befolkningen en synnerligen stark förtröstan till den planerade järnvägens förmåga att göra underverk till invånarnas förmån. Denna förtröstan är ju förklarlig med hänsyn till den agitation, som i många år bedrivits i frågan, och till obekantskapen med vad en järnväg kan betyda, men den är, såsom jag här försökt visa, ganska oberättigad. Järnvägen kommer icke att i nämnvärd omfattning användas, när det icke kommer att ställa sig ekonomiskt för befolkningen, och vad skall den då egentligen tjäna till? Den kostar över 5 miljoner kronor i direkta utgifter, och man måste samtidigt skriva ned statens järnvägars värde såsom företag i statens hand med minst samma belopp, kanske med ett ännu högre. Det gäller om samtliga de banor, varom här är fråga, att de icke blott icke komma att förränta sig under hela sin tillvaro, utan att de därtill komma att i många år framåt tillskynda staten en synnerligen stor direkt inkomstminskning.

Om de övriga aktuella järnvägsfrågorna skall jag fatta mig synnerligen kort. Jag anser, att den sträcka, som kallas Jörn—Gubblijaure i handlingarna och som jag för min del anser i stället böra heta Jörn—Avaviken, bör komma till stånd. Utefter denna sträcka finnes — därom äro alla ense, och det kunde jag själv konstatera vid min resa i somras — synnerligen stora odlingsmöjligheter. Det finns en befolkning där uppe, som icke är så ringa och som har utsikter att växa mycket hastigt, om den blott får avsättningsmöjligheter för sina produkter, men just det sista är en mycket viktig sak. Det var min avsikt att komma fram till innevarande års riksdag med ett förslag, att denna bana skulle påbörjas, men under tiden har en sak kommit emellan, som kräver visserligen dröjsmål, men också samtidigt ökar utsikterna för att göra banan bärkraftig, och det är den omständigheten, att man här söder om Skellefte älv upptäckt stora malmfyndigheter, nämligen koppar och svavelkis. Dessa fyndigheter ligga på ett avstånd av 30 kilometer eller något mera från norra stambanan. Nu kan man väl knappast komma ifrån att bygga en bana härifrån och dit (från stambanan genom malmfälten). Den

tanken har då framkastats, att man bygger malmbanan, och så gör man en tvärbana hit till Glommers träsk. Om det nu blir en stor industribefolkning, som kommer att vistas här nere vid gruvorna — det blir en ny bergslag av stor omfattning, ifall de första undersökningarna stå sig, vilket man ju icke ännu kan vara fullt förvissad om — kommer det för folket där uppe kring Glommersträsk att bliva utomordentligt fördelaktigt att kunna omedelbart sända ned sina produkter till denna industribefolkning.

Den banan kommer också att få stor betydelse för dem, som bo kring den här sjön, jag tror den heter Norsjön. De utgöra omkring 1,200 personer. Här finnas mycket goda förutsättningar för ett gott och lönande jordbruk. Det blir visserligen dyrare att bygga denna bana på grund av bron här över Skellefte älv, men man vinner avsevärt mycket, genom att man slipper två lokomotivstationer och genom att man kan köra direkt med tåget ut till kusten. För folket här uppe (kring Glommersträsk) blir det också fördelaktigare, då de ämna sig ned till kusten, men däremot kommer det naturligtvis att medföra en viss olägenhet att behöva göra en krok på sex mil, när de ämna sig norr ut, men jag förmodar, att även här föredragger man att fara med automobil.

Jag har låtit järnvägsstyrelsen under hand göra upp en skiss över hur ändringen av banans sträckning skulle taga sig ut. Så länge det ligger snö på marken, kan man icke göra någon verklig undersökning av kostnaderna för banan. Den grova förhandsberäkning, som gjorts, visar emellertid, att det finnes ganska goda utsikter för att man utan större uppoffringar kan komma fram den här skisserade vägen, och då har man den större fördelen att få frakta malmen ifrån gruvorna. För att få ett fastare grepp på frågan har jag skickat den vidare till kommerskollegium med anmodan att undersöka, huruvida en exploatering av malmfälten skulle bli lönande. Visar det sig, att så skulle bli fallet, bör enligt mitt förmenande riksdagen icke ett ögonblick tveka att sätta igång detta banbygge med alla krafter.

Beträffande inlandsbanans fortsättning norr om Stensele, finner jag den vara i stort sett av nästan samma karaktär som Jokkmokkbanan. Något bättre är den emellertid utan allt tvivel. Jag förutsätter för min del, att banan skall efter hand kunna dragas upp till Sorsele på den planerade sträckan, men huruvida det är lämpligt att besluta det nu, skall jag icke yttra mig om. Det betyder ju f. ö. i sakens nuvarande läge ingenting, vad jag säger, ty det kommer ju att under alla omständigheter beslutas.

Till sist skall jag be att få yttra några ord i allmänhet angående hur jag ser på kommunikationsväsendet i Norrland. Det är nämligen så, att man alltid från norrlänningarnas sida misstänker, att den som icke vill vara med om dessa ytterst trafiksvaga järnvägslinjer, är en motståndare till Norrlands utveckling. Jag för min del vill fullkomligt uppriktigt bekänna, att jag har de allra största förhoppningar om utvecklingen i Norrland, om man blott placerar sina krafter på de rätta punkterna. Vad Norrlands be-

*Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)*

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

folkning i nuvarande läge behöver, är, som jag redan förut antytt, framför allt vägar, som tåla en tung automobiltrafik, och ävenså åtgärder för att hålla dessa större huvudvägar trafikabla under hela året, tills man eventuellt driver tekniken så långt, att man kan köra utan någon snöröjning även med tyngre automobiler. Om man skulle använda den summa, som kommer att gå till ränta på de 11 miljoner kronor, statsutskottet i första hand förutsätter skola läggas ned på inlandsbanans fortsättning, till att giva extra bidrag till vägbyggandet i Norrland, åtminstone så snart statens finanser ha blivit något bättre, då synes det mig, att man genom en sådan kompromiss skulle vinna, att staten icke får större utgifter. Staten skulle slippa ränteutgifter på de obligationer, som måste släppas ut i marknaden, om man vill bygga dessa banor, och staten samtidigt skulle tjäna in den driftförlust, som annars uppkommer. För båda parterna skulle detta vara en mycket lämplig kompromiss, synes det mig. Nu kan man icke tänka på detta, ty banorna komma utan tvivel att beslutas i dag.

Såsom jag förut framhållit, har det ofta sagts, att staten icke kan bedriva affärsverksamhet, och jag har också sedan ganska många år tillbaka hört till dem, som ansett, att statens affärsverksamhet bör inskränkas till det strängt nödvändiga, men till det strängt nödvändiga måste man räkna sådana kommunikationsleder, som ingen annan vill bygga. Nu vittnar det emellertid — jag skall säga det fullkomligt uppriktigt — icke vidare gott om statsmakternas förmåga att bedriva affärsverksamhet på detta område, om man envist fullföljer det beslut, som en gång fattats, att draga fram inlandsbanan ovanför odlingsgränsen genom ett rent ökenland. Det skulle vara det mest fruktansvärda underbetyg, som statsmakterna kunde giva sig själva, om de verkligen skulle fullfölja Kaskerlinjen. Om jag icke lyckas åstadkomma något annat med detta anförande än att fästa uppmärksamheten på att man icke utan vidare bör fortsätta med inlandsbanans byggande på den förut bestämda sträckningen från Sorsele och norrut, så anser jag, att jag begagnat kammararens tid jämförelsevis väl.

Emellertid måste man enligt min uppfattning inom de närmaste åren ovillkorligen komma till ett definitivt klargörande av förhållandet mellan statens järnvägar som affärsföretag och statsverket i det hela. Sådana saker som den, som nu skall beslutas, vittna icke minst om nödvändigheten av att man verkligen genomför en annan anordning än den nuvarande, och såsom jag yttrat i medkammaren, skänker jag min efterträdare, som antagligen kommer att tillträda sitt ämbete någon av de närmaste dagarna, med varm hand detta program att fullfölja.

Herr förste vice talmannen övertog ånyo ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Herr statsrådet började med att konstatera, att statsutskottets motivering var oangrip-

lig och meddelade samtidigt, att första kammaren redan fattat beslut i överensstämmelse med statsutskottets förslag, men jag måste ändå säga några ord i detta sammanhang.

Jag skall då be att få uttrycka min lindriga förvåning över att herr statsrådet så pass intensivt och ingående uppehållit sig vid rena persontrafiksynpunkter, som enligt mitt sätt att se icke böra vara de ensamt avgörande vid bedömandet av dylika frågor. Det förhåller sig ju i varje fall så, att det som varit vägledande för 1916 års riksdag och sedan vägledande för statsutskottet och för riksdagen, i den mån riksdagen beviljat anslag för fortsättandet av 1916 års program, har ju varit, att man velat främja olika slag av trafik, skapa möjligheter för ytterligare utveckling. Den sidan av saken har herr statsrådet ganska lätt gått förbi enligt mitt sätt att uppfatta, vad han sagt. Det är klart, att ifråga om en hel del av dessa järnvägslinjer, sedda såsom isolerade företeelser var för sig, kan man givetvis icke räkna med, att de skola bli räntabla under en ganska lång tid framåt. Men vad jag i detta sammanhang vill fästa uppmärksamheten på, är, att riksdagen för sin del, när den år 1916 gick att fatta beslut i det vidlyftiga järnvägsbyggnadsprogrammet för Norrlands del icke gjort det med förbundna ögon, utan då förelågo en mångfald järnvägsekonomiska utredningar från järnvägsstyrelsen, och jag frågar: skulle dessa järnvägsekonomiska utredningar ifråga om inlandsbanan i nådens år 1923 befinnas vara av noll och intet värde, eller är det kanske icke fastmera så, att det finnes åtskilligt kvar, som är sant och riktigt av de beräkningar, som förelades 1916 års riksdag? Jag tror fullt och fast, att så är fallet, och jag ber kammaren, att icke betrakta Norrlands järnvägsbyggnadsproblem från den, ursäkta mig herr statsråd, ensidiga och trånga synpunkt, som lagts på den i herr statsrådets anförande, då han blott tog den ur hans bevisningssynpunkt bästa delen och ur järnvägsekonomisk synpunkt sämsta delen som intäkt för sin uppfattning.

Herr statsrådet sade, att om man skall göra något, då skall man gå in för att bygga järnvägar utefter floddalarna, där det finnes utvecklingsmöjligheter. Men det är så, att då man beslöt bygga inlandsbanan, beslöt man också samtidigt i stora drag, hur tvärbane-problemet skulle ordnas. Det har sedermera skett jämkningar, men i allt väsentligt har man följt de utredningar, som lågo till grund för 1916 års riksdagsbeslut.

Jag skall icke inlåta mig i tvist med herr statsrådet om på vilken huvudtitel underhållskostnaderna skola föras för den del av inlandsbanan, som enligt herr statsrådets och järnvägsstyrelsens kalkyler kommer att bära sig sämst. Det blir en senare fråga, men jag undrar ändå, om vi icke hava skäl att komma ihåg, att det är sant, som herr statsrådet sade, att staten måste gå in för att skapa kommunikationer, där enskilda icke våga eller vilja göra det. Den satsen skall jag be att få stryka under. Att vi ha så pass bra kommunikationer, som vi ha i vårt land, det beror därpå, att redan från början lades fram detta storstilade program för utbyggande av vissa stambanelinjer, och inlandsbanan är ingenting annat än ett fullföl-

*Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)*

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

jande av detta program. Det kan hända, att dessa människor icke skulle bli lyckligare eller känna sig mera hemmahörande i Sverige än nu. Men vad jag vill betona, är, att om det skall bli några utvecklingsmöjligheter i ekonomiskt, socialt och kulturellt hänseende, så måste förutsättningar därför skapas, just genom att man söker åstadkomma detta järnvägsnät, som man så jämförelsevis tidigt som år 1916 gick att besluta.

Det finnes ju lärorika exempel på, hur det gått, när riksdagen rivit upp beslut, som en gång fattats. Jag vill blott i detta sammanhang erinra om hur det gick, då riksdagen år 1910 eller 1911 rev upp ett beslut beträffande sträckningen av en järnväg. Om jag blott nämner ordet Södertälje, så äro säkert de äldre av de närvarande genast med på galoppen. Man rev då upp ett föregående riksdagsbeslut, och hur gick det sedan? Jo, det blev oerhörda kostnader, och jag är säker på, att den dag som är skulle många av dem, som varit med om att riva upp beslutet, gärna se, att det vore ogjort. Detta exempel talar enligt mitt förmenande absolut icke för att man här skall gå in för att lämna kvar en liten bit, när det gäller att fortsätta denna järnväg. Det blir icke något synnerligen stort område, som det kommer att gälla, men det är alldeles oriktigt att se detta lilla område isolerat för sig. Man bör betrakta järnvägen i sin helhet. Det är en lycka för landet och för kommunikationernas utveckling, att man så gjort tidigare. Det gäller i detta fall att icke betrakta denna lilla bit, som herr statsrådet sysselsatte sig med, som utslagsgivande här, utan jag tror, att det ur statsmakternas prestigesympunkt och ur ekonomisk synpunkt på lång sikt är klokare att vidhålla och fullfölja, vad man en gång lovat denna landsända.

Jag vill till sist dock fråga: hur har man gjort i andra länder, då man givit sig in på detta problem att knyta landsdelar närmare samman och skapa utvecklingsmöjligheter? Jo, man har kastat ut hundratals miljoner för att få fram förutsättningar härför, och här skulle man för nöjet att spara in några tiotal miljoner underlåta att fullfölja det program, som statsmakterna en gång gått in för. Dessutom vill jag framhålla, att statsutskottet för sin del är fullt medvetet om att vi icke kunna fortsätta i samma tempo, som ifrån början var tänkt, men vi äro lika klart medvetna om, att det icke går för sig, att riksdagen ett år fattat ett beslut i en stor och viktig fråga och några år senare helt enkelt river upp det och ser bort från både utredningar och förutsättningar, som förelågo vid beslutets fattande, helt enkelt därför att man kommit underfund med att en liten bit icke under den närmaste tiden blir räntabel.

Jag skall icke gå in på detaljer här, ty jag tror, att det är tillräckligt många talare anmälda efter mig, som skola göra det. Jag vill blott säga, att det ur alla synpunkter är med riksdagens värdighet mest förenligt, om den nu går in för statsutskottets förslag. Jag tror, att det kommer att bära goda frukter i framtiden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Wiklund*, *Rehn* och *Olsson* i Blädinge.

Herr Bäckström: Herr förste vice talman! Efter den siste talarens anförande, i vilket jag i allt väsentligt instämmer, kunde det kanske vara överflödigt, att jag yttrade mig i denna sak, men då det gäller en synnerligen viktig Norrlandsfråga och jag står som motionär, har jag ansett, att det kunde tolkas som ligkiltighet från norrlänningarnas sida, om icke ett ord yttrades i ärendet, särskilt som herr statsrådets uttalande måste på den, som är norrlänning och hela sitt liv levat i Norrland och känner dess utvecklingsmöjligheter och dess befolkning, verka beklämmande, för att icke säga nedslående.

Visserligen har ju en del av vad herr statsrådet yttrat fog för sig, men mot hela totalintrycket av hans anförande måste jag reagera och inlägga en gensaga. Läggningsen av anförandet är också märklig, därför att det tycktes stå så föga i överensstämmelse med den framlagda kungl. propositionen. Enligt denna har herr statsrådet visserligen funnit många skäl tala för fortsättande av banbygget i fråga, om också i inskränkt omfattning, och departementschefen har endast på grund av de statsfinansiella förhållandena ansett sig nu böra förorda en annan byggnadstakt men också uttalat förhoppning om, att sedan det statsfinansiella läget förbättrats, frågan om anslag till inlandsbanebygget i mera planerlig takt måtte tagas upp igen. Jag frågar: vem kunde ur herr statsrådets nyss hållna anförande utläsa en sådan tankegång? Jag har svårt att förstå, att herr statsrådet skulle behöva inlägga en sådan skärpa i sitt yttrande, då ju statsutskottets förslag i så ringa mån avviker från vad den kungl. propositionen innehåller.

Såsom den föregående talaren mycket riktigt anført, var det ju märkligt, att departementschefen just skulle taga som exempel till belägg för riktigheten uti att avbryta inlandsbanebygget, den minst bärkraftiga bandelen där uppe för att få skäl för vad han här ville ha framfört. Det erinrar om en debatt i riksdagen långt tidigare, då det var väckt förslag om bygget av en järnväg från Malmö mot Stockholm. Då uppträdde en representant i riksförsamlingen och yrkade avslag. Och på vad grund? Jo, den banan skulle aldrig komma att bära sig, det skulle bli alldeles för liten trafik. Skulle någon bana byggas, skulle det vara en bana mellan Malmö och Lund, där det fanns mycket folk. Diligensen, som gick där dagligen, hade dock icke mer än $5\frac{1}{2}$ person om dagen, så att det var till och med tveksamt, om denna bana kunde bära sig. Detta exempel tycker jag att man gärna kan ställa som parallell till vad herr statsrådet yttrade just om den del av inlandsbanan, som är i ekonomiskt avseende den som för närvarande synes ofördelaktigast i det stora inlandsbaneföretaget. Den medlem av riksdagen, som yttrade sig om Malmöbanan, får väl nu räknas till de mindre profeterna.

Jag vill icke ingå på särskilda detaljer. Det är beklagligt, att en sådan bansträcka som inlandsbanan delvis måste gå genom ödemarker, men den saken är ofrånkomlig, om en bana, som samman knyter de inre nordliga och sydliga delarna av vårt land, skall komma till stånd. När vi veta, att riksdagen år 1916 beslöt banans

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Folgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

byggande och intet inträffat, som bör göra, att riksdagen nu fattar ett annat beslut än då, hemställer jag verkligen till denna kammare, huruvida det icke är klokt, att vi nu besluta i enlighet med vad statsutskottet föreslagit. Det skulle på befolkningen där uppe verka högst nedslående, om det skulle bli ett beslut i enlighet med vad herr statsrådet förfäktat.

Det vore ju en hel del att andraga gentemot vissa punkter i herr statsrådets uttalande. Jag vill dock icke gå närmare in härpå, men en punkt tror jag ändå, att jag måste beröra, nämligen den om automobiltrafiken, som skulle kunna ersätta järnvägsförbindelserna i Norrland. Det har varit så lyckligt, att automobiltrafiken under de sista två åren fått en ganska stor omfattning, men det beror icke minst på att vintrarna under dessa år varit mer än vanligt snöfattiga däruppe. Men få vi snörika vintrar, som det vanligen varit förut, blir en sådan trafik omöjliggjord, åtminstone under fem eller sex ja, kanske i de övre delarna ända till sju månader av året. Det är också en annan sak, som härvidlag måste påpekas: vi ha sådan brist på landsvägar däruppe, så att även därigenom automobiltrafiken i önskelig omfattning omöjliggöres.

Ett skäl, som även bör väga tungt gentemot vad herr statsrådet yttrat, är, att våra militärsakkunniga sagt, att inlandsbanan bör byggas i sin helhet i enlighet med riksdagens tidigare beslut. Det har av dem framhållits, att det är så gott som uteslutet, att övre Norrland skulle kunna försvaras, om icke inlandsbanan färdigbyggdes. Då förhållandet är sådant för närvarande, har det med styrka framhållits, att med den minskning av de olika truppslagen, som nu är påtänkt, skulle saken ställa sig ännu hopplösare. Befolkningen däruppe är ju dock svensk, och den väntar stöd och hjälp av statsmakterna såsom Sveriges övriga befolkning. För att komma till möjlighet att tillgodogöra sig de naturtillgångar, som där finnas, och produkter, som där kunna förädlas — jag vill blott nämna vattenfallen, malmerna, trävarorna och träkolen — måste järnvägsförbindelsen utbyggas i den utsträckning, som riksdagen tidigare ansett riktig.

Herr förste vice talman, jag ber att med dessa ord få hemställa om bifall till utskottets yrkande.

Herr **Hage**: Herr förste vice talman! Jag har begärt ordet delvis för att framföra min tacksamhet till statsutskottet, därför att utskottet enhälligt tillstyrkt den motion, som väckts av mig i andra kammaren och av biskop Bergqvist i första kammaren, och som går ut på att det skulle beviljas anslag på denna punkt, d. v. s. till fortsättning av byggandet av järnvägen från Porjus till Jokkmokk. Jag kan emellertid beklagligtvis — och det kanske herr kommunikationsministern kan förstå och kammaren även — icke utsträcka min tacksamhet till herr kommunikationsministern efter de anföranden, som han har hållit dels i andra och dels i första kammaren. Visserligen hade herr kommunikationsministerns anförande här i andra kammaren utformats något mera modest än det anförande, som han höll i

första kammaren. Så t. ex. vågade sig icke herr statsrådet på att här i denna kammare föra fram den mycket förbluffande nationalekonomiska lärdomen, som han delgav första kammaren, och som bestod däri, att han förklarade, att det vore bättre att lägga ned de 5 miljonerna i havet, där man icke kunde komma åt pengarna än att lägga ned dem i en sådan här järnväg — ja, det var t. o. m. dubbelt så bra, påstod kommunikationsministern, när jag närmare tänker på saken. Jag har aldrig hört någon nationalekonom ansluta sig till en sådan uppfattning förut, men man får ju lära, så länge man lever. Emellertid förstod icke första kammaren denna nationalekonomiska lärdom och, såsom jag sagt, har herr kommunikationsministern icke här vågat sig på att komma fram med densamma.

Emellertid skulle jag helt kort vilja säga, att när vi diskutera denna sak böra vi beakta den omständigheten, att alla dessa synpunkter, som herr kommunikationsministern framfört, ha förts fram en gång förut i världen. De ha diskuterats och befunnits för lätta, när vi en gång beslöto här i riksdagen att bygga inlandsbanan. Jag tycker då, att det icke är någon särskild anledning att nu taga fram alla dessa skäl, som tala mot ett byggande av inlandsbanan.

Jag skulle vilja i detta sammanhang säga, att, om man slår in på en sådan väg, som herr kommunikationsministern här gjort, d. v. s. lägger rent krasst ekonomiska synpunkter på saken, då skulle jag tro, att vi aldrig fått några järnvägar i Norrland. Det är ju dock ändå på det sättet, att när vi beslutat i sådana frågor som denna, ha alltid de kulturella synpunkterna fått göra sig gällande, och det har varit de, som dikterat den ståndpunkt, som riksdagen år ifrån år har intagit; och jag är övertygad om att vi äro nödsakade att även i fortsättningen följa den åskådningen och den uppfattningen samt icke anlägga en sådan oerhört krasst ekonomisk syn på denna sak, som verkligen herr kommunikationsministern gjort i sina anföranden både i första och andra kammaren.

För övrigt skulle jag vilja säga i detta sammanhang, att det icke egentligen är fråga om att just nu resonera här i dag om *hela* detta spörsmål om inlandsbanan. Det är tvärtom på det sättet, att vad som egentligen här föreligger till behandling är blott frågan om att bygga järnvägen fram till Jokkmokk. I vilken fart fortsättningen av inlandsbanebygget skall ske, blir ett spörsmål, som sedan kan tagas upp, och därvidlag kan också upptagas det spörsmålet, vilken riktning denna järnväg skall ha. Härvidlag vill jag säga, att jag tror, att det ligger ganska mycket i de synpunkter, angående riktningen, som herr kommunikationsministern framfört. Jag tror för övrigt, att befolkningen i viss mån däruppe har förståelse för att det kan bli nödvändigt att lägga om riktningen av järnvägen i fortsättningen.

För övrigt skulle jag vilja nu också säga några ord om herr kommunikationsministerns påstående om den oerhörda folktomhet, som förekommer på stora sträckor, som beröras av denna järnväg. Därvidlag vill jag dock påvisa med avseende å Jokkmokks kommun,

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

att det är en kommun, som har en ganska stor befolkningssiffra — den går upp till 6,000 människor eller något sådant — och det är givet, att dessa människor i mer eller mindre hög grad beröras av den beslutade järnvägen för denna trakt. Det är också att märka, att denna trakt blivit mycket litet tillgodosedd, när det gällt kommunikationsspörsmålen. Därjämte skulle jag vilja säga några ord med avseende å herr kommunikationsministerns demonstration av trafikspörsmålen däruppe, då han var inne på det kapitlet, om den naturliga kommunikationen från Jokkmokk ginge till Murjek. Kommunikationsministern utgick såsom en förutsättning för det påståendet därifrån, att trafiken ifrån Jokkmokk i allmänhet skulle gå till Luleå. För min del vill jag säga att ett sådant påstående kanske icke är alldeles riktigt. Det torde nog vara på det sättet i alla fall, att i och med malmfältens utveckling torde det bli en nödvändighet för dessa malmfält — det är ju att märka, att särskilt Kiruna samhälle håller på att få ökad malmtrafik — att få ökad tillförsel, och det är ganska naturligt att, då sådan tillförsel i stor utsträckning kommer från trakten av Jokkmokk, denna tillförsel kommer att gå över Gällivare. I och med detsamma är det ganska naturligt, att persontrafiken mellan dessa platser blir ganska livlig.

I detta sammanhang skulle jag vilja komma in en liten smula på frågan om de taxor, som nu användas på Porjusbanan. Jag vet, att det råder mycket stor otillfredsställelse med att man har ett slags specialtaxa och ingen samtrafik, och att denna järnväg från Gällivare till Porjus fortfarande drives på det sättet, att den icke är inkopplad med statens järnvägar. Herr kommunikationsministern berörde, att det åstadkommits ökade utgifter för befolkningen genom den ekonomiska belastningen av den trafik, som går fram längs järnvägen, och det är också ganska naturligt, att det verkar på det sättet, att den industri, som finnes eller rättare sagt, som har funnits i Porjus, blir på sätt och vis i sin verksamhet hämmad av det förhållande, att det fortfarande tillåtes att vara på det sättet. Nu då herr kommunikationsministern står inför sin avgång, skulle jag emellertid vilja rikta en maning till den blivande kommunikationsministern, som kanske möjligen finns närvarande här i kammaren, att tänka på den saken och göra någonting för att den blir ordnad.

Nu antager jag, att herr kommunikationsministern — och man får väl se anförandet mot den bakgrunden — har tagit ett mycket starkt intryck av det förhållandet, att under de senaste tiderna ha förekommit mycket hätska angrepp på kommunikationsverken på grund av att det varit dåliga tider och dålig avkastning. Jag kan förstå, att t. ex. kungl. järnvägsstyrelsen tycker, att detta, att man kritiserat den dåliga avkastningen, nödvändiggör, att man försöker att förhindra tillkomsten av oräntabla banor. Jag förstår så väl detta, därför att det för en chef, som sitter i en ledande ställning, när han på detta sätt angripes för att icke den drift, som ligger under honom, blir ekonomisk, ligger mycket nära till hands att försöka få till stånd sådana förhållanden, att den verksamhet, som står under honom, icke blir ekonomiskt svårskött. I detta avseende vill jag

emellertid säga, att *den* synpunkten icke borde få inverka på riksdagsmännen vid ståndpunkttagandet i denna fråga.

Nu vill jag emellertid något understryka vad herr kommunikationsministern var inne på nämligen att de här påståendena om att statens trafik ekonomiskt ger så litet, böra kunna på ett något bättre sätt belysas genom en bokföring, som eventuellt skiljer räntabla och oräntabla järnvägar och som lägger utgifterna för vissa ändamål på andra utgiftskonton än vad som nu sker. I det sammanhanget vill jag påpeka det förhållandet, att man med avseende å statens järnvägars bokföring i någon mån nu börjar slå in på denna väg. I den senaste statistiken — jag skulle kunna gå in på detaljer härvidlag, men jag skall icke göra det — finna vi, att för år 1921 statens järnvägar äro uppdelade i olika linjer, och det framkommer genom denna bokföring ett resultat av de olika järnvägarnas drift. Man kan alltså redan nu i någon mån konstatera, vilka banor, som äro räntabla, och vilka som icke äro det. Då blir det möjligt att på den vägen redan nu få fram vad den verkliga avkastningen är på de räntabla järnvägarna och att få fram den förlust, som staten gör, därigenom att staten är skyldig att tillgodose de kulturella spörsmålen. Jag vill emellertid, eftersom jag är inne på det kapitlet påvisa det förhållandet, att det icke är på det sättet — vilket jag är övertygad om att en stor del av kammarens ledamöter tro — att det endast är de norrländska banorna, som medföra förlusten. Tvärtom framkommer det av denna statistik, att en sådan trafikled som Malmö—Köpenhamns ångfärjeförbindelse gått med en förlust på 24,81 % av kapitalet. Det är alltså en hel del statsjärnvägar och en hel del kommunikationsleder i de södra delarna av landet, som ekonomiskt ställa sig, när det gäller avkastningen, ännu sämre än vissa norrländska banor. Jag skulle som sagt, kunna uppräknat en hel del sådana järnvägslinjer, där det verkligen är på det sättet. Alltså det är ej, som en stor del av herrarna och damerna tro, att det endast är de norrländska järnvägarna, som tynga ned statens järnvägars ekonomiska ställning. Därvidlag är också att märka, att vi ha malmabanorna, som höja upp genom sin någorlunda stora räntabilitet i stort sett resultatet av Norrlands järnvägar.

Jag vill slutligen säga några ord med anledning därav att herr kommunikationsministern varit inne på den linjen, att tillkomsten av automobiltrafiken skulle i så hög grad ha omändrat läget, så att man nu skulle kunna finna anledning att icke ge anslag till banor i Norrland. Därvidlag vill jag då säga, att jag tror, att man kan våga det påståendet, att gäller det en sådan linje i Norrland, där det är fråga om att utveckla en något så när stor trafik, där skulle icke denna s. k. maskinella landsvägstrafik räcka till. Jag tror tvärtom, att skall man nå en utveckling i kommunikationshänseende i Norrland får man göra på det sättet, att man upprättar en sådan automobiltrafik på de mindre belastade linjerna, men bygger järnvägar för de mera betydande trafiksträckorna. Jag vill särskilt härvidlag säga, att hela denna fråga om automobiltrafiken icke är fullt utexperimenterad ännu, och den, som levat många år i Norrland, ser kanske rent

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

av på grund av denna erfarenhet med mera pessimistiska blickar på denna utveckling än vad den gör, som helt hastigt slängt sig in på detta område och endast mera teoretiskt betraktar dessa saker. Jag tror alltså för min del, att den omständigheten, att automobiltrafiken kommit till och håller på att utveckla sig, icke är någon anledning till att frångå den gamla ståndpunkt och de gamla synpunkter, som riksdagen förut anslutit sig till. Jag vill därutöver säga, att det skulle vara oerhört beklämmande och verkligt nedsättande för statsmakternas auktoritet, att sedan folket däruppe i bygderna en gång fått en bestämd principförklaring från riksdagen, att på den och den linjen skall byggas en järnväg, riksdagen sedan kommer, utan att det finnes fullgoda skäl, och säger: »Nu ha vi ändrat oss. Nu vilja vi icke vara med om detta.» Jag tror alltså, att det både från *den* utgångspunkten och från andra utgångspunkter är nödvändigt att fasthålla vid det principbeslut, som en gång fattats.

Herr kommunikationsministern var inne på att man borde ge ett större anslag till vägarna i Norrland och särskilt i övre Norrland. Jag skall be att med tacksamhet få taga fasta på det uttalandet. Det skulle vara oerhört skönt och bra, om vi skulle kunna komma dithän. Det är så innerligt behövt, att det lämnas anslag till vägarna och dessa kommunikationsleder även, men det är lika nödvändigt, att man därutöver lämnar anslag till de järnvägar, som man en gång planerat och i avseende å vars byggande man en gång i riksdagen principiellt och utan något större motstånd har uttalat sig för.

Från den utgångspunkten ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Hage förenade sig herrar *Brännström, Nilsson* i Antnäs och *Lundström*.

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr förste vice talman! Efter den synnerligen ingående kritik, som herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet riktat mot statsutskottet på föreliggande punkt, skall jag, när jag också haft en liten smula andel i detta förslag, be att få försöka försvara det så mycket, som kan motsvara min andel i beslutet.

Herr statsrådet gick in i kritik på många punkter, och jag skall söka följa honom åtminstone i de huvudpunkter, som kritiken riktat sig på. Det kan väl synas att gången av mitt anförande blir något ojämn men det är ity fall icke mitt fel.

Herr statsrådet yttrade i början av sitt anförande, att denna bana borde nästan förr sättas på fjärde huvudtiteln än på sjätte, om den skulle utföras. Jag tror t. o. m., att man skulle kunna dela upp den även på två huvudtitlar till, i någon mån på åttonde och nionde huvudtitlarna; men jag kan icke se, att det gör saken i och för sig orimligare, för att man icke kan se den strängt efter de synpunkter, som herr statsrådet ålägger ett företag. Jag har mycken sympati för den riktning, som herr statsrådet redan uttalat beträffande de affärsdrivande verken. Men jag skulle verkligen förvånas över, om

man vare sig i vårt land eller någonstades i utlandet kan genomföra det, att man år efter år får ränta på de pengar, som staten nedlagt i de affärsdrivande verken. Det konststycket är icke uppnått annorstädes, och det uppnås säkerligen icke i vårt land. Det kan vara av betydelse att taga det såsom en riktpunkt och söka rätta sig därefter. Det inser man emellertid lätt, att det är alldeles omöjligt att uppfylla den taktiken efter ordalydelsen, och jag vet icke vem som skulle tagas för huvudet, om det icke lyckades med ränteavkastningen.

Herr statsrådet gjorde vidare en jämförelse med Värmland och sade, att man där icke ens kunde få fram en smalspårig järnväg. Jag kan väl icke tro, att det var herr statsrådets mening, att, om man överhuvud taget skall bygga en bana mellan Porjus och Jokkmokk, man borde göra den biten av inlandsbanan smalspårig. Så var det väl icke meningen, men jag har eljest svårt att fatta, vad talet om smalspårig järnväg i detta sammanhang hade att betyda. Den frågan har för nära 50 år sedan varit en stor tvistefråga i vårt land, då man inom vida kretsar, och jag tror t. o. m. inom statsutskottets majoritet, uttalade sig för att man skulle bygga alla statens järnvägar norr om Storvik smalspåriga. Det blev emellertid icke genomfört, och vi begripa i detta ögonblick, vilken lycka det var, att så icke blev fallet. Jag förmodar sålunda, att talet om smalspårighet i sammanhang med denna bana icke var så allvarligt menat.

Herr statsrådet fortsatte vidare, och han tryckte särskilt härfpå även i slutet av sitt anförande, med att man i alla fall borde flytta linjen mellan Jokkmokk och Sorsele längre ned i landet. Ja, det är en sak, som jag icke tycker, att vi behöva riva ut ögonen på varandra för. Jag ser icke något rimligt skäl, varför icke vi andra, som icke ha något direkt intresse i denna fråga, skulle kunna diskutera den saken. Den huvudsakliga anledningen till att man dragit inlandsbanan så, som man gjort, har ju varit, att man velat träffa de nedre, sydliga ändarna på de stora sjösystemen, men visar det sig bättre att lägga banan ett stycke längre ned, och förlänges den icke alltför mycket härigenom, kunna vi nog talas vid på den punkten. Till och med den kände norrlandsentusiast, som hade ordet närmast före mig, tyckte, att man skulle kunna flytta banan ett stycke längre ned i landet, om så behövdes, och jag skall för min del visst icke stå emot en sådan anordning, om jag får något med den saken att göra.

Vidare talade herr statsrådet om den härnälsförbindelse över Gällivare, som befolkningen i Jokkmokk skulle behöva använda, och om hur litet behov av denna förbindelse, som fanns. Ja, det är ju klart, att det är otänkbart, att man skall kunna med nuvarande trafik fylla den förbindelsen i trafikhänseende som vore önskvärt. Man har ju blott banan till Porjus och uppåt, och det är för litet, men ju längre ned inlandsbanan bygges, desto större blir trafiken.

Vad beträffar frågan om att ersätta järnvägstrafiken med automobiltrafik, så finns det sannerligen i Norrland så stora avstånd, att det blir plats för motortrafiken ändå. Det är dock så, att om man lägger södra Sveriges synpunkter på frågan, kan man nog ställa sig tveksam om huru mycket av inlandsbanan och på vad sätt den skall

*Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)*

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

utföras för att skapa mera liv i de stora markerna. Herr statsrådet sade, att man kunde skära bort den sydöstra delen av Jokkmokks socken, därför att den icke har någon nytta av den föreslagna banan. Ja, när man betänker, att denna socken är fyra gånger så stor som hela Malmöhus län, förstår man, att man kan skära bort ganska mycket, och att det finns mycket kvar ändå. Tanken, att vi i Malmöhus län skulle ha blott en enda bana, är för oss nästan ofattbar.

Herr statsrådet sade också, att norrlänningarna tro, att järnvägen skall göra underverk. Det är ju svårt att profetera i ett sådant fall, vad en järnväg kan och icke kan medföra, men den, som såg trakten av Eslöf, innan där fanns någon järnväg, och som ser den nu, måste medge, att där har järnvägen gjort underverk. Nu tror jag icke, att det i Norrland kan bliva samma resultat som där, åtminstone icke med samma fart, men när jag sökt studera förhållandena i Jokkmokk, har jag funnit det vara ett underverk, att man där i ödemarken, eller som man på skånska säger, utanför allt vad ära och redlighet heter, kunnat utföra vad man gjort. Något sådant hade vi säkerligen icke kunnat åstadkomma nere hos oss, och det förvånade mig mycket, att befolkningen i Jokkmokk, så långt från en järnväg, kunnat utföra så pass mycket, som den gjort.

Jag får emellertid även som min mening uttala, att jag icke kan gilla herr Hages uttalande, att det skulle vara nedsättande för riksdagens anseende, om den ändrade sitt beslut i denna fråga. Jag hörde icke herr Hage säga ett enda ord, då vi blott för några ögonblick sedan annulerade ett gammalt riksdagsbeslut, men det gällde icke då som nu ett enbart norrlandsintresse. Det är icke nedsättande, om man blir klokare och därför ändrar sig, men man bör icke göra det annat än på synnerligen goda skäl. Det skulle väl ändå vara ganska märkvärdigt, om vi skulle släppa tanken på inlandsbanan. Något måste vi väl offra för den sakens genomförande. Det är ju icke ett vanligt smått företag. Det förefaller mig, då man resonerar om trafikspörsmål, som om denna kommunikationsled icke skulle kunna få någon ryggrad, om den icke bygges ut fullständigt så, som en gång har föreslagits. Jag tycker, att man därigenom liksom samlar upp landet litet bättre, även om det är litet folk, som bor i de trakter, genom vilka banan delvis löper. Det kan vara åtskilligt, som man bör göra, som man icke riktigt kan väga på krämarens väg. Just i detta fall, då man har förhoppning om att någon utveckling skall kunna ske, tycker jag, att det icke är orimligt.

Då herr statsrådet talade t. ex. om den där hårnålskroken, hamnade herr statsrådet sedan i samma olycka själv; ty om man vill draga tvärbanan längre ned åt landet, blir det en likadan krök, då man skall uppåt över Gällivare. Det är icke alltid så, att man kan låta järnvägslinjerna skära varandra under räta vinklar, utan ibland blir det trubbiga och ibland spetsiga vinklar.

Jag har för min del utan minsta tvekan anslutit mig till statsutskottets förslag, och en bidragande orsak härtill har varit, att jag icke riktigt kunnat förstå, hur man enligt herr statsrådets mening skall avsluta banan. Man har nu byggt den dyrbara bron över Lule

älv, och jag tycker knappast, att man kan sluta banan på en punkt ute i ödemarken. Någonstädes bör man väl fram. Jag kan icke komma ifrån den tanken, att, även om vi redan ha gjort för mycket, kunna vi icke sluta på det viset och gå ifrån problemet som andra stackare.

Det är på dessa grunder, herr förste vice talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.*

(Forts.)

Herr Lövgren: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Jag skall icke använda många minuter för att argumentera emot statsrådet Örne, men jag anser mig dock ha den plikten emot mig själv och emot befolkningen där uppe att inlägga en gensaga emot ett par av de synpunkter, som framfördes från herr statsrådets sida.

Herr statsrådet började med att säga, att inlandsbanan var en kommunikationsled för absolut ingenting. Ja, det är möjligt, att så är fallet för den sträcka, som är belägen mellan Sorsele och Jokkmokk, kanske t. o. m. mellan Stensele och Jokkmokk, och jag för min del skall icke sätta mig emot, om man vill flytta ned banan till skogslandet ifrån den sträckning, som man förut har tänkt sig. Då emellertid herr statsrådet vill lägga samma synpunkt på sträckan Porjus—Jokkmokk, skall jag be att få inlägga en protest, ty om så är förhållandet, är det till stor del beroende därpå, att statsmakterna själva ha fört en sådan politik, att den banan icke nu får den trafik, som den skulle ha haft, om man burit sig annorlunda åt. Det är nämligen ett faktum, som helt nyss har blivit påpekat av en kännare på detta område, och kanske den främste kännaren av järnhanteringen i Norrland, att genom det särskilda taxeyesystem, som järnvägstyrelsen infört å banstumpen mellan Porjus och Gällivare, har tackjärnet, som tillverkades vid smältverket i Porjus, fördyrats med 8 kronor per ton, vilket vill säga 11 procent å förkrigspriset å tackjärn. Om nu järnproduktionen hade fortgått, såsom den kunde ha gjort, om man tillämpat en annan taxepolitik å banan Porjus—Gällivare, är det ju möjligt, att det träkolsbehov, som herr statsrådet förklarade vara den nödvändiga förutsättningen för att bygga banan, hade funnits i dag. Det förutsätter dock, som sagt, en annan taxepolitik än den, som hittills förts vid denna banstump.

Jag vill vidare inlägga en gensaga emot herr statsrådets jämförelse mellan den mark, som äges av staten och av enskilda. Han sade, att av statens mark på över 300,000 hektar var det endast 6,000, som vore användbara för odling. Ja, detta är kanske riktigt, men det är i så fall beroende därpå, att de marker, som äro i enskild ägo, äro avsatta till enskilda såsom varande mera lämpade för odling, och att det är de mindre odlingsbara markerna, som ha lämnats kvar i statens hand. Statens och de enskildas marker äro sålunda icke fullt jämförbara, utan det förefinnes utan tvivel mycket, mycket bättre odlingsmöjligheter än vad som framgick av herr statsrådets anförande.

Herr statsrådet sade vidare, »att det här vore tal om en järnväg, som aldrig, så länge detta rike står, kan bli räntebärande». Ja, den

Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

uppfattningen hade jag för blott ett par år sedan om den stora stambanan, som ändå äger väsentligt större trafik, jag trodde aldrig, att den skulle kunna bli bärande, därför att den dragits så idiotiskt. Men Gud är de dårars förmyndare, och nu har Sveriges geologiska undersökning och kanske också ett privat konsortium bragt i dagen så stora malmfyndigheter vid denna bana, så att där finns utsikt till en helt ny bergslag och därmed även möjlighet att få norra stambanan räntabel. Fortsätter man med denna geologiska undersökning, är det kanske möjligt, att även inlandsbanan, som ser så tröstlös ut, kommer att visa sig ha lika rika framtidsmöjligheter som norra stambanan.

Jag är annars villig medgiva, att det riktiga hade varit att draga fram den stora stambanan längs efter kusten och att bygga tvärbanor längs de tätt befolkade floddalarna. I all synnerhet hade man mellan Luleå och Haparanda kunnat lägga en fullt ekonomiskt bärig bana istället för den sträcka, som man nu lagt mellan Boden och Haparanda. Då man nu emellertid av militära skäl dragit bannorna långt från kusten, anser jag det vara riktigt, att man nu, kanske med någon förändring av den ännu obbyggda sträckan, fortsätter att bygga ut inlandsbanan efter programmet, och att man också fortsätter den geologiska undersökningen för att se, i vilken mån malmfyndigheter kunna motivera en omläggning av banan.

Med hänsyn till den långt framskridna tiden skall jag icke gå längre in på detta utan inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Dahlén*.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Örne**: Herr förste vice talman! Det är icke min avsikt att ingå på någon polemik emot de föregående talarna, men man har, sedan jag förut hade ordet, fäst min uppmärksamhet på ett uttalande i utskottets motivering, som enligt min uppfattning icke bör oförändrat få stå kvar. På sidan 5 i betänkandet heter det, att »å den norra delen torde exempelvis arbetet endast böra bedrivas å en sektion och icke såsom hittills å ett arbetsdistrikt, uppdelat å flera sektioner». För kort tid sedan hade kommunikationsdepartementet att behandla en inlaga, som var inlämnad av Skattebetalarnas förening, angående organisationen av statens järnvägars byggnadsverksamhet. Denna inlaga föranledde på grund av de upplysningar, som järnvägsstyrelsen lämnade, icke någon åtgärd. I järnvägsstyrelsens uttalande i anledning av denna inlaga heter det på följande sätt:

»Innan styrelsen ingår på närmare granskning av det uppräta-
tade förslaget, får styrelsen framhålla, att arbetsledningen vid sta-
tens järnvägsbyggnader ingalunda, som man i skrivelsen synes
vilja göra gällande, i allo ordnats efter ett och samma system,
utan har detsamma lämpats efter vid olika arbetsföretag rå-
dande förhållanden. Arbetsledningen vid inlandsbanans norra di-
strikt, varest för närvarande pågår arbete på en cirka 25 kilometer

lång sträcka, handhaves sålunda för närvarande av endast en sektioningenjör utan biträde av ytterligare ingenjörskrafter, och vid inlandsbanans södra distrikt med en cirka 70 kilometer lång byggnadssträcka av en sektioningenjör, som förordnats upprätthålla arbetschefsbefattningen, med biträde av endast två underingenjörer, på vilka distriktet uppdelats.»

Vad utskottet här påpekat, beror sålunda på något missförstånd om hur saken i verkligheten är ordnad.

Då jag nu fått ordet, vill jag endast tillägga ett ord med anledning av vad den siste ärade talaren yttrade. Han uppgav, att den i enskild ägo varande jorden i Jokkmokks socken är väsentligt mycket bättre i fråga om odlingsmöjlighet än kronoparkerna. Jag har fått mina uppgifter från lantbruksstyrelsens inventeringsman. Dessa visa, att han icke precis har samma uppfattning som denne talare, men även om förhållandet skulle vara ett annat, ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet ännu en gång på, att dessa trakter icke få den ringaste glädje av en bana, som slutar i Jokkmokks kyrkoby. De ha sina naturliga utfartsvägar över den bana, som redan finnes, och de, som bo i dessa trakter, komma icke att köra sina varor på landsvägen upp till inlandsbanan, utan de komma att fara till Murjek. Det är min bestämda övertygelse.

Jag vill även påpeka, att, innan odlingsmöjligheterna i just de trakter, som ha järnväg, bli utnyttjade, synes det mig icke finnas någon egentlig anledning att bygga en ny järnväg för att odla upp sämre belägna och till beskaffenheten avsevärt sämre trakter.

Jag vill inskränka mig till det nu sagda, annars skulle det helt säkert finnas många, många saker att invända mot åtskilligt av vad de föregående talarna yttrat.

Herr **Anderson** i Råstock! Herr förste vice talman! Efter den upplysning, som herr statsrådet nu har givit, kan jag fatta mig mycket kort. Jag hade förut begärt ordet för att yrka på en ändring av utskottets motivering på sidan 5. Det är alldeles riktigt, som herr statsrådet meddelade, att man numera gått in för det sätt att bedriva arbetet, som utskottet för sin del där har uttalat sig för. Det är av denna anledning, herr förste vice talman, som jag ber att få hemställa, att på näst sista stycket på sidan 5 i den mening, som börjar med »Å den norra delen torde exempelvis arbetet endast böra bedrivas å en sektion», de därpå följande orden »och icke såsom hittills å ett arbetsdistrikt, uppdelat å flera sektioner» måtte få utgå. Det övriga har då ett sakligt riktigt innehåll, och det är ju onödigt, att den nuvarande formella oegentligheten får stå kvar.

Då jag i alla fall för den sakens skull fått ordet, skall jag be att få tillägga några ord om frågan om affärsmässig drift. Jag tycker icke, att det är lämpligt, att vi taga upp den saken i detta sammanhang, men jag tror, att vi böra göra oss förtrogna med den tanken, att vad man innerst inne åsyftar med talet om affärsmässighet är, att man vill, att statens affärsverk skola drivas så rationellt som möjligt. För att taga ett exempel, som jag för några veckor

*Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)*

*Ang.
fortsättande
av inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)*

sedan hörde från Amerika, är det alldeles klart, att det i vissa fall kan vara klokt av staten att anlägga en stor kraftstation, och att från denna tillhandahålla vederbörande ström till självkostnadspris. Det kan även tänkas, att man en gång kan komma så långt, att staten icke tar betalt för att en person åker ett stycke på järnväg. Vad veta vi om den saken i närvarande stund? Huvudsaken är, som sagt, att få fram rationella och tillfredsställande driftsmetoder, och därom äro vi nog alla överens.

Vad beträffar uppdelning i statens järnvägars bokföring av räntabla och icke räntabla banor, vill jag säga herr Hage, att, om jag icke är oriktigt underrättad, har riksdagen redan begärt utredning på denna punkt, och den frågan torde för närvarande ligga hos Kungl. Maj:t.

Jag har, herr förste vice talman, intet vidare att yttra än att jag vill hemställa om bifall till det yrkande, som jag gjorde i början av mitt anförande, om uteslutande av de ifrågavarande orden på sidan 5.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr förste vice talmannen till en början given proposition beträffande utskottets hemställan i förevarande punkt blev berörda hemställan av kammaren bifallen.

Vidare blev på herr förste vice talmannens därå framställda proposition det av herr Anderson i Råstock under överläggningen gjorda yrkandet i avseende å motiveringen av kammaren bifallet.

*Ang. stats-
banan Jörn—
Gubbljåure.*

Härefter föredrogs *punkten 2*, angående anslag till byggande av järnvägen Jörn—Gubbljåure; och yttrade därvid:

Herr **Brännström**: Herr talman! Då statsutskottet i denna punkt icke ansett sig kunna bifalla de i ärendet väckta motionerna, skall jag be att få säga några ord. Man skulle med hänsyn till den stora välvilja, som statsutskottet i föregående punkt visat, jämfört med vad Kungl. Maj:t där föreslagit, kunnat hoppas, att denna välvilja även sträckt sig till andra punkter i föreliggande betänkande. Då så nu icke är fallet utan utskottet har gått på avslag i dessa punkter, skall jag be att om föreliggande spörsmål få yttra några ord.

Jag anser nämligen, att de motioner, som väckts i denna punkt, åtminstone till någon del bort kunna bifallas, och att detta icke skulle behövt inverka på eller förrycka de kanske huvudsakliga motiv, som statsutskottet här anfört för sitt avstyrkande. Nu har statsutskottet i denna del mycket rätt, när det påpekar, att det tillkommit ett nytt moment, och fäster uppmärksamheten på att det kan ifrågasättas en annan sträckning av denna bibana med hänsyn till de fyndigheter, som gjorts på södra sidan av Skellefteå älv. Det kan ju tänkas, att en undersökning kan ge vid handen, att det skulle vara fördelaktigt med en delvis annan sträckning av den föreslagna

banan Jörn—Gubbliaure. Men detta är dock icke stor tröst för dem, som bo däruppe, och som förväntat, att riksdagen skulle fullfölja det principiella beslut för utbyggande av järnvägarna i Norrland, som den en gång fattat. Det är dock icke någon tröst för dessa, som ytterligare få vänta, och många av dem se endast de obotfärdigas förhinder i detta uppskjutande från det ena året till det andra. Det kan väl ifrågasättas, huruvida icke dessa, som bo däruppe i ödebygden, åtminstone i någon mån kunna anse sig vara i den ställningen, att även de borde kunna göra anspråk på någon hjälp av statsmakterna. Det talades under debatten i denna kammare rörande hjälpen till de arbetslösa om att dessa borde ha en viss rätt till hjälp av statsmakterna, och med de förhållanden, som råda däruppe i obygden, kunna väl de personer, det här gäller, anse sig böra få det löfte uppfyllt, som givits om hjälp åt dem beträffande förbättrade kommunikationer.

Men jag skall be att få nämna några ord med anledning av den motivering, som föreligger i statsutskottets betänkande. Efter mitt förmenande hava de under de två senaste åren upptäckta fyndigheterna på södra sidan av Skellefteå älv historisk betydelse för hela vårt lands ekonomiska utveckling. För att bestyrka detta vill jag anföra några ord av överdirektör Axel Gavelin ur hans redogörelse för dessa upptäckter. Han säger däri: »Redan nu framgår, att det nya malmområdet håller landets största tillgångar av svavelkis och kopparmalm. Enbart de någorlunda kända delarna av Malänäsfältet böra vid måttlig brytning kunna ge cirka 1,500 ton koppar årligen samt tillräckigt svavelkis för att täcka största delen, kanske hela den norrländska sulfitcellulosaindustriens nuvarande svavelbehov. Zink och såsom biprodukter eventuellt utvinnbara ädelmetaller lämnas härvid ur räkningen. Malänäsfältet ligger relativt väl till i gynnsam terräng och endast 13—20 kilometer från Kusfors järnvägsstation. Ett tillgodogörande av detta fält kan därför börja snart nog.» Vidare säger han: »Hade fältet varit upptäckt i början av världskriget, hade vi under de svåra avspärningsåren varit självförsörjande både med avseende på koppar och svavel. Vi hade visserligen då nödgats rovbryta särskilt Bjurfors kopparmalm, men detta hade saken varit väl värd.» I fortsättningen säges också beträffande förekomsten av svavelkis, som användes i så stor utsträckning, att den kan tillgodose icke blott hela Norrlands utan kanske även hela Sveriges behov i det fallet. »I alla händelser», påpekas även i samma redogörelse, »borde man väl kunna påräkna, att sedan kommunikationsförhållandena blivit ordnade, åtminstone de mera välbelägna bland de icke kopparhaltiga svavelkisfyndigheterna skola kunna leverera malmen så billigt, att denna skall kunna med framgång konkurrera både med gediget svavel och kis vid Norrlandskustens sulfitfabriker.»

Nu ligger det också så väl till, att vi förut ha en färdigbyggd bana från Bastuträsk till en av Norrlands bästa hamnar, Skelleftehamn. Från malmfyndigheten bör malmtransporten alltså kunna ske direkt till hamn. Jag har därför begärt ordet för att till den

Ang. statsbanan Jörn—Gubbliaure.
(Forts.)

Ang. stats-
banan Jörn—
Gubbljåure.
(Forts.)

kommunikationsminister, som komma skall, eller till protokollet, som jag hoppas kommer att av honom något studeras, ävensom för kammaren få framföra och lägga vederbörande på hjärtat, att här bör en undersökning ofördröjligen vidtagas. Det kan icke vara riktigt att dessa rikedomar ligga outnyttjade, då de ligga så väl till och ha så avgörande och stor betydelse för vårt land. Och jag vill samtidigt uttrycka min förhoppning, att denna undersökning icke måtte få fördröja färdigbyggandet av denna bana för dem, som nu vänta på den.

Jag har icke velat göra något yrkande, när jag anser det vara lönlöst emot ett i stort sett enhälligt statsutskott, men jag har velat göra detta uttalande för att påpeka, att man dock bör skynda på med att göra de undersökningar, som behöva göras för att se, om man kan sammanföra dessa intressen. Och jag hoppas i det fallet alldeles som chefen för kommunikationsdepartementet, att det kanske kan visa sig vara den riktiga vägen att sammanföra dessa banor till en och därmed så att säga kunna slå två flugor i en smäll. Jag vill ännu en gång lägga vederbörande på hjärtat, att denna fråga icke får uppskjutas, utan att här måste åtgärder vidtagas, såväl för att tillgodogöra sig de naturliga rikedomarna som även för att infria löftet om järnvägsförbindelser för dem som bo däruppe och vilkas behov denna bana Jörn—Gubbljåure varit avsedd att tillgodose.

Jag har, herr förste vice talman, intet yrkande.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att säga, att det torde väl knappast finnas något fall, där en järnvägsbyggnad har behandlats på det sätt, som denna järnväg behandlats. Med avseende på den nyss förut diskuterade järnvägen, inlandsbanan, kan man ju konstatera, att även om det gått sakta, har det dock gått något framåt, så att när riksdagen en gång beslutat bygga banan, har man i alla fall *påbörjat* byggandet, även om det icke gått så fort. Men med avseende på *denna* järnväg kan man konstatera, att ännu sex år efter det principiella beslutets fattande, har järnvägen icke påbörjats. Det är alltså alldeles speciella förhållanden, som man kan konstatera med avseende på denna järnväg.

Nu är dock att märka, att man ganska allmänt har den uppfattningen, att denna järnväg är en sådan, om vilken man tror, att den blir räntabel. Nu har för övrigt i det avseendet tillkommit ytterligare ett skäl, som gör, att man kan göra detta påstående. Man har nämligen upptäckt vissa fyndigheter, som, om järnvägen kommer till stånd, kunna fraktas på järnvägen och göra denna järnväg i ännu högre grad räntabel. Detta medför visserligen den omständigheten, att det blir fråga om ny sträckning. Och detta har i viss mån medfört ett försenande av banans påbörjande. Men härvidlag ha vi motionärer framfört den uppfattningen, att man borde kunna bevilja anslag för att påbörja den del av järnvägen, om vilkens sträckning icke diskuterats, nämligen linjen från Glommersträsk till Arvidsjaur. Jag tror för min del, att riksdagen kan ha all anledning i världen att an-

sluta sig till de motioner i första och andra kammaren, som väckts i föreliggande fråga och som gått i den riktningen.

Nu föreligger, såvitt jag förstår, ingen möjlighet att genomföra detta vid denna riksdag. Under sådana förhållanden skall jag för min del icke göra något yrkande i kammaren utan inskränka mig till att uttala nödvändigheten av att frågan om sträckningen fortast avgöres och byggandet av järnvägen snabbt påbörjas.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 3*, angående anslag till fortsättning av statsbanan Hällnäs—Stensele, begärdes ordet av

*Ang. stats-
banan Jörn—
Gubbljåure.
(Forts.)*

Herr **Bäckström**, som anförde: Herr förste vice talman! Blott några ord. Som motionär och som representant för den bygd, det här gäller, är det mig icke möjligt att försitta tillfället att rikta några ord till kammarens ärade ledamöter även i denna punkt, fastän jag naturligtvis med hänsyn till frågans läge i statsutskottet icke har någon utsikt att vinna vidare gehör.

Jag ber först att lå erinra om den viktiga omständigheten, som för inbyggarna i den trakt, järnvägen ifråga skulle genomlöpa, de sista åren varit av mycket hoppgivande och eggande betydelse, nämligen att riksdagen tidigare beslutat anlägga banan Hällnäs—Stensele. Det är icke möjligt att här nu ens omnämna alla de större planer, som uppgjorts, och viktiga beslut, som fattats och fullföljts av såväl enskilda som samhällen med detta riksdagsbeslut som förutsättning och grundval. Ett par exempel anser jag mig dock böra erinra om.

Umeå stad har i överensstämmelse med det av statsmakterna uppställda villkoret för byggande av statsbanan Umeå—Holmsund anlagt hamn vid Holmsund, vilken anläggning kostar i runt tal 1,500,000 kronor. Beslutet om detta åtagande från stadens sida fattades först sedan riksdagen beslutat anlägga tvärbanan Hällnäs—Stensele. Och det var ju fullt naturligt, att så skedde, ty det är endast den förutsättningen, att denna bana komme att anknytas till inlandsbanan, som skulle göra det möjligt, att hamnen i Holmsund bleve bärig. Man bör icke undra på, om man också i Umeå stad känner det rätt så oroande för ekonomien, ty det ovishhets- och osäkerhetstillstånd, som nu råder i fråga om banan Hällnäs—Stensele, är icke av så liten betydelse.

Ett annat exempel är ju även att omnämna. I Västerbottens lappmark är det på många håll synnerligen illa ställt med avseende på sjukvården. Västerbottens läns landsting har därför trots sina stora utlägg för ändamålet ifråga tidigare, år 1919, beslutat uppföra ett lasarett i lappmarken, och skulle då detta lasarett förslagsvis förläggas invid Storuman, där tvärbanan skulle förbindas med inlandsbanan. För ändamålet ha pengar avsatts under de sista åren. Det är givet, att landstinget icke kan fatta beslut om arbetets verk-

*Ang.
statsbanan
Hällnäs—
Stensele.*

Ang.
statsbanan
Hällnäs—
Stensele.
(Forts.)

ställande förr än beslut föreligger från riksdagen om att tvärbanan också fullföljes enligt den plan, som låg före, när landstinget fattade sitt nyssnämnda beslut.

Slutligen en sak till. Den med statens medverkan i lappmarken igångsatta kolonisationen kan icke bli vad den är avsedd att bli, om icke banan här kommer till stånd, så att kolonisterna dels få avsättning för sina produkter, dels möjlighet att erhålla kalk och andra för jordbruket nödvändiga gödningsmedel, ävensom att kolonisterna få arbete med förädling av skogsprodukter. Skall banan Holmsund—Lycksele bliva bärig i möjligaste mån, måste naturligtvis sammanbindningen med inlandsbanan också ske så som riksdagen tidigare beslutat. Utskottet har ansett, att riksdagen nästkommande år hinner med att besluta om banan västerut från Lycksele. Detta låter säga sig. Men då, som jag tror, den dag aldrig kan komma, då riksdagen frångår sitt tidigare fattade beslut i detta för länet i fråga så oerhört viktiga ärende, tycker jag, att ett uttalande redan nu om banbyggnadens fortsättande till inlandsbanan mycket väl kunde göras.

I förhoppning att nästa års riksdag ställer sig förstående i saken samt med hänsyn till frågans nuvarande läge och den omständigheten, att första kammaren redan beslutat bifall till utskottets förslag, anser jag mig icke böra framställa något yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 12.

Om ändring
i 4 § av
lagen om
emeritlöner
för präster.

Till avgörande förelåg bankoutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av väckt motion om ändring i 4 § av lagen om emeritlöner för präster.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 31, hade herr *Pehrsson* i Göteborg *m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i § 4 i lag om emeritlön för präster den 9 december 1910, att det måtte bli vanligt för präster att utnötas till tjänsten från tjugoårs ålder, då han fyllt 70 år.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Winkler*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *Pehrsson* i Göteborg: Herr talman, mina damer och herrar! I den motion, som här av utskottet blivit behandlad, ha vi föreslagit en ändring av 4 § i lagen om emeritlöner för präster. Den nuvarande lagen stadgar 75 års ålder för att komma i åtnjutande av emeritlön, en exceptionellt hög pensionsålder. Jag behöver nu icke

närmare ingå på åtskillnaden mellan dessa emeritiplatser, som stå till buds för ett antal sjuttiofemåriga präster, och en allmän pensionering, då denna säkert är för allesamman väl bekant.

Emellertid har nu saken kommit i ett nytt läge, sedan första kammaren för några ögonblick sedan enhälligt utan votering antagit ett skrivelseförslag, som först är framställt av statsrådet Nothin och sedan understötts av herrar Ekman och Swartz, gående ut på att hos Kungl. Maj:t begära utredning, om möjligheten för en sådan förändring. Och detta avser naturligtvis en allsidig utredning, som även komme att omfatta de ekonomiska förhållandena.

Det har i utskottsutlåtandet välvilligt sagts, att utskottet be- hjärtat motionens syfte. I det av kyrkofondskommittén till utskot- tet överlämnade yttrandet har saken på samma sätt starkt under- strukits: »Vad själva saken angår, delar kommittén motionärernas uppfattning därom att ordinarie präster i en ålder av 70—74 år böra hava möjlighet att avgå från tjänsten.» Någon skiljaktig mening i själva saken synes alltså icke föreligga, varför jag icke heller anser mig behöva närmare ingå på dess önsklighet och behövlighet.

Det har varit två skäl, på vilka utskottet grundat sitt avslags- yrkande. Det ena är, att yrkandet i motionen icke varit förenat med något yrkande om *skyldighet* för vederbörande att avgå vid 70 års ålder utan endast om *medgivande*. Jag vill då nämna, att jag för säkerhets skull hade tagit den kläm, som kyrkomötets skrivelse i samma ärende innehöll och som av kyrkolagutskottet hade formule- rats. Och i detta utskott hade ju suttit män med den erfarenhet som herrar Hederstierna, Billing och Bergqvist äga. Jag ansåg därför detta vara den lämpliga formen. Meningen har ju varit att den nya gruppen emeriti skulle gå in under samma bestämmelser som de nu- varande, vilka som bekant icke ha *rätt* till emeritilön men icke heller kunna mot sitt bestridande göras till emeriti, om de utnämnts före lagens ikraftträdande. Ännu har ingen blivit emeritus på grund av skyldighet.

Det andra skälet har varit, att det skulle fattas medel. Jag vill erinra om att icke stort mer än hälften av de 500,000 kronor, som i lagen anslagits för detta ändamål, hava blivit utnyttjade, och att det sålunda där finnes en icke ringa marginal, samt att det i enlighet med lagens bestämmelse under alla förhållanden skulle bero på Kungl. Maj:t, huruvida vederbörande skulle tilldelas en sådan emeritiplats, eller icke. Det hade därför synts mig vara möjligt att även inom ramen för dessa 500,000 kronor kunna bifalla ett sådant yrkande. Emellertid har här sagts, att denna fond icke har den bärkraft, att man ännu vågar sig på det. Någon verklig utredning föreligger dock icke för detta påstående. Och jag vill endast erinra om att då man här i kyrkofondskommitténs skrivelse säger, att det år 1921 var en betydlig nedgång i kyrkofondens kapital, så hade man också kunnat tillägga, att under alla övriga år har det blivit en mycket betydande ökning i denna fond, mångfaldigt större än vad som beräknades i fondens finansplan, och att denna ökning under det senaste året upp- gick till 2,160,000 kronor och att fonden nu vuxit till en så stor sum-

*Om ändring
i 4 § av
lagen om
emeritilöner
för präster.
(Forts.)*

Om ändring
i § 4 av
lagen om
emeritilöner
för präster.
(Forts.)

ma, att man kan säga, att denna fond förefaller att vara i finansiellt hänseende ovanligt bärkraftig i denna tid.

Då emellertid nyss nämnda yrkande nu är gjort i första kammaren och där bifallet, så skall jag, herr talman, med glädje inskränka mig till att framställa samma yrkande, som framstälts i första kammaren, nämligen att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning rörande möjligheten av sådan ändring i lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster, att det må bli för ordinarie prästman möjligt att vid fyllda 70 år mot åtnjutande av emeritilön avgå från tjänsten, även om de i § 4 av nämnda lag angivna förutsättningar icke äro för handen, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

I detta anförande instämde herrarna *Olsson* i Berg och *Wallerius*.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Som motionären påpekat har utskottet icke avstyrkt hans motion av principiella skäl. Den åskådningen var allmän inom utskottet, att det icke är så lämpligt, att under alla omständigheter en prästman även om han icke är direkt sjuklig men är ålderdomssvag skall behålla sin tjänst tills han fyllt 75 år. Det är nog en erfarenhet, som vi hava från våra församlingar, att kyrkoherdar i den åldern ofta hava mist en synnerligt stor del av sin arbetskraft, varför det även ur församlingens synpunkt kan vara önskvärt att få en yngre kraft, och att sålunda denna sak kan ses icke endast ur befattningshavarens utan även ur församlingens, det allmännas synpunkt. Trots emellertid att utskottet haft sympati för motionen, vilket också motiveringen ger vid handen, har det i alla fall synts utskottet, att de ekonomiska synpunkterna här äro så pass talande, att man icke för närvarande kan skänka motionen anslutning vare sig i form av ett direkt bifallsyrkande eller uti ett skrivelseförslag.

När man skall gå in för en sådan reform som den herr Pehrsson motionerat om, måste man fråga sig, vad den kommer att kosta, och är det så att man ginge in för reformen i den begränsade utsträckning som herr Pehrsson tänkt sig här, kommer den naturligtvis icke att kosta så mycket. Jag har emellertid den uppfattningen, att skall man göra en sådan ändring i lagen, bör den ändringen gå ut på att stadga skyldighet för prästen att avgå vid 70 år, ty i annat fall blir följden blott den, att det endast blir präster i mindre pastorat, som komma att avgå, men att i pastorat, där tjänsten är mest tyngande och där lönerna äro bäst, det icke kommer att ske, och det är icke önskvärt. Men är det så, att reformen skulle förknippas med en skyldighet att avgå, kommer antalet att bliva väsentligt högre.

Nu har i allt fall motionären framhållit, att de ekonomiska förhållandena icke äro så svåra som det framhålles från dem, vilka förvalta kyrkofonden. Det är riktigt som motionären här säger, att av de 500,000 kronor, som lagen förutsätter skulle användas för detta ändamål till emeritilöner åt präster, hava hittills icke tagits i an-

språk mer än 300,000 kronor. Om emellertid kammarens ledamöter hava läst den utredning, som lämnats av denna förvaltningsmyndighet, skola de hava funnit, att det för närvarande finnes icke mer än sex emeritilöner lediga men icke mindre än 34 sökande till dessa emeritilöner. Det är icke nog med den saken. Med den omfattning, som lagen nu har, skulle vid detta års utgång icke mindre än 120 präster hava fyllt 75 år eller mera och skulle sålunda vara skyldiga att avgå under vissa omständigheter. Nu är det dock, som vi finna av 10 § i lagen om emeritilöner, stadgat, att endast de präster, som blivit tillsatta efter lagens tillkomst äro skyldiga att avgå vid 75 år. Ännu torde denna bestämmelse icke hava i nämnvärd utsträckning kommit i tillämpning, utan hittills har det varit på egen ansökan som emeritilön tilldelats. Då nu lagen är 13 år gammal ligger det dock i sakens natur, att allt eftersom åren gå blir det fler och fler som komma in under lagens tvångsbestämmelse, och det blir då en större pressning på fonden undan för undan. När herr Pehrsson säger, att det ändock finnes en marginal emellan de nu använda 300,000 kronorna och den halva miljon, som lagen förutsätter, är den dock icke så stor, att den kan räcka till för hans utvidgningsyrkande, och man måste gentemot detta säga, att om man tar hänsyn till vad kommittén här anfört, kommer antalet av dem som komma att begära emeritilöner att snabbt ökas i förhållande till antalet platser. Om man tar hänsyn till den utveckling, som jag här har skisserat beträffande 10 paragrafen, blir det många fler, som komma in därunder alltefter som tiden går, och då finner man, att dessa 200,000 kronor, som återstå, snart bliva förbrukade. Skulle man ge emeritilöner åt alla de präster, som söka i år, så är det fråga om icke dessa 500,000 kronor försvinna redan nu. Då uppstår naturligtvis den andra frågan, och det är: kan man skaffa pengar, räcker denna fond till ytterligare anslag för detta ändamål? Ja, detta anser denna förvaltningsmyndighet att man kan vara tveksam om. Den har icke tillrätt detta för närvarande, och när den på detta område sakkunniga myndigheten gjort detta uttalande, har bankoutskottet icke trott sig om att våga föreslå någon åtgärd, icke ens en utredning, ty vi hava icke trott att vare sig riksdag eller regering skulle för närvarande vara i stånd till att på annat sätt skaffa pengar än genom anlåtande av fondens behållning. Min uppfattning är därför, att skall man gå in för ett sådant förslag, som herr Pehrsson kommit med, kommer det att kosta rätt betydande årliga utgifter. Det är önskvärdt att få en sådan reform till stånd, men frågan är om man för närvarande är beredd att göra en sådan utvidgning, när det gäller kostnaderna. Det är dessa synpunkter, som varit de avgörande för utskottet, vilket också framgår av utskottets motivering, och jag finner mig icke hava någon som helst anledning att frångå den ståndpunkt, som utskottet intagit.

Det yrkande, som motionären nu framkommit med och som antagits av första kammaren, går i den riktningen, att man skulle begära en utredning i ett skrivelseförslag, men det har synts åtmin-

Om ändring
i 4 § av
lagen om
emeritlöner
för präster.

(Forts.)

stone mig, att det icke är något nytt moment eller någon annan upplysning, än vad man fått kännedom om i utskottet, och jag ber därför, herr talman, att på nu anförda skäl få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Bäcklund* och *Janson* i Kungsör instämde häruti.

Herr **Rydén**: Herr talman! Det är lätt att förstå att utskottet kommit till sin avstyrkande ståndpunkt, därför att det är mycket välgående skäl, som framkommit i kyrkofondskommitténs yttrande i detta fall. Emellertid har nu ett skrivelseförslag antagits av första kammaren på yrkande av statsrådet Nothin och understött av flera talare i den kammaren, och i detta nya läge synes mig bankoutskottets motivering och kyrkofondskommitténs betänkligheter icke längre äga bärande kraft. Det är icke tu tal om, att om man har någon kännning med till exempel skolan så som den lever och arbetar i våra landskommuner eller om man tar hänsyn till andra förhållanden till exempel beträffande det ganska omfattande och krävande arbetet med lämnande av uppgifter och bokföring och sådant, som åvilar prästerskapet, måste man få ett starkt intryck av, att det mången gång är synd om både prästerna och församlingarna, när en prästman blir bruten innan han fyllt 75 år och följaktligen icke kan få emeritlön. Jag skulle kunna anföra just nu ett fall från norra Sverige, där en kyrkoherde, om vilken det med större rätt än de flesta i detta land kan sägas, att han gått upp i arbetet både för sin församling och framför allt för skolväsendet där uppe, i en församling större än hela Skåne. Han är nu bruten utan möjlighet att kunna få emeritlön. Vad skall man egentligen taga sig till i en sådan församling? Skola de taga sin tillflykt till dispenserade prästmän att sköta den stora församlingen och detta skoldistrikt? Det förhåller sig så, att får man verkligen kontakt med dessa förhållanden, måste man inse, att det vid många tillfällen verkligen är ytterst starkt behövt både av ren barmhärtighet och av hänsyn till församlingens behov att försöka bereda möjlighet för en prästman att avgå innan han blir 75 år gammal.

Någon tycker måhända, att det är en underlig situation, när jag förordar ett förslag, framkommet av kyrkoherde Pehrsson, men när jag tycker, att kyrkoherde Pehrsson har rätt, anser jag, att man skall ge honom rätt, och i den form, som hans förslag blivit bifallet i första kammaren, tror jag, att kammaren har all anledning att ansluta sig till detsamma, och jag ber därför att få yrka bifall till det av herr Pehrsson i Göteborg framställda yrkandet.

Med herr Rydén förenade sig herr *Sehlin*.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Jag vill säga det, att jag finner, att detta förslag är mycket rimligt. Vi böra väl ändock komma ihåg, att prästerna alltjämt äro självskrivna ordförande i kyrkoråd, skolråd och barnavårdsnämnd. Det finnes ingen möjlighet för en

människa, som är över 70 år, att kunna sköta dessa funktioner på ett tillfredsställande sätt. De måste ovillkorligen bli vanskötta, och då måste det i yttersta grad bli smärtsamt för prästen, om han är samvetsgrann, att se dessa åligganden icke bli väl skötta. Det är på dessa skäl, herr talman, som jag ber få yrka bifall till det skrivelseförslag, som herr Pehrsson i Göteborg framställt och som jag vet är antaget i första kammaren.

*Om ändring
i 4 § av
lagen om
emeritlöner
för präster.
(Forts.)*

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Pehrsson i Göteborg framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 13.

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckt motion om höjning av manlig folkskollärares pensionsålder.

*Ang.
höjning av
manlig folk-
skollärares
pensionsålder.*

I en inom första kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 16, hade herr *Rooth* föreslagit, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, efter verkställd utredning, till riksdagen inkomma med förslag till höjning av manlig folkskollärares pensionsålder till 65 levnadsår.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Johansson** i Bro: Herr talman! Det torde kanske synas underligt, att jag begär ordet i denna fråga, då det gäller en motion avgiven av herr *Rooth* i första kammaren och jag sålunda icke skulle hava med saken att göra, men det förhåller sig på det sättet, att jag har avgivit en liknande motion i denna kammare, vilken motion remitterats till andra tillfälliga utskottet, som för en tid sedan återremitterades till utskottet i avvaktan på att denna motion skulle bli utskottsbehandlad. Jag finner mig sålunda hava rätt och skyldighet att nu uppträda i stället för då motionen från andra tillfälliga utskottet återkommer.

Jag finner det dock vara mycket betänkligt att taga till orda i denna fråga emot ett enhälligt bankoutskott, men jag kan dock icke neka mig att uttala en viss förvåning över det resultat, vartill bankoutskottet kommit. Jag skall fatta mig mycket kort och icke alls gå in i detaljer, då frågan har fallit i första kammaren med två röster och då tiden är så långt framskriden att kammarens ledamöter säkerligen vilja gå och äta middag. Man finner av de uttalanden, som gjorts av myndigheterna till utskottet, att de flesta ställt sig sympatiskt till frågan, och det gör också utskottet, men likaväl kom-

*Ang
höjning av
manlig folk-
skollärares
pensionsålder.*
(Forts.)

mer utskottet till ett enhälligt avstyrkande. Det är det egendomliga, att man här i landet skall stanna vid 60 års ålder, då man i grannländerna Danmark och Norge har 70 år. Jag finner icke något skäl för att man skulle behöva pensionera folkskollärarna så tidigt, alldenstund erfarenheten icke visat, att så är fallet. Statskontoret säger också, att man borde taga den allra största hänsyn till frågan ur ekonomisk synpunkt, de säga vidare, om det också kan hända att en del lärare äro utarbetade vid 60 års ålder så är det dock icke regeln, och det torde erfarenheten också bestyrka. Jag finner med anledning därav starka skäl i flera avseenden föreligga för att motionen borde bifallas. Särskilt under dessa svåra ekonomiska tider borde man väl ändock söka gå en annan väg, än den man på senaste tiden så flitigt beträtt, nämligen att ge ut pengar utan att därför kräva något arbete.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Den föregående ärade talaren uttalade sin förvåning över att utskottet enhälligt avstyrkt denna motion. Jag ber att få säga, att jag är själv lika förvånad över att han kommit igen med sitt i motionen framförda yrkande, som avstyrkts av myndigheterna, hos vilka han icke fann några sympatier. Det är mera förvånande än utskottets avslagsyrkande, ty detta är byggt på de sakkunniga myndigheternas utlåtanden i alla avseenden och därjämte på den praktiska erfarenhet, som de flesta här i kammaren hava just från den beröring de hava med folkskoleväsendet. Utskottet tror för sin del, att det är till största nytta för vårt skolväsen, om vi behålla de nuvarande pensionsbestämmelserna. Det skulle måhända låta sig göra att införa en ordning, som den ärade talaren tänkt sig, men om det skulle bli till nytta för skolan är jag ytterst tveksam om. Man bör tänka på den historiska utveckling på detta område vi genomlevat. Från början hade vi bestämmelse om 60 levnadsår och 30 tjänsteår för pensionering, men på förslag av en lantman beslöt riksdagen 1876, att åldersgränsen skulle sänkas till 55 levnadsår i stället för 60 förut, och detta gällde till 1918. 1918 höjdes denna ålder till 60 år och tjänsteåren till 33. Jag tycker den erfarenhet, som den lantmannen hade, står just i överensstämmelse med nutida verklighet, och jag tror nog, att kammarens ledamöter i det stora hela stå på samma ståndpunkt, som har legat till grund för det förslag, varpå de nuvarande bestämmelserna grunda sig, och vilka äro tillfredsställande ur statsfinansiell synpunkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr förste vice talmannen den förra proposi-

tionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 119 ja mot 38 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Slutligen föredrogs bankoutskottets memorial, nr 25, angående användande av riksbankens vinst för år 1922; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 15.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 7 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1923—1924 under riksstatsens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i vissa punkter under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående fortsatt indragning av vissa professorspröbenden m. m., dels ock i särskild proposition gjorda framställning angående lönefyllnad åt en teologie professor vid universitetet i Uppsala;

nr 87, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till byggnadsstyrelsen;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vattenledningsanläggning vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av arvsskatt i samband med donation av Knut Andersson till Karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt provisorisk giltighet av avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för officerare och underofficerare samt civilmilitära befatningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen;

*Ang.
höjning av
manlig folk-
skollärares
pensionsålder.
(Forts.)*

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående begravningshjälp till dödsbo efter militär boställshavare, som avlidit till följd av skada, ådragen under flygning i tjänsten;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaden i anledning av kronan ådömd skyldighet att till Vaxholms nya ångfartygsaktiebolag utgiva viss ersättning;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av belysningsystemet vid garnisonssjukhuset i Stockholm; och

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av vissa åt Göta artilleriregemente upplåtna markområden m. m.; samt

från första lagutskottet:

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 10 mars 1922 om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 om adoption; och

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 24 § i lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 53, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i två frågor rörande anslag under riksstatens för budgetåret 1923—1924 fjärde huvudtitel;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av ett patologisk-anatomiska institutionen vid universitetet i Lund tillhörigt, inom området för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i nämnda stad uppfört begravningskapell mot en sjukvårdsinrättningarna tillhörig, med patologiska institutionen sammanbyggd likkällare m. m.;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande av en amanuens vid den pediatrika polikliniken å allmänna barnhuset i Stockholm till den pediatrika polikliniken å kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn därstädes;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inredningsarbeten vid sjukhuset S:t Erik i Stockholm m. m.;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bestridande av kostnaderna för återställande av tandläkarinstitutets nu förhyrda lokaler i förutvarande skick;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tillbyggnadsarbeten å allmänna barnbördshuset i Stockholm;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående av-

stående till Lunds stad av kronans rätt till läroverkstomten i Lund med därå uppförda byggnader;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för ämneslärarinna vid statens samskola att för ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöring vid kommunal mellanskola;

nr 61, i anledning av väckta motioner om rätt för lektorn vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm A. O. Gallander att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring vid tekniska elementarskolan i Örebro;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt anställande av en tillförordnad brottmålsdomare i Norrbottens län;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående iståndsättande av södra flygelbyggnaden å gruvingenjörsbostället Stora Gården nr 1 i Ljusnarsbergs socken av Örebro län m. m.;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för lantmäterikontoret i Västerbottens län;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående egnahemsbyggnader för statens järnvägars personal vid Notviken och Ulriksdal;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för N. A. Degerman m. fl. från skyldighet att utgiva vissa vites- och skadeståndsbelopp;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av postmedel till centralkassan för postpersonalens fackliga och ekonomiska sammanslutningar; och

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av lånefonden för rederinäringens understödjande jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 27, i anledning av väckta motioner angående utförelsebevis för spannmål;

nr 28, i anledning av väckt motion om höjning av tullsatserna för vissa damkonfektionsvaror;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om dels ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 2 juni 1922 om automobilskatt, dels ock ändrad lydelse av 1 § i förordningen nämnda dag om särskild skatt å automobilgummiringar; och

nr 30, i anledning av väckta motioner om ändring i bestämmelserna rörande beskattning av fastighet, som äges av bostadsförening;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 26 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till dövstumläraernas pensionsanstalt; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till-

fällig pensionsreglering för efterlevande till delägare i lärarnas vid elementarläroverken gamla och nya änke- och pupillkassor m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 om ströängars indragande till kronan;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring av bestämmelserna angående tilläggsavvittring i Västerbotens lappmark; och

nr 12, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av väckta motioner om åtgärder för åstadkommande av lindring i arrendevillkoren för vissa prästgårds- och kronoarrendatorer;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag såsom kapitalökning för kraftledningslånefonden jämte en i ämnet väckt motion;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till reparation och inredning av bostadshuset vid Alnarps Melångård; och

nr 31 i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar jämte en i ämnet väckt motion;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i mantalsskrivningsförordningen;

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av herr Olssons i Golvvasta m. fl. motion, nr 190, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående reduktion av lönerna för befattningshavare vid statens affärsdrivande verk, samt herr Lithanders motion, nr 191, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i avlöningsbestämmelserna vid statens affärsdrivande verk m. m.; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om avlägsnande av vissa missförhållanden beträffande avverknings- och flottningskontrakt m. m.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Bengtsson</i> i Norup	under 2 dagar fr. o. m. den 20 april,
» <i>Gustafsson</i> i Älvsered	» 2 » » » 20 »
» <i>Branting</i>	» 14 » » » 20 »

herr <i>Ericson</i> i Boxholm	under 4 dagar fr. o. m. den 21 april,
» <i>Jeppsson</i>	» 6 » » » 19 »
» <i>Persson</i> i Björsbyholm	» 2 » » » 20 » och
» <i>Wikström</i>	» 8 » » » 20 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,17 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 20 april.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 13 och den 14 innevarande april.

§ 2.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 53, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i två frågor rörande anslag under riksstatsens för budgetåret 1923—1924 fjärde huvudtitel; och blevo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna av kammaren godkända.

§ 3.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 54—69, bevillningsutskottets betänkanden nr 27—30, bankoutskottets utlåtanden nr 26 och 27, andra lagutskottets utlåtanden nr 10—12, jordbruksutskottets utlåtanden nr 28—31, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 4.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr **Eriksson** i Grängesberg, som yttrade: Sedan de stora lockouterna inom järnbruks-, sågverks- och pappersmasseindustrierna i slutet av januari månad proklamerats, beslöt statens arbetslöshetskommission den 1 februari avstänga alla till dessa yrken hörande

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 26.

Interpellation.
(Forts.) arbetslösa från såväl statliga nödhjälpsarbeten som från understöd. Denna avstängning omfattade den 10 februari 4,050 före konflikten arbetslösa. Då avstängningsbeslutet drabbade mycket hårt särskilt sådana avstängda, som vid konflikten utbrott sedan lång tid tillbaka varit arbetslösa, framlade den socialdemokratiska regeringen den 13 februari sin proposition, vari föreslogs viss ändring i arbetslöshetsdirektiven. Vid ett bifall till denna proposition skulle omkr. 90 % av de avstängda åter erhålla arbetslöshets hjälp. Kungl. Maj:t hemställde om skyndsam behandling av ärendet. Flertalet av de avstängda hade en mycket lång arbetslöshetsperiod bakom sig. De låga lönerna i nödhjälpsarbetet samt de ännu lägre kontanta understöden hade skapat sådana ekonomiska svårigheter för de avstängda att skyndsam hjälp var av nöden.

Trots regeringens begäran om skyndsam behandling fattade riksdagen först sedan nära två månader förflutit efter propositionens framlämnande sitt beslut.

Med hänsyn till ärendets långsamma behandling i riksdagen hade det bort vara angeläget för riksdagen tillse att de ändrade direktiven blivit retroaktivt tillämpade. Sådant beslut fattades även av andra kammaren men avvisades av första kammaren.

Frånsett den uppfattning man har om det fattade riksdagsbeslutet i själva sakfrågan måste det för alla, som behärta de arbetslösas nödtillstånd, framstå som en bjudande plikt att söka åstadkomma retroaktivt understöd åt de förutvarande avstängda, som enligt riksdagsbeslutet tillerkänts s. k. friplatser.

Vid överläggningen i första kammaren ställdes ock från liberalt håll i utsikt ett senare beslut i sådant syfte.

Då ett beslut i sådan riktning icke läser kunna åstadkommas utan regeringsingripande anhåller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få framställa följande spörsmål:

Har regeringen observerat att den i samband med lockouten skedda avstängningen från arbetslöshetsunderstöd framkallat bitter nöd inom järnbruksdistrikten?

Har regeringen för avsikt att, t. ex. genom framställning till riksdagen om anslag i sådant syfte, skaffa medel till lindrande av denna nöd åtminstone i så måtto, att de förutvarande avstängda, som efter riksdagens beslut erhålla s. k. friplatser, realiter erhålla denna hjälp retroaktivt?

Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet:

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt; och

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 46 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862;

från bevillningsutskottet:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelser angående dels ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 19 §, 47 § 1 mom. och 48 § 2 mom. i förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av rubriken nr 749 för plåt- och bleckvaror i gällande tulltaxa; och

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; samt

från bankoutskottet:

nr 104, i anledning av väckt motion om ändring i 4 § av lagen om emeritlöner för präster.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörelsekapital för statens domänverk; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till riksskogstaxering.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Blädinge	under 4 dagar fr. o. m. den 21 april och
» <i>Andersson</i> i Prästbol	» 6 » » » 21 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.